

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KADINLARIN MİRAS HUKUKUNDAKİ HAKLARININ
TOPLUMSAL YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Esra YAMAN GÜVEN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Sinan YILMAZ

Karabük

HAZİRAN/2019

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KADINLARIN MİRAS HUKUKUNDAKİ HAKLARININ
TOPLUMSAL YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Esra YAMAN GÜVEN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Sinan YILMAZ

Karabük

HAZİRAN/2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY FORMU.....	5
ÖNSÖZ	7
ÖZ.....	8
ABSTRACT.....	9
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	10
ARCHIVE RECORD INFORMATION	11
KISALTMALAR	12
ARAŞTIRMANIN KONUSU	13
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	13
ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	14
EVREN VE ÖRNEKLEM	15
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	15
ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI	15
GİRİŞ	16
BİRİNCİ BÖLÜM	18
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	18
1.1. İslam Hukukuna Göre Kadınların Miras Hakları	18
1.2. Kadının İslam Miras Hukuku'ndaki Yeri	19
1.2.1. Ayetlerde Kadın ve Miras	20
1.2.1.1. Erkek ve Kız Çocuklar ile Anne-Babanın Mirası	20
1.2.1.2. Karı-Kocanın (Eşlerin) Mirası.....	20
1.2.1.3. Kardeşlerin Mirası.....	21
1.2.1.4. Zevi'l-Erham'ın Mirası.....	22
1.2.2. Ayetler Çerçevesinde Miras ve Kadını Değerlendirme	23
1.2.3. Hadislerde Kadın ve Miras	26
1.2.4. İslam Miras Hukuku'nda Köle Kadının Durumu	28

1.3. Mezheplere Göre Miras Paylaşımı	28
1.3.1. Boşanma Halinde Kadının Mirasçılığı	28
1.3.2. Kadının Ölümü Halinde Geride Kalanların Mirasçılığı	29
1.3.3. Zevil Erhamın Mirasçılığı	29
1.3.4. Ölenin Kimsesinin Olmadığı Durumda Zevil Erhamın Mirasçılığı	29
1.3.5. Öldürme Sonucu Mirasçılık	30
1.3.6. Mürtedin Mirası	30
1.3.7. Kafirin ve Ehl-i Kitabın Mirası	30
1.3.8. Dedenin Mirası ve Dede Yetimi	31
1.4. Osmanlı Döneminde Miras Hukuku ile İlgili Şer’i ve Örfi Uygulamalar	32
1.4.1. Osmanlı Örfi Miras Hukuku ve Kadın	32
1.4.2. Örfi Miras Hukuku’nun Uygulama Alanı	32
1.4.2.1. Miri Arazilerde Uygulama	32
1.4.2.2. İcareteynli Vakıflarda Uygulama	35
1.4.2.3. Mukataalı Vakıflarda Uygulama	36
1.4.3. Osmanlı Miras Hukuku’nda Kadının Yerinin Değerlendirilmesi	36
1.5. Mecelle’de Yer Alan Hükümler ve Hukuk-U Aile Kararnamesi İle Yapılan Yenilikler	41
1.5.1. Özellikleri ve Muhtevası	42
1.6. Medeni Kanunda Kadınlara Verilen Kanuni Miras Oranları	45
1.6.1. Kimler Kanuni Mirasçı Olabilir	45
1.6.1.1. Medeni Kanunda Zümre Sistemi	46
1.6.2. Medeni Kanun Miras Hukukunda Sağ Kalan Eşin Miras Payı	46
1.6.2.1. Sağ Kalan Eşin Saklı Payı	47
1.7. Feminizm ve İslami Feminizm	47

1.7.1. Feminizm	48
1.7.2. İslami Feminizm	50
1.7.3. İslami Feminizmin Kısa Tarihi	53
1.7.4. İslamcı Kadın ve Feminist Söylem	53
İKİNCİ BÖLÜM.....	56
UYGULAMALI ARAŞTIRMA.....	56
2.1. Araştırma Bulguları	56
2.1.1. Kadınların Demografik Özellikleri	56
2.1.2. Kadınların Miras Haklarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri	57
2.1.3. Kadınların Aile İçinde Yaşadıkları Miras Problemleri.....	58
2.1.4. Kadınların Miras Paylaşımının Nasıl Olması Gerektiği İle İlgili Düşünceleri.....	58
2.1.5. Kadınların Miras Haklarını Devretmek Zorunda Kalmaları..	59
2.1.6. Kadınların Kendi Aile Geleneklerindeki Miras Paylaşım Usulü İle İlgili Düşünceleri	59
2.1.7. Kadınların Aile İçerisindeki Statüleri	60
2.1.8. Kadınların Miras Hakları İle İlgili Yaşadığı Sosyal Sorunlar	61
2.1.9. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Demografik Özellikleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	61
2.1.9.1. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Yaşları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	61
2.1.9.2. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Eğitim Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	66
2.1.9.3. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Çalışma Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	75
2.1.9.4. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Medeni Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	80
2.1.9.5. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Ailenin Gelir Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	82





2.1.9.6. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Erkek Kardeşlerinin Olup Olmama Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	87
2.1.9.7. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Kız Kardeşlerinin Olup Olmama Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	89
SONUÇ	93
KAYNAKLAR	99
TABLolar LİSTESİ	104
EKLER LİSTESİ.....	108
ÖZGEÇMİŞ	110



TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Esra Yaman Güven'e ait " Kadınların Miras Hukukundaki Haklarının Toplumsal Yansımaları-Karabük Örneği " adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından tezli Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	: Doç. Dr. SİNAN YILMAZ	
Danışman Üye	: Doç. Dr. SİNAN YILMAZ	
Üye	: Dr. Öğretim Üyesi CİHAN AKKAYA	
Üye	: Dr. Öğretim Üyesi SERHAT KÜÇÜK	

Tez Sınavı Tarihi : 19.09.2019

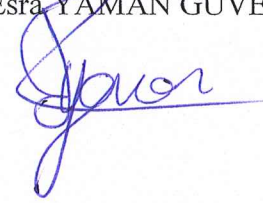
DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yaptığımı beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı : Esra YAMAN GÜVEN

İmza :



ÖNSÖZ

Miras hukuku konusundaki uygulamaların Türk toplumundaki yansımalarını Karabük örneği üzerinden inceleyen bu araştırma, miras paylaşımının kanunlarda nasıl düzenlendiğini ve bu düzenlemenin toplum düzeyinde ne oranda karşılık bulduğu hususunu ampirik verilerle inceleyen bir çalışmadır.

Araştırmanın teorik bölümünde İslam Hukuku ve Medeni Hukukta Miras Hukuku ile ilgili konular önce teorik olarak ele alınmış, uygulamalı araştırma bölümünde ise her iki miras hukuk sistemi ile ilgili uygulamaların toplumda nasıl karşılık bulduğu, Karabük evreninde uygulamış olduğumuz, anket tekniği ile toplanan veriler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Araştırmanın yürütülmesi ve verilerin toplanması esnasında değerli zamanlarını ayırarak araştırmaya katkı yapan tüm katılımcılara ve hocalarıma teşekkür ederim.

Esra YAMAN GÜVEN

ÖZ

Miras kavramı, ölen bir kişinin terekesinden yakınlarına intikal eden mal veya malları ifade etmektedir. Miras Hukuku ise mal varlığının akibetini düzenleyen kurallardır. Çağdaş hukuk ile İslam hukukunun birleştirilmeye çalışıldığı Osmanlı Devleti'nin medeni kanunu Mecelle 1868-1876 yılları arasında Ahmet Cevdet Paşa tarafından hazırlanmıştır. İsviçre Medeni Hukukunun Türk Medeni Hukuku'na uyarlanmasıyla birlikte daha önceki İslam Miras Hukuku uygulaması Mecelle yürürlüklükten kaldırılmıştır.

İslam dininin düzenlediği müesseselerden biride miras konusudur. Miras konusunda İslam Hukuku modern hukuktan farklı hükümler içermektedir. Kur'an'ın koyduğu mali hükümler genel olarak külfet nimet dengesini gözetmektedir. Miras Hukuku da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Ancak toplumda Miras Hukuku konusunda kadına yönelik bir eşitsiz durumun olduğuna dair algı da bulunmaktadır.

Bu çalışmada hem İslam Hukuku ve Medeni Hukukta miras konuları teorik olarak ele alınmış hem de uygulamalı araştırma kısmında kadının miras hukukundaki haklarının toplumsal yansımalarını belirlemek amacıyla hazırlanan ölçek Karabük ilinde 400 bayana uygulanmıştır. Bayanlar yaşları itibariyle üç kategoriye ayrılmıştır. Verilen cevaplar ile bağımsız değişkenler arasında çapraz ilişki tabloları incelenmiştir. Anlamli ilişki bulunan her tablo tek olarak ele alınmış ve sosyolojik olarak yorumlanmıştır. Anlamli ilişki bulunmayan veriler ise yorumlanmamıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin bu alanda araştıma yapan araştırmacılara ve alanyazına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Miras, İslam Hukuku, Medeni Hukuk, Kadın

ABSTRACT

The concept of inheritance refers to the property or property transferred from the housing of a deceased person. Succession law is the rule governing the fate of property. The civil law of the Ottoman Empire, in which contemporary law and Islamic law were united, was prepared by Ahmet Cevdet Pasha between 1868-1876. With the adaptation of Swiss civil law to Turkish civil law, the application of the previous law on Islamic heritage has been revoked.

One of the institutions organized by Islam is the inheritance. Islamic heritage law includes various provisions of modern law. The financial provisions of the Koran usually pay particular attention to the balance of charges. Succession law is assessed in this context. However, there is also a perception that there is an unequal situation for women in inheritance law.

In this study, subjects of Islamic law and inheritance in civil law were discussed theoretically and the scale prepared to determine the social implications of inheritance rights for women was applied to Karabük. It is thought that the data obtained from the research will contribute to researchers and literature.

Key Words: Heritage, Islamic Law, Civil Law, Female

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Kadınların Miras Hukukundaki Haklarının Toplumsal Yansımaları
Tezin Yazarı	Esra YAMAN GÜVEN
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Sinan YILMAZ
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans Tezi
Tezin Tarihi	.../10/2019
Tezin Alanı	Sosyoloji Anabilim Dalı
Tezin Yeri	KBÜSBE – KARABÜK
Tezin Sayfa Sayısı	112
Anahtar Kelimeler	Miras, İslam Hukuku, Medeni Hukuk, Kadın

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Social Reflections On Women's Rights In Inheritance Law
Author of the Thesis	Esra YAMAN GÜVEN
Advisor of the Thesis	Doç. Dr. Sinan YILMAZ
Status of the Thesis	Master Degree
Date of the Thesis	.../10/2019
Field of the Thesis	Sociology of Department
Place of the Thesis	KBÜSBE – KARABÜK
Total Page Number	112
Keywords	Heritage, Islamic Law, Civil Law, Female

KISALTMALAR

Age	: Adı geçen eser
Bkz.	: Bakınız
ev.	: Çeviren
md.	: Madde
MK	: Medeni Kanun
N	: Evrendeki Kişi Sayısı
P	: anlamlılık derecesi
s.	: Sayfa
S.A.V.	: Sallallahü Aleyhi Vesellem
Vd.	: Ve diđerleri

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Günümüz dünya düzenini yeniden şekillendiren modernite, birçok alanda ve uygulamada değişmelere neden olmaktadır. Bunların en önemlilerinden biri olan din kurumu, değişime karşı en dirençli kurumdur. Dinde moderniteye yer vermeme düşüncesi halen toplumun birçok kesiminde yaygındır.

Modernitenin teolojik olgulara karşı vermiş olduğu mücadele şiddetli bir dirençle karşılaşmış ve yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu konudaki yaklaşım tarzlarında bazı değişikliklere neden olmuştur. Postmodern dönem olarak adlandırılan bu dönem içerisinde teolojik, dinsel konular gibi akıl ile açıklanamayacak hususlar sosyal hayatta daha çok kabul görmeye başlamıştır.

Modernleşmeyle beraber gelişen sekülerleşme toplumun birçok alanda özellikle dinsel konularda farklı uygulamalara yönelmesine sebebiyet vermiştir. Türk Modernleşmesinin bir sonucu olarak Cumhuriyet ile birlikte özellikle Medeni Kanun'un kabulü sonrasında evlilikten mirasa kadar pek çok konuda Osmanlı dönemindeki uygulamalara son verilmiş, böylece aile üzerindeki hukuk kaynaklı din etkisi de sona ermiştir.

Ancak hukuk kuralları değişse de toplumun yüzyıllar içerisinde geliştirip benimsediği din kaynaklı kültürel unsurların hemen kaybolup gitmesi mümkün değildir. Bu araştırma Medeni Kanun'un kabulü sonrasında miras paylaşımı konusunda kadınlarla ilgili ne gibi değişiklikler olduğunu ve kadınlara miras paylaşımı yapılırken toplumda hangi hukuk sisteminin ne oranda karşılık gördüğü konu edilmektedir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Miras, kişinin vefat etmesi sonrasında geride kalan malları üzerinde hakkı olan kişiler ile bunların ayrı ayrı payını ve bu paylara yönelik hesap şekillerini gösteren hükümler ve kaidelerdir. Araştırma konumuz olan 'kadınların miras hakları' hususunda toplumda farklı uygulamalar olduğu, Medeni Kanun yerine bazen dini kuralların esas alındığı, bazen de her iki hukuk sisteminin dışında bazı geleneksel uygulamalara yer verildiği görülmektedir.

Bu çalışmada kadınların Cumhuriyet döneminde Miras Hukuku ile ilgili haklarının yeniden düzenlenmesi sonrasında verilen bu hakların toplumda ne şekilde

karşılık bulduğu konusu empirik verilerle incelenmektedir. Miras konusu ile ilgili kadın hakları bağlamında bazı araştırmalar yapılmış olsa da konunun sosyolojik olarak ele alındığı müstakil bir çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırma miras paylaşımı hususunda Karabük örneği üzerinden Türk toplumunda görülen uygulamaların neler olduğunun empirik verilerle incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma sonucunda miras paylaşım usullerinin farklı yerel formlarının neler olduğu, Kadınların Miras Hukuku'ndan doğan haklarının hem Medeni Kanun'da hem de Şer'i Kanun'da ne şekilde olduğu ve kadınların mirastan paylarını alırken Medeni Kanun ve Şer'i Hukuk'tan ne kadar ve ne türlü etkilendiği konuları ayrıntılı olarak incelenecektir.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Miras konusu Türk halkı arasında hem teorik hem de pratik açıdan tartışılmış ve tartışılmaya da devam eden konuların başında gelmektedir. Çünkü Şer'i Hukuk'tan Medeni Hukuk'a geçiş nedeniyle ortaya çıkan farklı uygulamaların neden olduğu tartışmalar, Medeni Hukuk açısından bitmiş olsa da halkın büyük çoğunluğu Müslüman olan toplumumuzda din ve seküler hukuk sisteminin tercihi noktasında devam etmektedir.

Araştırmacının konu ile ilgili toplumdaki gözlemleri neticesinde aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur. Uygulamalı araştırmadan elde edilen veriler çerçevesinde bu hipotezler test edilecek ve bu verilerden yola çıkarak sonuç bölümünde değerlendirmelerde bulunulacaktır.

- Kadınlar gerek Medeni Kanun ve gerekse İslam dininin kendilerine vermiş olduğu miras haklarından faydalanma konusunda baskı altında tutulmaktadır.
- Kadınlara miras haklarından daha az faydalanmaları için dini miras oranlarının daha az olduğu hatırlatılarak baskı yapılmaktadır.
- Geleneksel miras paylaşım usulleri doğrultusunda erkek çocuklara daha ayrıcalıklı davranılmaktadır.
- Son yıllarda miras paylaşım usullerinde Medeni Kanun uygulamalarının daha fazla tercih edilmeye başlandığı gözlemlenmektedir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni, 2018 yılı adrese dayalı nüfus sayımı verilerine göre Karabük ilinde yaşayan 40.863.902 kadından oluşmaktadır. Araştırma evrenini $N > 40.000$ olan evrenler için %95 güvenirlilik düzeyi ve \pm %5 hata payına göre temsil eden örneklem sayısı yaklaşık 380 kişidir.¹ Araştırmada %95 güvenirlilik düzeyi ve \pm %5 hata payı esas alınmıştır. Bu kapsamında 400 kadına ulaşılarak anket uygulanmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı bir araştırmadır. Araştırma teorik ve uygulamalı olmak üzere iki ana bölüme ayrılmıştır. Araştırmanın birinci bölümünde metin analizi ile araştırmaya dair literatür incelenmiştir. Literatür çalışması ile bugüne kadar miras hukuku ve kadınların mirastan hak almaları konusunda yazılmış olan kaynaklar incelenmiş ve araştırmanın hipotezleri bağlamında değerlendirilmiştir. İkinci bölümde ise nicel araştırma yöntemlerinden tasvir yöntemi kullanılarak Miras Hukuku ile uygulamaların toplumsal yansımaları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Verilerin toplanmasında ise anket tekniğinden faydalanılmıştır. Bu bölümde nicel yöntemlerin yetersiz kaldığı alanlarda nitel yöntemlere de başvurulmuştur. Anket sonuçları SPSS programı ile bilgisayara girilmiş ve frekans tabloları, çapraz ilişki tabloları ve ki-kare analizleri alınarak veriler yorumlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Araştırma, zaman, maliyet ve ulaşım kısıtlarından dolayı sadece Karabük İli ile sınırlı tutulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar veri toplama aracındaki ifadelerle sınırlıdır. Bu nedenle, araştırmaya katılan kişilerin doğru ve samimi cevaplar verdikleri varsayılmıştır. Araştırma sonuçları sadece uygulamanın yapıldığı Karabük için geçerli olup genellenmeyecektir. Araştırmanın farklı illerde yapılması sonuçları değiştirebilir.

¹ Recai Coşkun, Rıza Altunışık ve Engin Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı* (Sakarya: Sakarya Yayıncılık, 2017), 137.

GİRİŞ

Miras, sözlükte “birinin diğerinden aldığı eski durum, bakiye” anlamındaki “irs” kökünden türemiş bir kelimedir. Bir şeyin bir kişi veya topluluktan diğerine geçmesi, başkasından kalan mal gibi anlamlara gelmektedir. Terim olarak: Bir ölünün terekesinden yakınlarına intikal eden mal demektir. Ayrıca ölen bir kimsenin mal varlığının akıbetini, düzenleyen kuralların bütünü ifade eder.

Miras Hukuku, insanın ölümünden sonra malların kime ait olacağını gösteren ve hukuki kurala bağlayan bir hukuk dalıdır. 1926 yılında Türk Medeni Kanunu’nun kabulü ile İslam Miras Hukukuna dayalı olan önceki uygulama kaldırılmış ve İsviçre Hukuku’nun miras sistemi uygulanmaya başlanmıştır.

Osmanlı toplumunda 1869’da Mecelle’nin kabul edilmesinden sonra, zamanla Mecelle’de yer almayan alanlara yönelik kanun oluşturma çalışmaları yapılmıştır. Mecelle öncesinde 1858 yılında Arazi Kanunnamesi’nin çıkarıldığı görülmektedir. ancak bu kanunname özel hukuku ilgilendirmediğinden ve Mecelle gibi etkili ve kapsamlı olmadığından diğer alanlara yönelik kanunlar yapılmasını başlatan bir çalışma olmamıştır.²

“Hukuk-u Aile Kararnamesi”, Mecelle sonrasında yapılan kanunlar içerisinde önemli bir yer teşkil etmektedir. 1917 tarihinde yürürlüğe konulan bu kanunname, gerek içerden gerekse dışardan gelen çeşitli baskılar çerçevesinde fazla yürürlükte kalmamış ve 199 yılında kaldırılmıştır. Aile hukuna yönelik bu kararname sonrasında da çeşitli kanunlar çıkarılmış ancak “Hukuk-u Aile Kararnamesi kadar seviyeli ve etkili olamamıştır. Bu kanun Osmanlı toplumunda çok kısa yürürlükte kalmış olmasına karşın, Osmanlı’dan ayrılıp bağımsızlığını ilan eden topluluklarda uzun süre kullanılmıştır.³

Araştırmamızda Miras konusu İslam Hukuku ve Medeni Hukuk bağlamında incelenmiştir. Bu konu Türk halkı arasında hem teorik hem de pratik açıdan tartışılmış ve tartışılmaya da devam etmektedir. Çünkü Şer’i Hukuk’tan Medeni Hukuk’a geçişte ortaya çıkan tartışmalar Medeni Hukuk açısından bitmiş olsa da halkı Müslüman olan toplumumuzda devam etmektedir.

² Orhan Çeker, Hukuk-i Aile Kararnamesi Giriş ve Tarihçesi, Mehir, 1999, s. 19.

³ Çeker, a.g.e., s. 19.

Günümüz Medeni Miras Hukuku ile İslam Miras Hukukunun fert, aile ve toplum dengesini bulma konusunda birbirlerine yaklaştıkları görülmekle birlikte pek çok temel prensipte birbirlerinden ayrıldıkları görülmektedir. Araştırmamız sosyolojik bir çalışma olması nedeniyle her iki miras hukukunun hangi noktalarda benzeştikleri ya da farklılaştıkları konusunun bu çalışmada ele alınması mümkün değildir. Ancak her iki miras hukuk sisteminin toplumsal bağlamda nasıl bir karşılık bulduğu ve halk arasındaki uygulamalarda her iki miras hukuk sisteminin kurallarından hangilerinin ne oranda karşılık bulduğu ve bunun dışında gelenekselleşmiş bazı adet ve uygulamaların tespit edilmesine gayret edilecektir.

Günümüzde miras hakkına ilişkin hukuki düzenlemeler ve bunların uygulanmasında hem dini, hem de toplumda var olan birtakım örfi kanaatler sebebiyle sıkıntılar yaşanmaktadır. Gerek seküler hukuk sistemini gerekse İslam Hukuku'nu esas alan ülkemizde yaşanan sıkıntıların yanında farklı örfi uygulamalar da yer yer kendini göstermektedir. Hukuki düzenlemeler farklı olsa da kadınların miras haklarını elde etmesinde örf ve adetlerin, yasaların önüne geçerek engel oluşturduğu gözlemlenebilen bir gerçektir. Araştırma bu alanda ilk olması nedeniyle kadınların miras haklarını elde etmeleri konusunda var olan sıkıntılara da işaret edecek ve gerekli düzenlemelerin yapılması için yol gösterici olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. İslam Hukukuna Göre Kadınların Miras Hakları

İslamiyet öncesi dönemde Arap toplumunda kız çocuklarına ve kadınlara karşı ikinci sınıf insan muamelesinin yapıldığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu uygulama, kız çocuklarının diri diri toprağa gömülmesi uygulamasıyla nihai noktasına ulaşmıştır. Bunun dışında örfi uygulamalarla miras konusunda erkek çocuklar hakkında bile ayrımlar yapılmış, kan bağı dışında anlaşmalı mirasçılık (Mevla) gibi farklı uygulamalara da yer verilmiştir. İslamiyet'in topluma egemen olması ile birlikte, o dönem Arap toplumuna görülen aralarında yaş farkı olan oğlan çocuklarına yönelik adaletsizlikler ortadan kaldırılmıştır. Bunun yanı sıra anne, büyük anne, kız kardeş, kız çocuk ve kız torun gibi kadın akrabalar da ayrı ayrı belirtilerek miras taksimine dahil edilmiştir.

Bu paylar Kur'an'da sabit hak olarak düzenlenmiş olup, hiçbir örfi veya hukuki düzenlemeyle ortadan kaldırılamayacak niteliktedir. Dolayısıyla bu paylar "*farz olarak belirlenmiş hisseler*"⁴ sınıfında yer almaktadır. Bu ifade, söz konusu hükmün her türlü değişime kapalı ve muhkem ve sarih olduğunun en net ifadesidir.

İslam hukukunda kadının mirastaki konumu ile ilgili iki ana kural bulunmaktadır. Bunlardan ilki; Miras Hukuku'na göre ölen kişinin malları varislerine intikal etmektedir. Bu bağlamda kadının da mirasın mirasçıları arasında değerlendirilmesi gerekmektedir. İkincisi ise mirasın payları ile ilgilidir. Buna göre Kur'an-ı Kerim'de ifade edilen paylara uyulması bir zorunluluktur. Kur'anî hükme göre kadın ile erkeğin mirastaki payları farklıdır. Kimsenin hakkının yenmemesi için kadın ile erkeğin konumuna göre farklı miktarlarda paylar belirlenmiştir.⁵

Carullah'a göre kadın ile erkeğin mirastan aldıkları payın farklı olmasının sebebi şudur: "*Miras hisselerindeki farklılık (veya eşitsizlik) hukuk farklılığı değil, belki ihtiyaçların farklılığıdır. İhtiyaçların farklılığını hukuk veya ehliyet farklılığına*

⁴ Nisa Suresi 4/7.

⁵ Nisâ Suresi, 4/7, 11, 12.

atfetmek elbette büyük bir hata olur. Miras hisselerindeki farklılık, gerçekliğe uygun bir zorunluluktur.”⁶

Nisa suresi 32. ayet bu durumu şöyle ifade etmektedir: *“Erkeklerin de hiçbir paylaşım bakımından biri diğerine eşit değildir. Ancak herkes hukuk bakımından eşittir. Allah’ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri (başkasında olup da sizde olmayanı) hasretle arzu etmeyin.”⁷*

Mülkiyet hakları açısından herkes eşittir. Fakat bunun paylaşımı her yerde farklılık göstermektedir. Kadın için de erkek için de durum bu şekildedir. Nitekim yukarıdaki ayetin devamı şu şekildedir; *“Erkeklerin de kazandıklarından payları vardır, kadınların da kazandıklarından payları vardır. Allah’tan onun lütfunu isteyin, şüphesiz Allah her şeyi hakkıyla bilmektedir.”⁸*

Varisin yüklenmiş olduğu vazife, ihtiyaçlarını da farklılaştırmaktadır. Dolayısıyla mirastan alacağı payın da farklı olması normal görülmelidir. Sorumlulukların ve ihtiyaçların farklı olmasına karşın eşit miktarda miras almak adaletli bir paylaşım olmayacaktır. Carullah, bu durumu *“Mesela, erkek çocuğun mirastan bin dirhem, kız kardeşinin de beş yüz dirhem aldığını varsayalım; erkek çocuk evlenirken beş yüz dirhemi mehir olarak verir, kız kardeşi ise evlenirken beş yüz dirhem alırsa, kızın payı bin olur, erkeğinki beş yüz dirhem kalır. Erkek çocuk akıl baliğ olduktan sonra aile sahibi olur. Kız ise başka bir ailenin mülklerine sahip olur. Kızların bütün ihtiyaçları eşleri tarafından temin edildiği için erkek ve kız çocuklarına eşit miras vermek sosyal adalet açısından da uygun düşmez.”⁹* şeklinde açıklamaktadır.

1.2. Kadının İslam Miras Hukuku’ndaki Yeri

Miras konusunda kadın, İslâm Hukuku’na göre erkek gibi hak sahibidir. Fakat verilen bu hakka rağmen yapılan eleştiriler, erkeklerin kızlara göre mirastan iki kat pay almaları noktasında yoğunlaşmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde Kur’an-ı Kerim’de yer alan ayetler çerçevesinde İslam Miras Hukuku’nda kadının yeri ele alınacaktır.

⁶ Musa Carullah, Hatun, (Çev. Mehmet Görmez), Ankara, 1999, s.110.

⁷ Nisâ Suresi, 4/32.

⁸ Nisâ Suresi, 4/32

⁹ Carullah, a.g.e., s.110.

1.2.1. Ayetlerde Kadın ve Miras

Yukarıda da ifade edildiği gibi Kuran-ı Kerim’de dini emirler ana hatlarıyla ifade edilip fazla detaya inilmediği halde miras hukuku konusunda hak sahiplerinin hakları ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve hepsinin miras payları ayrı ayrı ifade edilmiştir. Bu nedenle miras paylaşımı hususunda İslam Hukukçuları tarafından yapılacak içtihatlarla fazla gereksinim duyulmamıştır¹⁰. Bu bağlamda miras konusu başta Kur’an-ı Kerim olmak üzere diğer asli kaynaklarda tafsilatıyla yer almıştır.

1.2.1.1. Erkek ve Kız Çocuklar ile Anne-Babanın Mirası

Yüce Allah Kur’ân-ı Kerim’de şöyle buyurur; *“Allah size çocuklarınızın alacağı miras hakkında, erkeğe iki kadının hissesi kadar (miras) vermenizi emreder. Eğer bütün çocuklar kız olup sayıları ikiden fazla ise, bunların payı ölenin bıraktığı malın üçte ikisidir. Eğer mirasçı bir tek kız ise mirasın yarısı onundur. Eğer ölen kimse, anne ve baba ile birlikte çocuklar da bırakmışsa, anne-babanın her birinin (terekeden) altıda bir hissesi vardır. Eğer çocuğu yokta ana babası ona varis oluyorsa, anasına üçte bir düşer. Eğer kardeşleri varsa, anasının payı altıda birdir.(Bu hükümler, ölenin) yapacağı vasiyetten, ya da borcundan sonradır. Babalarınız ve oğullarınızdan, hangisinin fayda bakımından size daha yakın olduğunu bilmezsiniz. Bunlar Allah’ın koyduğu haklardır. Şüphesiz Allah bilendir, hikmet sahibidir.”*¹¹

Miras konusunda erkeklere iki, kızlara bir pay verilmesi, mirasla ilgili kadının dahil olduğu her meselede geçerli değildir. Bu durum yalnızca ana baba bir kız ve erkek kardeşlerin varis olması durumunda geçerli bir hükümdür. Dolayısıyla belli şartlara bağlanmış bir hükümden yola çıkarak İslamiyet’te kadına erkeğin yarısı kadar değer verilmektedir gibi bir hüküm çıkarmak yanlış olacaktır.

1.2.1.2. Karı-Kocanın (Eşlerin) Mirası

Eşlerin mirastaki payları da şu ayetle belirlenmiştir; *“Eğer çocukları yoksa eşlerinizin yapacakları vasiyetten ve borçtan sonra geriye bıraktıkları mirasın yarısı sizindir. Çocukları varsa, bıraktıklarının dörtte biri sizindir. Sizin de çocuğunuz yoksa yapacağınız vasiyet ve borçtan sonra bıraktığınızın dörtte biri onlarındır; çocuğunuz varsa bıraktığınızın sekizde biri onlarındır. (Bu taksim) zarar verici olmayan vasiyet*

¹⁰ Halil Cin-Gül Akyılmaz, Türk Hukuk Tarihi, Konya, 2008, s. 373.

¹¹ Nisa Suresi, 4/11.

ve borçtan sonra (uygulanır). Bunlar Allah'tan (size) vasiyettir. Allah bilendir, halimdir.”¹²

Burada ifade edilen hüküm doğrultusunda geride çocuk olmadan vefat etmiş bir kocadan kalan mirasın 1/4'ü bu kişinin hanımına aittir. Bu kişinin gerek bu hanımından gerekse başka bir hanımdan bir veya daha fazla kız veya erkek çocuğu veya öz erkek çocuğundan torunları varsa hanımın alacağı pay 1/8 olmaktadır.¹³ Dolayısıyla alınan paylar mirasta kadının ortak olduğu kişilere göre farklılaşmaktadır.

1.2.1.3. Kardeşlerin Mirası

Ölen kişinin arkasında sadece erkek ya da kız kardeş bırakması “Kelâle”¹⁴ olarak adlandırılmaktadır. Kelâlenin miras konusundaki durumu Nisa Suresi 12. ve 176. ayetlerde belirtilmektedir.

12. ayette şöyle denilmektedir: “Eğer miras bırakan erkek veya kadının evladı ve ana-babası olmayıp bir erkek veya bir kız kardeşi varsa, her birine altıda bir düşer. Bundan fazla iseler, üçte bire ortaklırlar.”

176. ayette ise; “Senden fetva istiyorlar. De ki: Allah size ana babasız ve çocuksuz kişinin mirası hakkında hükmünü şöyle açıklıyor: Ölen kişinin çocuğu yok, bir kız kardeşi varsa, bıraktığı malın yarısı o (kız kardeşi) 'nindir. Fakat kendisi, (ölen) kız kardeşinin çocuğu yoksa onun mirasını (tamamen) alır. Eğer ölenin bir kız kardeşi varsa, bıraktığının üçte ikisi onlarındır. Ve eğer (varisler) erkek kadın birçok kardeşler olursa, erkeğe, iki kadının payı kadar (pay) verilir. Şaşırırsınız diye Allah size (hükmünü) açıklıyor. Allah her şeyi bilendir.” Kurtubî, ayette zikredilen kardeşlerden maksadın anne-baba bir veya baba bir kardeşler olduğunu ifade eder¹⁵.

Yukarıdaki miras düzenlemesinin ardından, ihtar niteliğinde şu mesaj yer alır; “Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve elçisine itaat ederse Allah onu, altından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetlere sokar. İşte büyük kurtuluş budur.”¹⁶

Yalnızca erkek kardeşi ile mirasçı olması durumunda kadına yarım hisse verilmesi haksızlık ve eşitsizlik gibi gözükse de evi geçindirme sorumluluğu ve

¹² Nisa Suresi, 4/12.

¹³ Nisa Suresi, 4/12.

¹⁴ Kelâle: Ölenin, arkasında anne-baba ve çocuklar bırakmayıp sadece erkek veya kız kardeşler bırakmasıdır.

¹⁵ Mehmet Sait Yıldırım, Kur'an Açısından Kadının Şahitliği ve Mirastaki Konumu, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007, s.90.

¹⁶ Nisa Suresi, 4/13.

ihtiyaçlar dikkate alındığında oldukça adil bir taksimdir. İslam'a göre kadın zengin olsa dahi mal varlığı üzerinde istediği gibi bir tasarrufa hakkına sahip olup evi geçindirme veya ailenin harcamalarına destek verme gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır.¹⁷ Konu bu açıdan değerlendirildiğinde eşit pay verilmesi durumunda ailenin geçimi üzerinde olan erkek ile böyle bir yükümlülüğü olmayan kadın arasında denge erkek aleyhine bozulacak, böylelikle erkeğe yönelik bir adaletsizlik oluşacaktır.

1.2.1.4. Zevî'l-Erham'ın¹⁸ Mirası

Miras esasları ya da miras payları ayet ya da hadislerde belirlenenler dışındaki diğer akrabalar yani belli bir paya sahip olmayanlarla ilgili Kur'an-ı Kerim'de "*Rahim sahipleri (kan akrabaları), Allah'ın kitabına göre birbirlerine daha yakındırlar. Allah her şeyi bilir.*"¹⁹ ayeti ile genel bir düzenleme yapılmaktadır.

Şu ayet de miras haklarından genel olarak söz eder; "*Ana babanın ve akrabanın geriye bıraktıklarından erkeklere pay vardır; ana babanın ve akrabanın geriye bıraktıklarından kadınlara da pay vardır. Gerek azından gerek çoğundan (hem erkeğe, hem de kadına) bir hisse ayrılmıştır.*"²⁰

Mirastan çevredeki bazı muhtaç kimselerin de yararlandırılması konusunda şöyle buyrulur; "*(Miras düşmeyen) akrabalar, öksüzler, yoksullar da (miras taksim(in)de hazır bulunursa bir şeyler vererek onları da ondan rızıklandırın (gönüllerini hoş edin) ve onlara güzel söz söyleyin.*"²¹

Miras taksimine ilişkin ilk düzenleme olma özelliğine sahip olan bir hadis de şu şekildedir: Uhûd Savaşı'nda sahabeden Sa'd b. Rebî şehit olmuş. Arkasında hanımı, iki kızı ve bir de kardeşi kalmıştır. Hanımı iki kızıyla birlikte Resûlullah'ın (sav) huzuruna gelmiş ve "*Ya Resûlallah! Şunlar Sa'd'ın kızlarıdır. Babaları Uhûd Savaşı'nda şehit düştü. Şimdi ise amcaları mallarını almış, kendilerine hiçbir şey bırakmamıştır.*" diye durumu arz etti. Peygamberimiz'de (sav): "*Haydi şimdilik git.*

¹⁷ Ruhi Özcan, İslâm Hukuku'nda Hısımlık Nafakası, İzmir, 1996, s. 68-84.

¹⁸ Arapça zû, "nesep hısımlık bağı", "nesep hısımlığı", "sahip", rahim veya rahm anlamlarına gelmektedir. Zevî'l-erhâm, zû'r-rahim'in cem'idir. Bu kelime daha çok nesep hısımlarını ifade etmektedir. ashabü'l-ferâiz, bu anlamda, asabe veya diğer nesep hısımları kapsama girer. İslâm miras hukuku terimi olarak zevî'l-erhâm; ashâbü'l-ferâiz ve asabeden olmayan kan hısımlarını ifade eder. Miras bırakanın kızının çocukları, kız kardeşinin veya erkek kardeşinin kızları, fâsit dede ve nineleri, dayı ve teyzeleri gibi. Ölünün bundan önceki iki dereceye giremeyen akrabasıdır. Bunlar da fûrû, usûl ve yanlardan ibarettir. Bunlar akrabalık durumu, yakınlık derecesi ve kuvvetine göre vâris olurlar.

¹⁹ Enfal Suresi, 8/75.

²⁰ Nisa Suresi, 4/7.

²¹ Nisa Suresi 7/8.

Umarım ki, Allah bu konuda hükmünü yakında bildirecektir” buyurdu. Bir süre sonra kadın yine geldi ve ağladı ve bunun üzerine bu ayet nazil oldu. Peygamberimiz (sav), kızların amcasını çağırdı ve *“Sa’d’ın iki kızına üçte iki ve bunların annelerine sekizde bir ver, kalanı da senin”* buyurdu.”²²

1.2.2. Ayetler Çerçevesinde Miras ve Kadını Değerlendirme

Miras konusunda Kur’ân-ı Kerim’in ortaya koymuş olduğu hukuki düzenlemeye bazı çevreler tarafından çeşitli eleştiriler getirilmiştir. Modernistler tarafından mirastan kız çocuklarına erkek çocuğun yarısı kadar pay verilmesinden, İslam’da kadına erkeğe verilen değer yarısı kadar değer verildiği şeklinde bir anlam çıkarılmıştır.²³ Bu bağlamda statü ve içinde buldukları durumlara göre mirasın erkek ve kadın arasında farklı oranlarla paylaşılması tartışmaların odak noktası olmuştur. Bu noktada mirastan ayrılan payların şahısların mesuliyetlerine ve ihtiyaçlarına göre belirlendiği yönündeki yaygın görüşün yanı sıra erkeğin yaratılış gereği daha akıllı olduğu veya kadının şehvetinin çok aklının az olduğu vb. nedenlere dayanan yaklaşımlar da olmuştur.²⁴

Bir kısım klasik dönem yorumcularına²⁵ göre bu yakıştırmalar oldukça çirkindir. Bir kısmına göre ise bu uygulama kadını aşağılar nitelikte olumsuz düşüncelerle gerçekleşmiştir. Kuran’da ilgili ayetlerde belirtilen miras payları konusunda İslam hukukçuları da aynı görüştedirler ve bu hükmün her koşulda değil yalnızca kız ve erkek çocukların asabe yani aynı anne babadan olmaları durumunda geçerli olduğunu belirtmektedirler.

Modern dönem yorumcularına²⁶ göre ise eş, anne, kız kardeş ya da kız çocuğun geçimi kendisinde değildir. Bu sorumluluk koca, baba, oğul ya da erkek kardeşin

²² Muhammed Hamdi Yazır Elmalılı,,Hak Dini Kur’an Dili, 2. Cilt, tarihsiz, s. 519.

²³ M. Said Şimşek, Günümüz Tefsir Problemleri, Konya, 2005, s.324.

²⁴ Er-Râzî, Muhammed b. Ebi Bekir b. Abdulkadir (721/1334), Muhtârü’s-Sihâh, Mektebetü Lübnan, Beyrut, 1995, IX., s.168’den aktaran Mehmet Sait Yıldırım, Kur’ân Açısından Kadının Şahitliği ve Mirastaki Konumu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007, s.91

²⁵ Reşid Rıza: Klasik yorumculara oranla kendisi de klasik olmasına rağmen kadın hakkında olumsuz yakıştırmalara yer vermemiştir. Oysa ki Razi; ikili birli pay sistemini kadının akıl kıtlığı, yaratılış vs. gibi nedenlere dayandırmaktadır. Bkz. Emine Ferdane Pandır,, Osmanlı Miras Hukuku’nda Kadın, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Dersi, 2009, s. 12.

²⁶ Amine Vedud: “Kur’ân’ın mirasla ilgili tutumunun tam olarak anlaşılabilmesi için mirasın, gerek merhumun gerekse varislerin durumu dikkate alınarak yeniden bölüştürülmesine yol açabilecek daha farklı detayların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Yani mirasın paylaşılması, tüm varisleri, tüm bölüşüm tarzlarını ve herkesin menfaatini dikkate almayı gerektirmektedir. Mesela bir erkek çocuğu ve iki kız çocuğa sahip bir ailede, dul annenin bakımını kız çocuklardan biri üstlenmişse,

üzerindedir. Yani kadının başkalarını geçindirme gibi bir mükellefiyeti bulunmamaktadır. Erkeğin ise eşi, kızı, annesi ya da kız kardeşinin ihtiyaçlarını giderme gibi bir yükümlülüğü vardır. dolayısıyla “*Nimet, mesuliyete göredir*”²⁷ kaidesi doğrultusunda erkeğe, böylesi bir sorumluluğu bulunmayan kadına göre iki kat pay verilmektedir.

Modern dönem yorumcularından biri olan Amûli’ye göre, birçok noktada tüm harcama ve yükümlülükler erkeğin omuzundadır. Bununla birlikte Amuli, kadının farklı bir yönünü şu şekilde ifade etmektedir: “*Bunun için Kur’ân’ın Zührûf sûresinde kadınlar için yaptığı betimlemede söyle buyrulmaktadır; ‘Onlar süs için büyütülüp de mücadelede açık olmayan (kızları) mı (Allah’a yakıştırıyorlar)?’*”²⁸ Kadınların süs içinde vakit geçirdiklerini ve bu harcamaların da kocaya ait olduğunu; bu nedenle bu ikili birli pay sisteminin adil olduğunu savunmuştur.

Ayetlerde de sıkça görüldüğü üzere mirastan alınan pay konusunda kadının durumu, iddia edildiği gibi erkeğin yarısı değildir. Ölen kişinin yalnızca kızları varsa ve ikiden fazla ise bu durumda söz konusu mirasın 2/3’ü onların olmaktadır. Eğer mirasçı yalnızca tek bir kız çocuğu ise bu durumda kız mirasın yarısını almaktadır.²⁹

Anne “*babanın çocuğu vefat eder de miras bırakırsa, ölenin çocukları da varsa, o taktirde ana babadan her birine mirastan 1/6 hisse verilir. Eğer ölenin çocuğu yok, ana-baba da ona mirasçı olmuş ise, annesine 1/3 hisse düşer. Eğer ölenin kardeşleri varsa, annesine 1/6 hisse düşer.*”³⁰

Koca, çocuk bırakmadan ölmüşse hanımı mirasın 1/4’ünü alır. Eğer ölen kocanın kız veya erkek bir veya daha fazla, o hanımdan veya başka bir hanımından çocukları varsa, ya da öz erkek çocuğunun, erkek çocukları varsa, hanımı 1/8 alır³¹. Paylar, kadının mirasta ortak bulunduğu şahıslara göre değişiklik göstermektedir.

Kadın Kur’ân-ı Kerim’e göre yalnızca erkek kardeşi ile birlikte mirasçı olması durumunda yarım hisse almaktadır. Yalnızca erkek kardeşi ile mirasçı olması

erkek çocuğun neden mirastan daha fazla pay alması gereksin? Eğer var olan varislerin gerçek menfaatini dikkate alacak olursak sonuçta verilen karar bu doğrultuda olmayacaktır.”

²⁷ Mecelle, mad. 88.

²⁸ Zuhuf Suresi, 43/18.

²⁹ Nisa Suresi, 4/11.

³⁰ Nisa Suresi, 4/11.

³¹ Nisa Suresi, 4/12.

durumunda kadına yarım hisse verilmesi haksızlık ve eşitsizlik gibi gözükse de evi geçindirme sorumluluğu ve ihtiyaçlar dikkate alındığında oldukça adil bir taksimdir.

İslam hukukunda kadın ile kocası arasında mal ayrılığı rejimi uygulanır. İslam'a göre kadın zengin olsa dahi mal varlığı üzerinde istediği gibi bir tasarruf hakkına sahip olup evi geçindirme veya ailenin harcamalarına destek verme gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır.³² Konu bu açıdan değerlendirildiğinde eşit pay verilmesi durumunda ailenin geçimi üzerinde olan erkek ile böyle bir yükümlülüğü olmayan kadın arasında denge erkek aleyhine bozularak, böylelikle erkeğe yönelik bir adaletsizlik oluşacaktır.

Kadın şayet bekar ise bakmak zorunda olduğu kimsesi olmayan, tek bir kişidir. Evlenmesi halinde ise hem kendinin hem de varsa çocukların nafaka temini tamamıyla kocanın sorumluluğundadır. Bununla birlikte kadının kocasından aldığı bir mehir ve bulunduğu bölgenin örf ve adetlerine göre çeşitli hediyeler, para, ev eşyası, altın vb. çeşitli hediyeler de almaktadır. Sahip olduğu bu varlıkların tüm geçim sorumluluğu kocasında olduğundan mehri almayabilir.³³

Erkek kardeş ise babasından kalan mirası evlilik masrafları, mehir ve yeni ailesinin geçimi için harcayarak bitirecektir. Bunun yanı sıra kız evlat babadan aldığı miras ile geçinememesi durumunda erkek kardeş ona da bakmakla yükümlüdür.³⁴ Bu durumlarla birlikte değerlendirildiğinde erkeğin iki hisse alması oldukça adilane bir hükümdür. Dolayısıyla İslam dini kadınların ekonomik açıdan bağımsız, sosyal açıdan ise karşılıklı bağlı bir yapıyı kabul etmektedir. Dinin aile üzerindeki anlayış, hoşgörü, sevgi ve saygı konularındaki önceliğini anlama açısından bu oldukça önemlidir. kadının ekonomik anlamda bağımsızlığı, onun tamamen aile dışında kendi başına buyruk yaşayabileceği ve kendi kendini geçindirmek zorunda kalması gibi bir anlama gelmemektedir.

Ancak burada şunu da belirtmek gerekir ki erkek kendisine düşen paydan, herhangi bir zorlama olmadan kendi payı kadar veya daha fazlasını verebilir. Bu bir

³² Özcan, a.g.e., s. 68-84.

³³ Meselâ; koca fakir, karısı zengin de olsa mükellef kocadır. Karı, kocanın nafakasından mesul tutulamaz. Hatta sakatlık vb. durumlar yüzünden kendisinden ve karısının nafakasını teminden aciz bulunan koca hakkında da aynı hüküm geçerlidir. Bu durumdaki kocanın nafakası zengin karısı tarafından değil hısımları (yakın akrabaları) tarafından karşılanacaktır. Karı da kendi hısımlarınca infâk edilecektir. Öyle ki, kadının kocasından alacağı evlilik nafakası, zaman aşımına uğramayan bir borçtur. Kadın kendi malından harcansa bile bunları kocasından tahsil edebilir. Bkz. Özcan, s. 71.

³⁴ Özcan, a.g.e., s. 89-154.

nevi hibe ve hediye konumunda olduğundan kimsenin engel olma hakkı bulunmamaktadır.

Bu açıdan mali sorumlulukları fazla olduğundan mirastan erkeğe fazla pay verilmiştir. Bununla birlikte zengin ya da fakir olmasına bakmaksızın eş, anne, kız çocuğa dul kalma durumlar da dahil olmak üzere mirastan pay vererek sosyal güvenliğini koruma altına almaktadır.³⁵ Dolayısıyla, bu durum erkeği kadından üstün görme bir yaklaşımın ürünü değildir.

Miras taksimi konusunda aile bireyleri arasında anlaşmazlık çıkmadığı sürece rızâ taksim geçerli iken, mirasçılar arasında anlaşmazlık ortaya çıkarsa ve konu mahkemeye intikal ederse iste o zaman İslâm'ın miras hakkındaki hükümleri yani, şer'i hükümler devreye girmektedir.³⁶

Görülüyor ki İslâm, miras hukukunda da kendine has aile düzenini esas tutarak bir takım düzenlemelere yer vermiştir. Bu hükümler, sosyal adaleti gerçekleştirmede ve aile düzeninin sağlıklı devam etmesinde nâzım rol oynamaktadır.

Celal Yıldırım'ın da ifade ettiği üzere İslâm'ın getirmiş olduğu aile düzeni ve sosyal sistemi dikkate almadan erkeğe iki, kadına bir verilmesinin eşitlik ilkelerine ters düştüğünü, gayr-ı âdil bir anlam taşıdığını iddia etmek subjektif bir yargının ötesine geçemez.³⁷

1.2.3. Hadislerde Kadın ve Miras

Konu ile ilgili olarak zikredilen bir hadiste Resûlüllah (as) şöyle buyurur; *“Malı Allah'ın kitabına göre, önce pay sahipleri arasında bölünür. Eğer onlardan bir şey artarsa onu da ölüye en yakın olan erkeğe veriniz.”*³⁸ Nevevî, hadisin şerhinde miras taksiminde erkeğe tanınan önceliğin hikmet ve maslahat prensibi gereği olduğuna işaret eder ve bu hususta erkeğe tanınan fazlalığın, erkeğin yüklenmiş olduğu mali yükümlülüklerden kaynaklandığını belirtir.

İbn Abbas'tan nakledilen bir hadiste ise Hz. Peygamber (as) şöyle buyurur; *“(Cahiliye devrinde ölen babanın) malı erkek çocuğuna kalırdı. Vasiyet de anne-baba için yapılırdı. Yüce Allah, bundan dilediği kısmın hükmünü kaldırıp erkeğin payını*

³⁵ Faruk Beşer, Kadının Çalışması Sosyal Güvenliği ve İslâm, İstanbul, 1995, s.165-180.

³⁶ Hamza Aktan, Mukayeseli İslâm Miras Hukuku, İstanbul, 1991, s.257.

³⁷ Celal Yıldırım, İlmin Işığında Asrın Kur'ân Tefsiri, İstanbul, III, 1227, 1228.

³⁸ Buhari/6351, Müslim/1615, (İbn Abbas'tan)

kadının payının iki katı olarak belirledi. Anne-babadan her biri için (şayet çocuk varsa) altıda bir, (çocuk yoksa) üçte bir kıldı. Kadına (şayet çocuk varsa) sekizde bir, (çocuk varsa) dörtte bir hisse belirledi. Kocaya, (çocuk yoksa malın) yarısı, (çocuk varsa) dörtte bir miras payı olarak belirlemiştir.”³⁹

Yukarıda da değindiğimiz miras taksimine ilişkin ilk olay olan hadis de bu noktada önemli bir kaynak olma niteliğine sahip olup kardeşler arasındaki paylaşım işareti etmektedir:

Câbir b. Abdullah’tan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: “Seleme oğullarına, ben hasta iken Rasûlullah (s.a.v.), beni ziyarete gelmişti. Ben de Ey Allah’ın Peygamberi dedim. Malımı çocuklarım arasında nasıl bölüştüreyim? Bana hiçbir cevap vermedi sonra Nisa sûresi 11. ayet nazil oldu: ‘Allah size çocuklarınızın alacağı miras hakkında şunu emreder: Erkek, iki kadının hissesine eşit bir miktar alacaktır, kadın mirasçılar ikiden fazla iseler, onlara ana babanın geride bıraktıklarının üçte ikisi verilecektir. Kadın sadece bir tane ise, onun yarısını alacaktır. Ölenin anne ve babasına gelince, geride çocuk bırakması durumunda her birinin altıda bir hissesi vardır. Ama hiç çocuk bırakmamışsa ve anne babası da mirasçısı ise, annesi üçte birini alacaktır, geri kalan ise babanın olacaktır. Eğer ölenin erkek ve kız kardeşleri varsa, o zaman annesine altıda bir verilecektir. Bütün bu paylaştırmalar, ölenin yaptığı vasiyet ve borçların ödenip yerine getirilmesinden sonra olacaktır. Ana-babalarınıza ve çocuklarınıza gelince, hangisinin sizin bırakacağınız fayda ve imkânlarla daha layık olduğunu bilemezsiniz. Bunlar Allah tarafından kararlaştırılmış paylardır. Şüphesiz Allah her şeyi bilen, yaptığını yerli yerince yapandır.”⁴⁰

Konu ile ilgili hadislere bakıldığında miras paylarının taksiminde kadın-erkek ayrımının yapılmadığı ve değişmez ve sabit payların olmadığı görülmektedir. Örneğin erkeğin mirastan alacağı pay; ölen erkeğin kardeşi olduğunda, erkek çocuk olduğunda veya baba olduğunda farklı farklıdır. Benzer şekilde kadının alacağı pay da farklılık arz etmektedir. Örneğin ölenin kız kardeşi olması durumunda, erkek kardeşleri olması durumunda, tek veya birden fazla kız kardeş olması durumunda ya da anne olduğunda çocuğu olup olmamasına göre farklı paylar almaktadır.

³⁹ Buhârî, “Vesâya”, 6; “Ferâiz”, 10; “Tefsir, Nisâ”, 5.

⁴⁰ Buhari, Feraiz 12.

Konu ile ilgili hadisler bütüncül olarak değerlendirildiğinde Asr-ı Saadet'te miras taksiminde hiç kimsenin kadın erkek farklılığı üzerinde durmadığı, içinde bulunduğu konuma göre bir taksime tabi tutulduğu görülmektedir.

1.2.4. İslam Miras Hukuku'nda Köle Kadının Durumu

İslam Miras Hukuku'na göre vasiyet ya da miras yoluyla cariye ve köleler mülk edinmemektedirler. Köleler bütünüyle başkasının mülkü olarak kabul edildiğinden, bu durumları mirasa engel teşkil etmektedir.⁴¹ Dolayısıyla kölenin lehine bir vasiyet veya miras hakkı doğmamaktadır. Kölenin bu durumu elde ettiği mal varlığının efendisinin olması ve mülkiyet hakkı bulunmamasının bir neticesidir.

Bu durumda ona intikal edebilecek mal, efendisinin sayılacağı için servet dolaylı yoldan ilgisi olmayana geçmiş sayılır. Sadece; İmamiyye mezhebine göre muris, köleden başka varis bırakmadan vefat ederse, köle zorunlu olarak hürriyete kavuşturulur, bedeli terekeden ödenir ve kendisi de varis olur⁴².

1.3. Mezheplere Göre Miras Paylaşımı

Araştırmanın bu kısmında boşanma halinde kadının mirasçılığı, kadının ölümü halinde geride kalanların mirasçılığı, ölenin kimsesinin olmadığı durumda zevil erhamın mirasçılığı, öldürme sonucu mirasçılık, mürtedin, kafirin ve dede yetimi gibi konular detaylı bir biçimde incelenmiştir.

1.3.1. Boşanma Halinde Kadının Mirasçılığı

Hanefi Mezhebi'ne göre kadının iddeti bitmedikçe, Hanbeli mezhebi'ne göre başka bir erkekle evlenmedikçe, Malikilere göre de iddeti bitse ve başka bir erkekle evlense bile kocasının hastalık halinde bain talakla boşadığı kadın mirasçı olabilmektedir.⁴³ Şafiilerde ise diğer üç mezhepten farklı olarak bain talakla boşanan varis olamamaktadır.⁴⁴

⁴¹ Hayrettin Karaman, Mukayeseli İslam Hukuku, 1. Cilt, İstanbul, 1986, s.373.

⁴² Karaman, 1986, s.373.

⁴³ Ebû Zehra, Ahvâl, 312-313; Seyyid Sâbık, Fıkhu's-sünne, II,248-249; Sıbâî, Serhu Kanuni'l-Ahvâli's-Sahsiyye, I, 247; Vehbe, ez-Zuhaylî, İslam Fıkhu Ansiklopedisi (Çev. Heyet), IX., Risale Yayınları, İstanbul, 1990, 346 vd.

⁴⁴ İbn Hazm, *el-Muhallâ*, X, 218; Nevevî, *Ravdatü'l-tâlibîn*, VI, 67; Sirbînî, *Mugni'l-muhtâc*, III, 294.

1.3.2. Kadının Ölümü Halinde Geride Kalanların Mirasçılığı

Hanefi ve Hanbeli mezheplerine göre ana-baba bir kardeşler bu durumda mirastan pay alamaz.

Şafi ve Maliki mezheplerine göre koca ve ana paylarını aldıktan sonra kalan tüm kardeşler arasında paylaşılır. Dolayısıyla mirastan pay alırlar.

1.3.3. Zevil Erhamın Mirasçılığı

Hanefi ve Hanbeli mezheplerine göre “Zevi’l-Erham” mirasçı olabilmekte ve mirastan kalanı paylaşabilmektedir. Buhari’nin “Ensar’ın Faziletleri” bölümünde rivayet ettiği şu hadis delil olarak gösterilmektedir: “Enes İbn Malik şöyle demiştir. Rasulullah bir kere hususi olarak ensarı meclisine çağırdı. Ensar toplandığında: Aranızda sizden başka kimse var mı? diye sordu. Ensar da: Hayır yoktur, ancak kız kardeşlerimizin oğulları vardır, dediler. Bunun üzerine Rasulullah: Bir kavmin kız kardeş ve oğulları o soydandır, buyurdu.”⁴⁵

“Şafi ve Maliki mezheplerinde Zevi’l-Erham mirastan pay alamaz. Kalan beytül-mala kalır.”

Bu hadise kendilerine dayanak alan Iraklılar ve Ebu Hanife, ölünün asabesi yani erkek akrabası bulunmaması durumunda ana tarafı akrabasının yani “Zevi’l-Erham”ın asabeye özgü tertibe göre mirasçı olacaklarını belirtmişlerdir. Medine fakihleri, İmam-ı Şafii ve İmam Malik ise asabeden varis bulunmaması durumunda Zevi’l-Erham’ın verasetini kabul etmemişlerdir.⁴⁶

1.3.4. Ölenin Kimsesinin Olmadığı Durumda Zevil Erhamın Mirasçılığı

Bu hususta Hanefi mezhebine göre yakını bulunmayan birinin mirasının beytülmale kalmasındansa, “Zevi’l-Erham” olarak ifade edilen teyze, dayı gibi yakınlarla bırakılması daha uygundur.⁴⁷ Şafi mezhebine göre ise ölen kişinin asabe ve

⁴⁵ Buhari, feraiz:23

⁴⁶ İbn Kudâme, el-Mu³nî (nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî –Abdulfettâh M. el-Hulv), Riyad 1417/1997, IX, 82-108; Mahmûd b. Ebû Bekir el-Kelâbâzî, Telkih’ull-efhâm fi şerhi mesâ’ili zevi’l-erhâm, Süleymaniye Ktp., Cârullah Efendi, nr. 1115, vr. 222b-279b; Seyyid Şerif el-Cürcânî, Şerhu Ferâ’izi’s-Sirâciyye, İstanbul 1322, s. 103-130; Hatîb eş-Şirbînî, Mu³ni’l-muhtâc (nşr. M. Halîl Aytânî), Beyrut, 1418/1997, III, 12-14, 27, 28; Hamza Aktan, “Zevi’l-Erhâm”, *DİA*, XLIV, 307-308.

⁴⁷ Seyyid Şerif el-Cürcânî, Şerhu Ferâ’izi’s-Sirâciyye, İstanbul 1322, s. 103-130;

ashab-ı furuzdan bir yakını yok ise bu kişinin malları anne tarafından akrabalarına değil beytümale kalır.⁴⁸

1.3.5. Öldürme Sonucu Mirasçılık

Hanefi mezhebine göre keffaret ya da kısas cezasını gerekli kılan öldürme türleri mirasa engeldir. Meşru savunma halinde öldürme, mükellef olmayanın öldürmesi, dolaylı yoldan ölüme sebebiyet verme ve mükrehin (zorla işi yapan kişi) öldürmesi miras engeli değildir.⁴⁹

Şafi mezhebine göre ise, öldürme eylemini gerçekleştiren kim olursa olsun öldürülen kişiye mirasçı olamaz. Öldürenin mükellef olup olmaması ve kastın bulunup bulunmaması neticeyi değiştirmez.⁵⁰

Maliki mezhebine göre ise, katilde kasıt ve tecavüzü esas alınır.⁵¹

1.3.6. Mürtedin Mirası

Hanefi mezhebine göre, irtidattan (İslam dininden çıkma) önce kazandığı mal varlığı Müslüman varislerine gider. Sonra kazandıkları ise beytümale ‘fey’ (ganimet) olarak kalır. Mürted kadın ise bütün mirası Müslüman mirasçılara intikal eder.⁵²

Şafi, Maliki ve Hanbeli mezheplerine göre, asli inkarcıda olduğu gibi mürted mirasçı olamaz ve ona da başkası mirasçı olamaz ve ona da başkası mirasçı olamaz. Bütün malı, beytü'l-mal için fey geliri kaydedilir (Bu açıklamanın delili olarak “müslüman kafire, kafir de Müslümana mirasçı olamaz” kuralı verilir).⁵³

1.3.7. Kafir ve Ehl-i Kitabın Mirası

Buhari, Müslim, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, İbn Mace, Ahmed b. Hanbel, Müslüman kafire, kafir kişi de Müslümana mirasçı olamaz demişlerdir.

Başka muhaddisler (Muaz b. Cebel, Muaviye, Said İbnü'l-Müseyyeb, Mesruk) ise bu konuda görüşler beyan etmişlerdir. Buna örnek olarak şu hadise öne sürülmektedir: Biri müslüman biri yahudi iki evladı olan bir Yahudi vefat eder. Bunun üzerine aynı dinde olduğu iddiasıyla yahudi olan evlat bütün mirası almak ister ancak

⁴⁸ Hatîb eş-Şirbînî, Mu³ni'l-muhtâc (nşr. M. Halîl Aytânî), Beyrut, 1418/1997, III, 12-14, 27, 28;

⁴⁹ Hamdi Döndüren, Delilleriyle Aile İlmihali, *Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları Ankara 1995*, s. 75.

⁵⁰ Muhammed Ebü Zehra, *Usûlül-Fıkh*, Kahire, t.y., s.126, 127

⁵¹ İbn Cüzey, *Qavânînu'l-aḥkâmî'ş-şer'iyye*, Beyrut 1979, s. 373-382

⁵² İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr*, Mısır 1315-/1317, IV, 390 vd.

⁵³ İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-Müçtehid*, Mısır, t.y., II, 322-329; ez-Zühaylî, a.g.e, VIII, 263-266

müslüman olan itiraz eder ve mahkemeye başvurur. Davaya bakan Muaz b. Cebel Yahudi'ye Müslümanı mirasçı kılmıştır.⁵⁴

1.3.8. Dedenin Mirası ve Dede Yetimi

Kuran-ı Kerim nenelerin payını da zikretmez. Konu Hz. Ebubekir döneminde mesele olunca sahabe ile yaptığı istişare sonucunda, Hz. Peygamberin bir uygulamasına da dayanarak, nene de anne sayılmış ve ona da mirastan pay ayrılmıştır. Bunda ümmet ittifak edince ninenin de ashab-feraizden sayılması icma ile sabit olmuştur.⁵⁵

Diğer yönden Kuran-ı Kerim'de şu anlamda bir ayeti kerime vardır: “Birinize ölüm yaklaştığında bırakacağı malı mülkü varsa annesine babasına ve yakınlarına maruf ölçülerle vasiyette bulunması üzerinize bir farizadır.”⁵⁶

Hanefi mezhebi bu ayeti kerimenin miras taksimini bildiren ayetlerden önce geldiğini, dolayısıyla miras ayetleriyle artık hükmünün kalmadığını, zaten ‘Varise vasiyet olmaz’⁵⁷ hadisi şerifiyle de nesh (emir ve yasakların değiştirilmesi) edildiğini söyler.⁵⁸

Diğer mezhepler ise miras ayetlerinin bundan sonra geldiğine dair kesin bir hüküm olmadığını söylerler. Kesin olmayan rivayetlerle kesin olan bir ayetin neshi de mümkün olamaz.⁵⁹

Kaldı ki bu ayette zikredilen hükmün sürekli olduğunu gösteren işaretler vardır. Mesela ‘üzerinize yazılmıştır’⁶⁰ ifadesiyle farz kılınan hükümler hep süreklilik ifade ederler. Sonra hükmün ardından gelen ayetteki ‘Her kim bunu değiştirirse günahı değiştirenedir’⁶¹ ifadesi de yine kalıcılığı gösterir.

⁵⁴ el-Askalânî, Bülûğul-Merâm, Terc. ve Şerh, A. Davudoğlu, İstanbul 1967; III, 206

⁵⁵ İbn Âbidîn, Reddül-Muhtâr Tercümesi, VI, Şamil Yayıncılık, İstanbul, 2017, 769-773; Ömer Nasuhi Bilmen, Hukuk-i İslamiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu, IV, Ravza Yayınları, İstanbul, 1985, 507-535; M. Ebû Zehre, Ahkâmü't-terikât ve'l-mevâris, Kahire, ts. (Dârü'l-Fikri'l-Arabî), s. 121-180;

⁵⁶ Bakara Suresi, 2/180

⁵⁷ Buhari, Vasaya, 6.

⁵⁸ Hüseyin Kahraman, Fıkhî Hadislerin Rivâyet Değeri Bağlamında “Vârise Vasiyyet Olmaz” Hadisinin Tahrîc Ve Tenkîdi, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 9, Cilt: 9, 2000, s. 3, 1-19

⁵⁹ Kahraman, s. 3.

⁶⁰ Bakara Suresi, 2/180

⁶¹ Bakara Suresi, 2/181

1.4. Osmanlı Döneminde Miras Hukuku İle İlgili Şer’i Ve Örfi Uygulamalar

Osmanlı Devletinde “Şer’i Hukuk” ve “Örfi Hukuk” olmak üzere ikili bir hukuk yapılanması vardır. Şer’i Hukuk İslam Hukuku’nu ifade ederken, örfi hukuk Müslüman cemaatin hayrı için ulü’l-emr tarafından çıkarılan kanunlar bütünüdür. Yalnız örfi hukuk, şer’i hukuka aykırı olmamalıdır. Osmanlı miras hukukunda da bu iki sistemin etkisi vardır. Tüm mülkler, menkul ve gayrimenkuller İslam miras hukukuna göre değerlendirilmektedir. Dolayısıyla İslam miras hukukunda kadının hakları ne ise Osmanlı miras hukukunda da odur.⁶²

1.4.1. Osmanli Örfi Miras Hukuku ve Kadın

Osmanlı Devleti’nde şer’i hukukun uygulandığı alan dışında kalan kesim için örfi hukuk devreye girmektedir. Örfi miras hukuku kurallarının kadın ve eşitlik üzerindeki etkilerini inceleyecek olursak şunları söyleyebiliriz:

1.4.2. Örfi Miras Hukuku’nun Uygulama Alanı

Örfi Miras Hukuku, şer’i hukuka aykırı olmamak kaydıyla dönemin gereklerine ve toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenmiştir. Bu hukuk anlayışı mukataalı ve icareteynli vakıfların ve miri arazilerin tasarruf haklarının veraseti konusunda dikkate alınmaktadır.⁶³ Kurallar konusunda İslam miras hukuku kaidelerinde herhangi bir değişiklik yapılamazken, örfi miras hukukunda zaman içerisinde duruma göre değişiklikler yapılmıştır.

Örfi Miras Hukuku’nda intikal, “*adi intikal*” olarak adlandırılmaktadır. Mirasçılar, şer’i intikalde mülkiyete sahip olabilirken, adi intikalde tasarruf hakkına sahip olmaktadırlar. “*Rakabe*”⁶⁴ devlettedir. Osmanlı Devleti, diğer alanlarda olduğu gibi, klasik anlamda bir İslam Devleti olmadığını hissettirmiş ve örfi kurallar yoluyla şer’i kurallar esnetilmeye çalışmıştır.⁶⁵

1.4.2.1. Miri Arazilerde Uygulama

Mülkiyeti doğrudan devlete ait olmakla birlikte bir bedel karşılığında tasarruf hakkı kişilere bırakılan arazilere “miri arazi” denilmektedir. Mülkiyeti devlette

⁶² Pandır, Osmanlı Miras Hukuku’nda Kadın, s. 1.

⁶³ Gül Akyılmaz, İslam ve Osmanlı Hukukunda Kadının Statüsü, Konya, 2000, s.50.

⁶⁴ Rakabe: Kuru Mülkiyet.

⁶⁵ Pandır, Osmanlı Miras Hukuku’nda Kadın, s. 19.

olduğundan hibe ve vakf edilemediği gibi alınıp-satılamazlarda. Dolayısıyla bu topraklar üzerinde yaşayanlar devletin kiracısı konumundadırlar. Kamu yararının gerektirdiği şekilde, devlet tarafından bu arazilerin tasarruf hakkı düzenlenmektedir.

Bu araziler devlet tarafında süresiz olarak reayaya verilirken, reayanın vefatı durumunda belli koşullarda mirasçılara intikal edebilmektedir.⁶⁶ Bu arazilerin rakabesi devlettedir. Osmanlı Devleti'nde miri arazilere yönelik örfi miras noktasında dönemlere göre farklı uygulamaların yaşandığı görülmektedir. Örfi miras konusundaki uygulamaları altı dönemde ele almak mümkündür:

Birinci Dönem: Birinci dönemde devletin tasarruf hakkını verdiği kişinin vefatı durumunda ilgili arazi devlete dönmekte, devlet de belli bir bedel karşılığında başkasına kiralayabilmektedir. Bu durumda miras hukuku geçerli olmamakla birlikte devlet tekrar kiralamada önceliği mirasçılara vermiştir.⁶⁷

İkinci Dönem: Tasarruf hakkı elinde olan babanın vefat etmesi durumunda bu dönemde, arazi kız çocuklarına belli bir bedel karşılığında, erkek çocuklarına ise bedelsiz intikal ettirilmiştir. Şayet bu tasarruftan faydalanmak isteyen bir erkek çocuğu var ise kız çocuğu bu avantajdan faydalanamamaktadır. Tasarruf sahibinin anne olması durumunda ise erkek çocukların da bir bedel ödemeleri gerekmektedir. Söz konusu bu bedel “rayiç tapu bedeli” adı altında alınmıştır.⁶⁸

Üçüncü Dönem: Bu dönemde, ölen tasarruf sahibinin kız ve erkek çocuklarına bir ayırım yapılmaksızın eşit bir şekilde ve bedelsiz olarak intikal imkanı tanınmıştır. Burada, bir vakfın kurucusu, vakfettiği mal ve mülkler üzerinden elde edilen gelir ve menfaatlerden kız ve erkek çocuklarının eşit şekilde yararlanmalarını şart koşmakta ve bu şekilde vakfetmeleri durumudur.⁶⁹

Dördüncü Dönem: İntikal hakkı sahiplerine anne ve baba eklenmek suretiyle adi intikal sahiplerinin sayısı arttırılmıştır. Ancak bu dönemde intikal sahipleri arasında bir sıra vardı ve bu sıraya göre, önceki hak sahibi yaşıyor ise sonraki hak sahibi bu imkandan yararlanamıyordu.⁷⁰ Sıra, çocuklar, baba ve ana şeklinde idi.

⁶⁶ Ömer Lütfi Barkan, Türkiye’de Toprak Meselesi Toplu Eserler I, İstanbul 1980, s.302-303

⁶⁷ Ali Himmet Berki, İslam Hukukunda Feraiz ve İntikal, Ankara, 1986, s.173.

⁶⁸ M. Akif Aydın, Türk Hukuk Tarihi, İstanbul, 2007, s. 350.

⁶⁹ Akyılmaz, a.g.e., s.53.

⁷⁰ Ömer Lütfi Barkan, “Türk Toprak Hukuku Tarihinde Tanzimat ve 1274 (1858) Tarihli Arazi Kanunnamesi”, Tanzimat I., İstanbul, 1940, s.329.

Beşinci Dönem: İntikal hakkı sahiplerinin sayısı bu dönemde iyice artmıştır. Şu sıralama söz konusudur: 1. Çocuklar, 2. Torunlar, 3. Baba ve Anne, 4. Ana-baba bir veya baba bir erkek kardeşler, 5. Ana-baba bir veya baba bir kız kardeşler, 6. Ana bir erkek kardeşler, 7. Ana bir kız Kardeşler, 8. Eş. Bu sıralamada da önceki sırada bir hak sahibi varsa sonraki sıradakinin hakkı bulunmamaktadır.⁷¹

Altıncı Dönem: Yalnızca miri arazilerle ilgili düzenlemelerin yer almadığı bu dönemde, mukataalı vakıflar, icare-i kadimeli vakıflar ve icareteynli vakıflarla ilgili 1913'te "Emval-i Gayrimenkulenin İntikalatı Hakkında Kanun-i Muvakkat" adıyla bir düzenleme yapılmıştır. Böylelikle tüm intikal anlayışlarını kapsayan yeni bir zümre sistemi getirilmiştir. Bu sistemin ilk sırasında ölen tasarruf sahibinin fûruu, ikinci sırada ise anne ve baba yer almaktadır. Buna göre şayet her ikisi de sağ ise ortak olarak paylaşmakta, birinin ölmesi durumunda ise onun payı kendi alt soyuna geçmektedir. İkinci sırada kimsenin bulunamaması durumunda ise bütün hak dede ve neneye geçmektedir. Eşler ise her bir zümre ile farklı oranlarda hak sahibi olmaktadır.⁷²

Bu kanunnameye önce 1858 yılında Arazi Kanunnamesi çıkarılmıştır. Ölen babanın toprakları bu kanuna göre erkek ve kız çocuklara kalmaktaydı. Zamanla kız çocukları da erkek çocuk gibi mirastan eşit pay almaya başlamıştır.

Erkek ve kadınlara ait arazilerin varislere intikal şekilleri arasındaki fark 1265 tarihli irade-i seniye ile kaldırılmış ve annenin arazisi kız ve erkek çocuğa eşit olarak verilir hale gelmiştir. Vakıf gelirlerinden erkek ve kız çocukları eşit pay almaya başlamıştır⁷³.

Miri arazilerle ilgili bu uygulamaları değerlendirdiğimizde, intikal hakkı sahiplerinin sayısının giderek arttığını ve tapu bedeli ile alımların ise giderek azaldığını söyleyebiliriz. Çünkü, hak sahibi sayısı arttıkça ve sıra usulü benimsedikçe bedel ile alabilecek kişilere sıra gelmemektedir.⁷⁴

⁷¹ Pandır, a.g.e., s. 21.

⁷² Ergün Ballı, "II. Meşrutiyet Döneminde Köy, Köylü ve Toprak Meselesine Dair İktisadi ve Hukuki Bir Değerlendirme", 14. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, ODTÜ, 23-25 Kasım 2015, Ankara, s. 22-23.

⁷³ Barkan, a.g.e., s.80vd.

⁷⁴ Ballı, a.g.e., s. 23.

1.4.2.2. İcareteynli Vakıflarda Uygulama

İcareteynli⁷⁵ vakıfların intikalinde hem şer'i hem örfi hukuk kuralları dikkate alınmıştır. Tasarruf sahibi, intikalin şer'i miras hukukuna göre yapılmasını isterse buna uyulurdu. Bu belirtilmemişse örfi kurallar geçerli idi. Osmanlı Devleti'nde icareteynli vakıflara ilişkin uygulamalarda üç dönem söz konusudur:⁷⁶

Birinci Dönem: Bu dönemde tasarruf hakkı sahibi öldüğünde kız ve erkek çocukları eşit olarak tasarruf hakkına sahip olmakta, çocuğu yoksa, tasarruf hakkı vakfa dönmekteydi.⁷⁷

İkinci Dönem: Bu dönem intikal sahipleri sırasıyla 1. Çocuklar, 2. Torunlar, 3. Anne-baba, 4. Ana-baba bir kardeşler, 5. Baba bir kardeşler, 6. Ana bir kardeşler, 7. Eşlerdir. Bu sıralamada da önceki sırada bir hak sahibi varsa sonraki sıradaki hak sahibi bu hakkından yararlanamamaktadır.⁷⁸

Üçüncü Dönem: 1913 tarihli Emval-i Gayrimenkulenin İntikalatı Hakkında Kanun-i Muvakkat ile zümre usulü getirilerek sistemde köklü bir değişiklik yapılmıştır. Miri arazinin altıncı dönemi ile bu dönem birbiri ile örtüşmektedir. Getirilen zümre usulünde eşler her zümre ile mirasçı olmakta ve fakat farklı oranlarda pay sahibi olmaktadır. Zümrede yer alanlar kendi içlerinde eşit oranda pay alırlardı ve bir zümrede yer alan miras bırakandan önce ölmüş ise "*kök içinde halefiyet*"⁷⁹ gereği ona ait pay kendi alt soyuna geçerdi.⁸⁰

⁷⁵ İcareteynli Vakıf: Peşin alınan kira bedeli ve aylık, yıllık gibi sonradan alınacak kira bedeli olmak üzere çifte bedel ile kiraya verilen vakıflara "çifte kiralı" veya "icareteynli vakıflar" denir. Bir vakıf akar çifte kira ile kiralanacağı zaman önce peşin kira olarak o akarın değerine yakın bir meblağ teslim alınarak o akar imar edilir. Artanı vakfın diğer sarf yerlerine, meselâ; vakıftan yararlanma hakkı bulunanlara da sarf edilebilir. Bununla vakıf adına başka bir akar satın alınamaz. Çünkü bu peşin kira asıl vakıftan sayılmaz, belki vakfın geliri sayılır. Bundan sonra her yıl sonunda, yıllık kira (icare-i müeccele) adıyla cüz'î bir para alınmak üzere, kiracıya tefvîz ve teslim olunur. İcareteynli vakıf yerlerin kuru mülkiyeti vakfa, yalnız tasarrufu da çifte kira karşılığında kiracısına aittir. Bu kiracı hayatta bulunduğu sürece bunda dilediği gibi tasarrufta bulunur. İcareteynli bir vakıf akarın mutasarrıfı bu akarın binasını yıkıp enkazını satamaz, tüketemez. Eğer satar veya tüketirse o binanın değerini vakıf mütevellisine tazmin etmesi gerekir. Çünkü çifte kiralı kiracı bu vakfın yalnız menfaatine mâliktir, kuru mülkiyetine mâlik değildir.

⁷⁶ Pandır, a.g.e., s. 22.

⁷⁷ Ahmet Akgündüz, İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi, Ankara, 1988, s. 373.

⁷⁸ Aydın, a.g.e., s. 354.

⁷⁹ Ömer Uğur Gençcan, Türk Medeni Kanunu, Bilimsel Açıklama-İçtihatlar-İlgili Mevzuat, İkinci Cilt, Yetkin Yayınları, Ankara 2002, s. 2003.

⁸⁰ Ballı, a.g.e., s. 22-23.

1.4.2.3. Mukataalı Vakıflarda Uygulama

Mukataalı vakfın⁸¹ intikalinde iki durum söz konusudur. Birinci durumda, arsa üzerinde bulunan bina, ağaç terekenin taksimi sırasında şer’i kurallara göre kime denk düşerse o kişi bu vakıf üzerinde tasarruf hakkını elde eder. İkinci durumda ise, arazi üzerinde bina ve ağaçlar zaman içerisinde harap olmuştur ancak tasarruf sahibi icare-i zemini ödeyerek arsayı elinde tutmaktadır ki bu durumda hak sahiplerine intikal edecek bir mal yoktur. Burada icareteynli vakfa ilişkin hükümler uygulama alanı bulur. Bu durumda icareteynli vakıflarda olduğu gibi bu uygulama açısından dönemler ortaya çıkmıştır.⁸²

Birinci Dönem: İcareteynli vakıfların ilk dönemindeki gibi vakfın, tasarruf sahibinin ölümü halinde sadece çocuklarına kız ve erkek ayrımı yapılmaksızın eşit şekilde intikali söz konusu idi.⁸³

İkinci Dönem: Bu dönem de icareteynli vakfın üçüncü dönemi ve miri arazinin altıncı dönemi ile örtüşmektedir. 1913 tarihli Emval-i Gayrimenkulenin İntikalatı Hakkında Kanun-i Muvakkat ile zümre usulü getirilerek sistemde köklü bir değişiklik yapılmıştır.⁸⁴

1.4.3. Osmanlı Miras Hukuku’nda Kadının Yerinin Değerlendirilmesi

Şer’i hukuk ile örfi hukukun birlikte uygulandığı Osmanlı Devleti’nde, miras hukuku konusunda da benzer şekilde şer’i ve örfi miras hukuku birlikte uygulanmıştır. Bu şekilde ikili bir sistem söz konusu olduğundan miras konusunu yalnızca şer’i kurallara göre değerlendirmek yanlış olacaktır. Şer’i hukuk kuralları kaynak olarak

⁸¹ Üzerinde mülk bina veya ağaçlar meydana getirilmiş olan bir vakıf arsa için tayin edilmiş olan yıllık ücret “mukataa” olup, buna "zemin veya toprak kirası" da denir. Bir kimse yıllık bir bedel ile kiraladığı vakıf bir arsanın üzerine işyeri, bina, benzin istasyonu bina etse veya mesela; kavak ya da zeytin ağaçları dikse, bu yapılar ve ağaçlar kiracının mülkü olur. Bu arsada da mülk gibi miras hükümleri cereyan eder. Yani, bu arsa ve üzerindeki yapı ve ağaçlar mutasarrıfın ölümü ile mirasçılara meccânen intikal eder. Diğer yandan mukataalı vakıf arsa üzerindeki bina veya ağaçlar da mâliki tarafından bir cihete vakfedilse, bu takdirde arsanın kirasının bu bina ve ağaçların vakfi tarafından verilmesi gerekir. Mukataalı vakıf yerler, üzerindeki bina ve ağaçlara tabidirler. Bu yüzden bu binalar ve ağaçlar kime aitse onlara tabi olarak o vakıf yerler de onun tasarrufuna girmiş bulunur. Bu yüzden mukataalı vakıf arsa üzerindeki bina, mâliki tarafından satılınca bu arsa da alıcının tasarrufuna girer, mütevellinin iznine ve ayrıca ferağ muâmelesine ihtiyaç yoktur. Ancak, bu binanın sahibi, mukataalı vakıf arsasının tasarruf yetkisinin kendi üzerinde bıraktığı açıkça belirtmiş olursa, bu arsa alıcının tasarrufuna geçmiş olmaz. Yine bu arsanın mutasarrıfı, bunu mütevellinin izniyle başkasına ferağ edip de üzerindeki mülk binasını veya ağaçlarını sattığını belirtmese mücerret bu ferağ ile o bina veya ağaçlar, arsayı teslim alana satılmış olmaz.

⁸² Pandır, a.g.e., s. 24.

⁸³ Ahmet Akgündüz, “İcâreteyn”, DVI, cilt 21, 2000, ss.389-391.

⁸⁴ Ballı, a.g.e., s. 23

Kur'an'ı ve peygamberin hadislerini aldığından bağlayıcıdır ve değiştirilemez. Bunun yanı sıra örfi hukuk için bu şekilde bağlayıcı bir durum bulunmamaktadır. Osmanlı Devleti şer'i kuralların etkilerini kırma adına zaman zaman örfi kurallarda değişiklikler yapmıştır.⁸⁵

Bu değişiklikler yapılırken kadının aleyhine olabilecek düzenlemelerin yapıldığı da görülmektedir. Örneğin vakıfların mirası konusunda kadınlar geri plana tutulmuştur. Öyle ki ailevi veya yarı ailevi kurulan bir kısım vakıflar erkek çocukların neslinin devam etmesi durumunda kız çocuklarını mirastan mahrum bırakmışlardır. Yalnızca erkek çocuğun neslinin devam etmemesi durumunda kız çocuklarına ya da onların çocuklarına vakıf gelirlerinden faydalanma imkanı sunmuşlardır.⁸⁶ Görüldüğü gibi doğrudan kadının aleyhine olan bu uygulamalar şer'i hukukla bağdaşmamaktadır.

Örfi hukuk kurallarında zaman içerisinde değişiklikler yapıldığı görülmektedir. bu bağlamda şer'i kurallardan ayrı olarak Kur'an-ı Kerim'de yer alan sistemden farklı bir düzenleme söz konusudur. Bunun bir sonucu olarak zamanla erkek ve kız çocukları arasında bir eşitlik söz konusu olmaya başlamıştır. Fakat ilerleyen süreçte zümre esası benimsenmiş ve şer'i kurallara benzer bir sistem oluşturulmuştur.⁸⁷

Osmanlı toplumunda kadın ve miras taksiminde kadına ayrılan pay uzun bir süre tartışmalara konu olmuştur. Bu tartışmalarda özellikle İslam hukukundaki erkeğe iki, kadına bir taksimi eleştirilen noktadır. Bu bağlamda aklının kıt olduğu ve hor görüldüğü düşüncesiyle bu tarz bir taksimin yapıldığı yönünde eleştiriler olmuştur. Fakat yapılan bu eleştiriler zamanla sosyal hayata ve İslam hukukuna uygun hale gelmiştir. Buna göre Kur'an'ın öngördüğü bu pay usulünün erkeğin sosyal hayattaki mali yükümleri nedeniyle ve kadını hor görmekten öte onu koruma amaçlı olduğu, ayrıca bu ikili birli sistemin her koşulda geçerli olmadığı, yalnızca ana baba bir kız ve erkek kardeşlerin mirasçı olmaları durumunda gerçekleşebildiği ifade edilmiştir. Bu koşulun dışındaki miras taksimlerinde farklı oranlar uygulanmaktadır.⁸⁸

Örfi uygulamalarda ise öncelikle şer'i kaidelere aykırı olmaması gerekmektedir. Ancak yapılan uygulamalara bakıldığında bazen şer'i kurallara aykırı hareket edildiği ve kadın aleyhine bir tavır alındığı görülmektedir. Bu yaklaşım ise

⁸⁵Mehmet Akif Aydın, Osmanlılar-Hukuki Adli Yapı, DVI, cilt 33, 2007, s. 515.

⁸⁶Akyılmaz, a.g.e., s. 53.

⁸⁷S. Gül Akyılmaz, Osmanlı Miras Hukukunda Kadının Statüsü, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XI, sayı 1-2, 2007, s. 486.

⁸⁸Pandır, a.g.e., s. 26.

kadının sosyal hayat açısından mali yükümlülüğünün bulunmamasından ve toplumda geri planda olmasından ileri gelmektedir. Çünkü ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılama yükümlülüğü erkektedir ve buna karşılık kadının zengin olsa dahi bu tarz bir sorumluluğu yoktur.

Osmanlı Devleti, miri arazileri daha iyi işleteceği düşüncesiyle erkeklere vermiştir. Bu araziler bir dönem erkeğe bedelsiz verilirken kadına tapu bedeli karşılığı verilmesi yaygın bir uygulama olmuştur. Şayet bedelsiz verilebilecek bir erkek var ise kadına verilmemesi de benimsenen kurallardan biridir. Ancak zaman içerisinde bu uygulamadan vazgeçildiği ve eşitlik ilkesinin benimsendiği görülmektedir. 1858 “Arazi Kanunnamesi”ne göre ölen bir babanın arazileri kız ve erkek çocuklarına kalmaktaydı. Dolayısıyla kızlar da erkeklerle eşit pay almaya başlamıştır. babanın olduğu gibi annenin toprakları da erkek ve kızlara eşit verilir olmuştur. Zamanla erkek ve kız çocukları da vakıf gelirlerinden eşit pay almaya başlamıştır. Daha sonra 1913 yılında çıkarılan kanun-u muvakkat İslamiyet’tekine benzer bir zümre esası oluşturulmuştur. Zümreler içerisinde bir denklik söz konusu olmakla birlikte mirasçı olan eş ile zümreler farklı oranlarda pay almışlardır.⁸⁹

Kadının İslam ve Osmanlı Hukuku’nda akıl zayıflığı vesair nedenlerle hor görülerek geri plana atıldığını söylememiz mümkün olmamakla beraber, sosyal hayata katılımı ve mali yükümlülükleri açısından erkeklere oranla daha az pay almalarının adil olduğunu söyleyebiliriz.

Osmanlı Devleti’nde Tanzimatla başlayan ve yıkılışına kadar devam eden süreçte aile hukukunun yanı sıra diğer birçok alanda hukuki değişiklikler ve gelişmeler olmuştur. Bu noktada en önemli gelişme Osmanlı medeni hukuku olarak kabul edilen “Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye”nin kabul edilmesi olmuştur. 1869-1876 yılları arasında Ahmet Cevdet Paşa başkanlığında bir heyet tarafından 16 kitap 1851 madde halinde hazırlanmıştır. Ancak Mecelle medeni hukukun önemli bir bölümünü düzenlemekle birlikte “aile hukuku”na yer vermemiştir.⁹⁰

Mecelle’de aile hukukuna yer verilmemesinin çeşitli sebepleri vardır. Bunları şu şekilde ifade etmek mümkündür: Bu kanunnamenin öncelikli hazırlanma amacı, o dönem için yeni kurulmaya başlanan “Nizamiye Mahkemeleri”nin ihtiyacını

⁸⁹ Akyılmaz, a.g.e., 498-499.

⁹⁰ Mehmet Akif Aydın, Mecelle, DVİ, cilt 28, 2003, s. 231.

karşılacaktır. Ayrıca bu mahkemelerin baktığı davalar arasında aile hukuku ile ilgili ihtilaflar yer almamaktadır. Bu tür davalara şer'iyeye mahkemeleri bakmaktadır. Bu sebeplerle Mecelle içerisinde aile hukukuna yönelik düzenlemelere yer verilmemiştir.

Bu gerekçelerin dışında bir diğer önemli gerekçe ise Osmanlı toplumunda farklı etnik ve dini yapıların bir arada yaşaması ve kendilerine özgü hükümlerin birbirinden farklı ve bağımsız mahkemelerde uygulanmasıdır. Dolayısıyla bu tarz oldukça karmaşık bir alanda kanunlaşmaya gitmek ve bu farklı yapıları hukuk ve yargı açısından birleştirmek oldukça güç, ayrı ayrı düzenlemenin ise oldukça problemlidir olduğu düşünülürse bu alanın kanunlaştırılması daha sonraya bırakılması gerekmiştir.⁹¹

Aile hukuku Mecelle'den yaklaşık yarım asır sonra "Hukuk-ı Aile Kararnamesi" adıyla kanunlaştırılmıştır. Ancak ömrü bu kanunnamenin ömrü çok uzun olmamıştır. Bu noktada üç farklı dinin ailevi sorunlarının yalnızca yargısal anlamda birleştirilmesi kanunnamenin ömrünün kısa olmasının temel sebebidir. Bu durum dikkate alındığında, ilgili alanın Mecelle'de neden dışarıda bırakıldığı daha iyi anlaşılmaktadır. Bir diğer sebep ise o dönem içerisinde aile hukukunu kanunlaştırmanın kendine özgü zorluklarının olmasıdır. Öyle ki alanın toplumu yakından ilgilendirmesi ve özellikle 16. yüzyılda başlayan mezhep taassubu bu alana yönelik kanunlaştırmalara özel bir zorluk oluşturduğu bilinmektedir. Bu noktada dönemin hakim hukuk anlayışı diğer mezheplerden yararlanmaya pek yanaşmamakta, ancak alanın hukuki ve sosyal gereksinimlere uygun olarak kanunlaştırılması diğer mezheplerden istifadeyi zaruri kılmaktadır. Çünkü Hanefi hukukçulardan birinin görüşünün bir maddede kabul edilmesi Mecelle Cemiyeti ve Ahmet Cevdet Paşa'nın sert eleştirilere maruz kalmasına ve Cevdet Paşa'nın cemiyetten ayrılmasına neden olmuştur.⁹²

Mecelle'den yaklaşık yarım asır sonra hazırlanan bu kanunnamede özellikle diğer mezheplerin görüşlerine de yer verilmesi önemli eleştiri noktalarından biri olmuştur. İşte Mecelle Cemiyeti çektikleri birçok zorluğun yanısıra muhtemelen bir de bu tür zorluklarla uğraşmamak için aile hukukunu kanunlaştırma dışında bırakmıştır. Bütün bunlarla birlikte Cemiyet'in bu eksikliği hissettiği anlaşılmaktadır. Cevdet Paşa

⁹¹ M. Akif Aydın, "Bir Hukukçu Olarak Ahmet Cevdet Paşa", Ahmet Cevdet Paşa semineri, İstanbul, 1986, s.142.

⁹² Aydın, a.g.e., s. 142.

II. Abdülhamid'e yazdığı raporda Mecelle'nin eksik kalan kitaplarından bahsetmektedir.⁹³ Cevdet Paşa'nın eksikliğinden bahsettiği kitaplar büyük ihtimalle aile hukukuna ait olanlardır. Ne var ki Mecelle Cemiyeti faaliyetine son verilmesine kadar bu eksiklikleri tamamlayamamıştır. Ancak Mecelle'yle İslam hukuk tarihinde ilk defa kanunlaştırma yolu açılarak Hukuk-i Aile Kararnamesinin hazırlanması için müsait bir zemin oluşturulmuştur.⁹⁴

Tanzimat döneminde bir aile kanunu hazırlanmamışsa da daha önce temas ettiğimiz irili ufaklı bazı düzenlemeler bu alanda bir gelişme başlatmış ve Kararname'ye giden yolu hazırlamıştır. Bu düzenlemeler içerisinde evlenme ve boşanma kayıtlarını daha düzenli hale getirme yolundaki önemli bir adım olan Sicil-i Nüfus Nizamname ve kanunları, kocanın nafaka bırakmadan kaybolması veya akıl hastalığı, cüzzam veya baras gibi beraber yaşamayı imkansız hale getiren bir hastalığa yakalanması durumunda eşe boşanma imkanı sağlayan irade-i seniyyeler önemli bir yer tutar. Bunlara daha önce temas edilmişti. Bu dönemde sosyal ve iktisadi şartların etkisiyle evlenmelerde israfi önleyici tedbirlerin alındığı ve bu arada mehir için belirli üst sınırların getirilmeye çalışıldığı görülmektedir. 25 Şaban 1291/7 Ekim 1874 tarihli bir fermanla evleneceklerin dört gruba ayrıldığı ve her grubun evlenirken edeceği masrafların teker teker sayıldığı görülmektedir.⁹⁵ Daha önce aynı konuda iki fermanın daha çıktığından bahseden bu belgede ayrıca her gruptaki kadına ödenecek azami muaccel ve müeccel mehir miktarları belirtilmektedir.⁹⁶

Hukukiliği tartışmalı ve ne ölçüde uygulandığı bilinmeyen ferman dönemin israfa meyyal sosyal yapısını ve iktisadi zorluklarını göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Yine bu dönemde Kanuni döneminden itibaren uygulanmakta olan ve Hanefi hukukçulardan İmam Muhammed'e ait olan nikah esnasında hem evlenecek baliğa kızın ve hem de velisinin rızalarının gerektiği şeklindeki görüşün velilerin keyfi uygulamalarına yol açamayacağı 1296/1844 tarihli bir fermanla hatırlatılmaktadır.⁹⁷ Adı geçen ferman velinin baliğa kızın nikahını haksız olarak önlemesi durumunda kadı'nın izin verebileceğini belirtirken esasen ayrı bir düzenleme yapmamakta İslam

⁹³ Ebul Ula Mardin, Medeni Hukuk Cephesinden Ahmet Cevdet Paşa, İstanbul 1946, s.154

⁹⁴ Niyazi Berkes, Türkiye'de Çağdaşlaşma, İstanbul 1978, s. 222.

⁹⁵ Fermanın metni için bk.Düster Birinci Tertip, cilt I, Matbaa-i Âmire, İstanbul, s.736. Düsterda tarih yoktur. Yukarıdaki tarihi Halil Cin Young'dan naklen vermektedir bk.İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme, Ankara 1974, s. 287.

⁹⁶ Aydın, a.g.e., s. 142.

⁹⁷ Şerafettin Turan, "Tanzimat Devrinde Evlenme Meselesi", İş ve Düşünce, c. XXII, sy. 182,s.14-15.

hukukunda var olan bir imkanın kullanılmasını hakimlere hatırlatmaktadır. Fermandan İmam Muhammed'in görüşünün uygulanmasının zaman zaman zorluklar ve rahatsızlıklar doğurduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Hukuk-ı Aile Kararnamesi bu konuda bir adım daha atarak İmam Muhammed'in görüşünü kısmen terketmiş, 17 yaşından sonrakiler için velinin iznini aramaktan vazgeçmiştir. Ancak bunun yerine kocanın baliğa kızın dengi olup olmadığı noktasında bir itirazın bulunup bulunmadığının nikah öncesinde veliye sorulması esası getirilmiştir (md.8). Bu usul velinin kefarete dayanarak sonradan yapacağı itirazın doğuracağı sakıncaları ortadan kaldırması bakımından önemlidir. Kararname bu konuda Maliki mezhebinden istifade etmiştir.⁹⁸

1.5. Mecelle'de Yer Alan Hükümler Ve Hukuk-U Aile Kararnamesi İle Yapılan Yenilikler

Osmanlı Devleti uzun ömrü içerisinde farklı zamanlarda farklı hukuki yapılara başvurmuştur. Kuruluşundan son dönemine kadar ki tüm hukuki yapısı fetvaları ve padişah fermanlarını uygulama şeklinde olmuştur. Kadıların/hakimlerin hüküm verirken başvurdukları kitap haline getirilmiş bir kanun külliyatı bulunmamaktaydı. Hüküm vermek durumunda kalan bir kadı için tüm hanefi fıkıh kitapları ve kendi içtihatları kaynak durumunda idi. Bu fetva kitaplarının müellifi otoritenin emriyle ya da resmi görev icra ederken bu kitabı oluşturmuş ise bu esere resmi gözle bakılabilmektedir. Örneğin Ebu's-Suud Efendinin vermiş olduğu fetvalar bu grupta değerlendirilebilir. Osmanlı hakimiyeti dışındaki İslami toplumlardan ise Fetavât-ı Hindiyeye bu gruba dahil edilebilir. Bunun dışında fetva kitabı sahibi, bütünüyle bireysel bir yaklaşım olarak uzun yıllar vermiş olduğu fetvaları yazıp zaman içerisinde bir kitap oluşturabilmektedir. Bu tarz kitapları da sivil yolla oluşturulmuş sayılmaktadır. Bu fetva kitaplarının yanı sıra padişahların yayınladığı fermanlar da uygulamalarda önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu tür yaklaşımlar Mecelle'nin oluşturulması ile başladığı kabul edilen kanunnameler dönemine kadar devam etmiştir.⁹⁹

Mecelle 1869 yılında oluşturulmaya başlamıştır. Bu tarihten itibaren birçok alanda kanunların yapıldığı görülmektedir. Aslında Osmanlı Devletindeki ilk

⁹⁸ Hukuk-ı Aile Kararnamesi, Esbab-ı Mucibe Layihası, bkz. Aydın, a.g.e., 272.

⁹⁹ Orhan Çeker, Hukuk-i Aile Kararnamesi Giriş ve Tarihçesi, Mehir, 1999, s. 19.

kanunname Mecelle öncesi 1858 tarihinde çıkartılan “arazi kanunnamesi”dir. Fakat bu kanunname Mecelle gibi kapsamlı olmadığından ve özel hukuk alanlarını ilgilendirmediğinden kanun yapma dönemini başlatan bir faaliyet olmamıştır. 1917 tarihinde yürürlüğe konulan “Hukuk-i Aile Kararnamesi” bu dönemin en önemli kanuni faaliyetini ifade etmektedir. Hukuk-i Aile Kararnamesi, içten ve dıştan gelen yoğun baskılar neticelerinden biridir. Fakat bu kanunnamenin ömrü 1,5 yıl gibi oldukça kısa olmuş ve 1919’da yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu tarihten sonra da aile hukuku alanında kanunlar yapılmışsa da Hukuk-i Aile Kararnamesi seviyesinde olmadığı gibi yürürlüğe de girmemiştir. Bu kanun Osmanlı toplumunda çok kısa yürürlükte kalmış olmasına karşın, Osmanlı’dan ayrılıp bağımsızlığını ilan eden topluluklarda uzun süre kullanılmıştır.¹⁰⁰ Örneğin Lübnan ve ona mücavir bölgelerde hala yürürlüğü devam ettirirken, Suriye’de 1953 yılına kadar meriyyetini sürdürmüştür. Günümüzde özellikle Lübnan ve çevresindeki Sünni müslümanlar arasında uygulandığından Ezher Üniversitesi’nde ders olarak Lübnanlı öğrencilere okutulmaktadır. Hukuk-u Aile Kararnamesi, Osmanlı’da yürürlükten kalkmasına karşın bu şekilde Misak-ı Milli sınırları haricinde kullanılması ve günümüzde dahi etkisini sürdürmesi yönüyle Osmanlı hukuk tarihinden çok, İslam hukuk tarihinde etkili olmuştur. Kanunname bu yönüyle amacının üzerinde bir yere ulaşmıştır.¹⁰¹

Kararname'nin yürürlüğe konması kolay olmamıştır. Siyasi açıdan, aile konusunda İslami bir kanun yapma işi engellerle karşı karşıya bulunuyordu. Kanunları olduğu gibi batıdan almak ve aile ile ilgili İslam'ı da aşan yenilikler yapma fikri etkisini hissettiriyordu. Bu bakımdan Aile Kararnamesi Meclis-i Mebusan'dan çıkma bir kanun hüviyetini alamamıştır. Meclisin buna müsait olmaması sebebiyle Kanun Hükmünde Kararname olarak niteleyebileceğimiz şekilde yürürlüğe sokulmuş ve meriyyet süresi kısa olmuştur.¹⁰²

1.5.1. Özellikleri ve Muhtevası

Hukuk-u Aile Kararnamesi, toplam 157 maddeden oluşmaktadır. Mahiyeti itibarıyla Mecelle'den daha üstün ancak Mecelle'ye sonradan eklenen maddelere denk bir tekniğe sahip olduğu söylenebilir. Özellikle farklı içtihatlardan yararlanması

¹⁰⁰ Çeker, a.g.e., s. 19.

¹⁰¹ M. Akif Aydın, İslam-Osmanlı Aile Hukuku, Klasik Yayınları, İstanbul 1985, s. 152.

¹⁰² Çeker, a.g.e., s. 19.

yönüyle Mecelle'yi aşmıştır. Mezhep taasubu ile hareket etmemesinin yanı sıra dönemin gereksinimine uygun, sıkıntı oluşturmayacak içtihatlarla tereddüt etmeden yer vermiştir.¹⁰³

Kararnamenin özelliklerini şu şekilde maddeler halinde özetlemek mümkündür:¹⁰⁴

- 1) Hanefi fetva kaynaklarının dışında da görüşlere başvurmuş ve uygulamaya dahil etmiştir. Bunla ilgili kararnameden birkaç örnek vermek gerekirse;
 - a. Kanuna göre nikah akdinin önceden ilan edilmesi mecburidir. Bu hüküm Maliki mezhebinden etkilenecek alınmıştır.¹⁰⁵ Her ne kadar malikiler zifaktan önce veya nikah akdi esnasında ilanı yeterli görüyorlarsa da yine de bu maddenin malikilerden etkilendiği söylenebilir.
 - b. Nikah akdinin sadece sarıh sözlerle akdedilebileceği Hanbeli ve Şafii görüşlerinden alınmıştır.¹⁰⁶
 - c. Asgari buluş (oğlanlar için 12, kızlar için 9) yaşından önce hiç kimsenin evlendirilemeyeceği hükmü İbn Şübrüme ve Ebu Bekir el-Esamm'a aittir.¹⁰⁷
 - d. Deli onlanların evlendirilemeyeceği hükmü¹⁰⁸ İmam Şafii'nin görüşüne dayanmaktadır.
 - e. Zorlama (ikrah) ile akdedilen nikah ve boşamanın geçersiz olacağı hükmü Hanefilerin dışındaki üç mezhebe aittir.¹⁰⁹
 - f. Kaybolmuş olan kocanın ölüp ölmediği hakkında bilgi alınmadığında tehlikeli bir ortamda kaybolmuşsa bir sene, normal bir ortamda kaybolmuşsa dört sene sonra kocanın ölümüne hükmedileceği ve

¹⁰³ Çeker, a.g.e., s. 19.

¹⁰⁴ Mehmet Ünal, Medenî Kanununun Kabulünden Önce Türk Aile Hukukuna İlişkin Düzenlemeler ve Özellikle 1917 Tarihli Hukuk-İ Aile Kararnamesi, AÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, XXXIV/1-4, Ankara 1978, s. 223-230.

¹⁰⁵ Hukuk-i Aile Kararnamesi, madde 33.

¹⁰⁶ Hukuk-i Aile Kararnamesi, madde 36.

¹⁰⁷ Hukuk-i Aile Kararnamesi, madde 7.

¹⁰⁸ Hukuk-i Aile Kararnamesi, madde 9.

¹⁰⁹ Hukuk-i Aile Kararnamesi, madde 57, 105.

karısının iddet bekledikten sonra başkasıyla evlenebileceği hükmü¹¹⁰
Malikilerden alınmıştır.

- g. Ailevi nizaları giderme adına oluşturulacak olan Aile Meclisi (hakem hey'eti)'nin yetki sınırları yine Maliki görüşüne dayalıdır.¹¹¹
- h. Mümteddetü't-tuhr'un (ay hali gecikip giden kadın) iddeti Maliki görüşü esas alınarak dokuz ay olarak kabul edilmiştir.¹¹²
- i. Sarhoşun boşamasının geçersiz olduğu hükmü Hanefi'lerin dışındaki mezheplerden alınmıştır.¹¹³
- j. Zinanın, sıhriyet sebebi yani evlenme engeli olamayacağı hususu da Şafi mezhebinden alınmıştır. (Layiha kısmında beyan edilmiştir.)

- 2) Kararname, gayr-i müslim vatandaşların aile hukukunu da tanzim etmiştir. Gayr-i müslim olarak sadece yahudi ve hristiyanları söz konusu yapmıştır. Bundan da şu sonuç çıkarılabilir: Gayr-i müslim teba içerisinde sadece Yahudi ve Hristiyanlar devlet üzerinde ve toplum içerisinde etkilidir. Diğer gayr-i müslimler ciddi bir yekun oluşturmamıştır. Gayr-i Müslimlere ait hükümler, her cemaatin kendi dini liderleri olan papaz ve hahamlarından aldıkları bilgilerden alınmış, onlara rağmen herhangi bir muhalif hüküm uygulamaya konmamıştır. 157 maddelik Kararname'nin 41 maddesi münhasıran gayr-i Müslimlerle ilgilidir. Müslümanlarla hükümde ortak oldukları için ayrıca madde tahsisine gerek kalmayıp oktakça tabi oldukları maddeleri de hesaba katarsak bu rakam daha da yükselir.
- 3) Evlenme ve boşanmanın resmiyete bağlanmasını ve tescilini öngörmüştür. Evlilik ya da boşanmayı tescil ettirmeyen veya usulüne uygun olarak bunları yapmayanlar hakkında cezalar tertip olunmuştur. 37. maddede nikah akdinin, tarafların ikametgahında bulunan kaza (ilçe) hakimi veya onun izinli vekili tarafından akdedilip akidname tanzim edileceği, 110. maddede karısını boşamış olan kocanın, hakime durumu bildirmeye mecbur olduğu, 131. maddede tefrika hükmedildiği takdirde bunun tescil edileceği beyan Ceza Kanunu'na ilave edilen maddede ise nikah akdinde usule uymayan koca veya her iki taraf vekillerine 1 aydan 6 aya, şahidlere 1 haftadan 1 aya, kendi din adamlarından

¹¹⁰ Hukuk-i Aile Kararnamesi, madde 127.

¹¹¹ Hukuk-i Aile Kararnamesi, madde 130.

¹¹² Hukuk-i Aile Kararnamesi, madde 140.

¹¹³ Hukuk-i Aile Kararnamesi, madde 104.

alınan bilgilere göre şekillenen usule uymayan gayr-i müslimlerin de 1 aydan 6 aya, kim olursa olsun karısını boşayıp 15 gün içerisinde durumu hakime bildirmeyen kocanın 1 haftadan 1 aya kadar hapsedileceği hükmü getirilmiştir. (İlave md .I)

- 4) Kararname'nin sonuna bir Esbab-ı Mikibe Layihası (gerekçe) ilave edilmiştir. Bunun farklı mezheb görüşlerinin alınmasına yapılabilecek bir itiraza cevap ve ikna gayesi taşıdığı kanaatindeyiz. Layihada uzunca bir mukaddime, hayzı gecikip temizliği süren kadının iddeti, aile meclisi, kayıp (mefkud) kişinin karısının durumu, talakta kinayeli söz kullanılması, sarhoşun boşaması, mehr-i mislin mehir miktarını tesbitte esas alınacağı, mehrin en az miktarı, ikrah (zorlama) ile akdedilen nikah ve talakın durumu, nikahın fasit ve batılı arasında fark olduğu, mehr-i mislin kefareti (denklik) sebebi olmadığı, akidnamenin tanzim ve tescili, nikahın ilanı, nikah akdinde kullanılacak sözler, evlenmesi yasak olanlar, velilerin ısrarı, delilerin evlendirilmemesi, büyük bayanın kendi kendisini evlendirebilmesi, küçüklerin nikah edilmeleri ve nikah ehliyeti gibi konulara yer verilmiştir.
- 5) Tanzim ettiği aile hukuku konuları şunlardır: Nişanlanma, nikah akdinin yapılaş şekli, evlenme engelleri, evlenme ehliyeti, fasit ve batıl nikahlar, eşler arasında denklik, nikahın hükümleri, nafaka, mehir, tefrik ve iddet, ric'i ve bain talaklar, evlenmenin sona ermesiyle ilgili genel hükümler.
- 6) Kararnamede klasik Osmanlı ilim dili kullanılmıştır. Zamanımız Türkçe'sine göre ağır sayılabilecek olan bu ilim dilinde Arapça ve Farsça kelimeler çokça bulunmaktadır.

1.6. Medeni Kanunda Kadınlara Verilen Kanuni Miras Oranları

Araştırmanın bu kısmında Türk Medeni Kanununa göre kimlerin kanuni mirasçı oldukları ele alındıktan sonra medeni kanuna göre sağ kalan eşin miras payı üzerinde durulmuştur.

1.6.1. Kimler Kanuni Mirasçı Olabilir

Yasal mirasçılar, bu sıfatlarını doğrudan kanundan alan kimselerdir. Bir kısım kan hısımları, evlatlık ve sağ kalan eş, miras bırakanın ölümü anında hayatta olmak ve mirastan yoksunluğu gerektirecek konumda olmamak şartıyla kanuni mirasçılardır. Medeni Kanun'a göre mirasçı bırakmaksızın ölen kimsenin mirası devlete geçer ve

devlet külli halef olmasına rağmen ölenin borçlarından yalnızca tereke malları değerince sorumludur.¹¹⁴

1.6.1.1. Medeni Kanunda Zümre Sistemi

Medeni Kanun, kan hısmı mirasçılarının belirlenmesinde “Zümre Sistemi”ni benimsemiştir. Zümre sisteminde sıralama birinci, ikinci ve üçüncü zümre şeklindedir. Yani bir önceki zümrede mirasçı varsa bu durum sonraki zümredekilerin mirastan pay almasını engeller.

Buna göre; birinci zümre miras bırakanın altsoyu, yani çocukları, torunları, torun çocukları şeklinde devam eder.¹¹⁵

İkinci zümre miras bırakanın ana-babası ile bunların altsoyundan (kardeşleri, kardeş çocukları, kardeş torunları) oluşur. Bunların mirastan pay alabilmesi için birinci zümreden mirasçı olmaması şarttır.¹¹⁶

Üçüncü zümre miras bırakanın büyükanne-büyükbabaları ile bunların altsoyundan (babanın babası, babanın annesi, annenin annesi, annenin babası, dayı, teyze, amca, hala) oluşur.¹¹⁷

Çocuklar arası hiçbir ayırım olamaz miras bırakanın çocukları arasındaki mal paylaşımı cinsiyet ve yaş ayırımı olmaksızın eşittir. Ayrıca 4721 sayılı yeni Medeni Kanun sahih nesepli- gayri sahih nesepli soy ayırımını kaldırarak evlilik dışı doğan çocukların aleyhine olan eşitsizliği ortadan kaldırmıştır.

1.6.2. Medeni Kanun Miras Hukukunda Sağ Kalan Eşin Miras Payı

Miras bırakan ölmedikçe miras konusu hakkında mirasçılarının henüz mirasçılık sıfatı doğmadığından dava hakkı bulunmuyor. Keza, miras bırakan mirasçılarının saklı paylarını gözetmek durumundadır. Mirasçıları ve miras hukukunda payları şu şekilde ifade edebiliriz:

Sağ kalan eşin bulunması durumunda ise, birlikte bulunduğu zümreye göre, miras bırakan ile arasındaki miras ilişkisi farklılık göstermektedir.¹¹⁸

¹¹⁴ Berki Şakir, “Türk Medeni Kanununda Miras Hukukunun Esasları (III)”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 33(1-4), 1976, 125–138.

¹¹⁵ Medeni Kanun, madde 495, I-II.

¹¹⁶ Medeni Kanun, madde 496, I.

¹¹⁷ Medeni Kanun, madde 497, I.

¹¹⁸ Medeni Kanun, madde 499.

- Miras bırakanın altsoyu ile birlikte mirasçı olursa, mirasın (¼) dördte biri,
- Miras bırakanın ana ve baba zümresi ile birlikte mirasçı olursa, mirasın yarısı,
- Miras bırakanın büyük ana ve büyük babaları ve onların çocukları ile birlikte mirasçı olursa, mirasın dördte üçü, bunlar da yoksa mirasın tamamı eşe kalır.

1.6.2.1. Sağ Kalan Eşin Saklı Payı

Miras bırakanın sağlığında veya vasiyetnamesinde başkasına devredilmesine izin verilmeyen mirasın bir bölümüne saklı pay denilmektedir. Saklı pay bir bakıma varislerin devlet tarafından korunan yasal haklarıdır.

Mahfuz hisse olarak da nitelendirilen saklı pay ise MK'nın 506 madde hükmünde ifade edilmiştir.

Miras hukukunda paylar ihlal edildiğinde ilgili mirasçı tenkis davasıyla saklı payını isteyebiliyor.

Mirasçı olarak altsoyu, ana ve babası, kardeşleri veya eşi bulunan miras bırakan, mirasının saklı paylar dışında kalan kısmında ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir.¹¹⁹ Fakat Medeni Kanun'da 10.05.2007 tarihinde yürürlüğe giren değişiklik ile kardeşlerin saklı payı kaldırılmıştır:

- Bu mirasçılardan hiçbiri yoksa, miras bırakan mirasının tamamında tasarruf edebilir,
- Miras bırakan yapacağı tasarruflarda aşağıdaki oranları gözetmek zorundadır,
- Sağ kalan eş için, altsoy veya ana ve baba zümresiyle birlikte mirasçı olması hâlinde yasal miras payının tamamı, diğer hâllerde yasal miras payının dördte üçü,
- Altsoy için yasal miras payının yarısı,
- Ana ve babadan her biri için yasal miras payının dördte biridir.¹²⁰

1.7. Feminizm Ve İslami Feminizm

Kadın hakları savunuculuğu ve kadınların toplumsal hayatta erkeklerin sahip olduğu haklara sahip olması gerektiği düşüncesi ile ortaya çıkan feminizm kadınların miras hakkı bağlamında incelenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada Feminizm ve bu düşünce akımının etkisi doğrultusunda ortaya çıkan dini

¹¹⁹ Medeni Kanun, madde 506.

¹²⁰ Medeni Kanun, madde 506.

yorumların başta Kur'an-ı Kerim, diğer dini metinler ve islam dininin muhtelif kaynaklarının kadınlar lehine ve/veya kadın tarafından tekrar yorumlanmaları gerektiğini savunan İslami feminizmin, kavram olarak çalışmanın sosyolojik boyutu açısından incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, bu bölümde sırasıyla feminizm ve İslami feminizmin kavramsal çerçevesi incelenecektir.

1.7.1. Feminizm

Feminizm kavramı, sınırları oldukça geniş ve farklı ideolojik kesimler tarafından farklı şekillerde algılanan ve değerlendirilen bir kavramdır. Kavramın ifade ettiği genel anlayış, geçmişte olduğu gibi bugün de kadınların erkek egemenliğini kabul edip erkeklerin otoritesi karşısında sessizliğini koruduğu için birçok problemle karşı karşıya kaldığı düşüncesine dayanmaktadır. Bu yaklaşımın ortaya çıkardığı kadın sorunu, tüm toplumlarda birbirinden farklı biçimlerde dahi olsa varlığını devam ettiren ve sosyal teorilerde önemli yer işgal eden bir konu konumundadır.¹²¹

Feminist yaklaşıma göre, ataerkil toplum yapısının getirdiği kadın erkek eşitsizliği ve kadınların ikinci planda olmaları kadınların içerisinde buldukları durumdan kurtarılmayı gerekli kılmıştır. Tüm bu olgular feminizm kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Feminizm sözlükte “kadıncılık” anlamına gelmektedir. Feminizm kavram olarak ise kadın sorunlarını konu edinen eğilim ve teknik bir ideoloji olarak ifade edilmektedir.¹²²

Her ne kadar feminizm kavramı kadın hakları taraftarı olma ve kadıncılık şeklinde ele alınmış olsa da bu kavram yalnızca bu tanımlamalarla sınırlı kalmayıp birçok farklı tanımlama da yapılmıştır. Yalın bir ifadeyle feminizm baskıyı, cinsiyetçi sömürü ve cinsiyetçiliği bitirmeyi amaç edinen bir hareketin adıdır.¹²³ Başka bir tanımlamaya göre ise feminizm, erkek ve kadının eşit olduğu kuramından hareketle kadınlara yönelik eşit hak talebinde bulunan temelde erkek ile kadın arasındaki iktidar ilişkisini değiştirmeyi hedefleyen siyasal bir akımdır.¹²⁴

Feminizm her ne kadar kadın ve erkek arasındaki eşitliğin sağlanmasını amaçlayan bir kavram olarak algılsa da bu kavramı yalnızca bununla sınırlandırmak mümkün değildir. Dolayısıyla feminizm kavramı için bir taraftan kadın ve erkek

¹²¹ Zekiye Demir, “Modern ve postmodern feminizm.” İstanbul: Sentez Yayıncılık, 1997. s.11

¹²² Mustafa Aydın, “Güncel kültürde temel kavramlar.” Açılımkitap, 2011 s. 158.

¹²³ Bell, Hooks ve Ece Aydın.” Feminizm herkes içindir.” Çitlembik Yayınları, 2002. s.1

¹²⁴ Necla Arat, "Feminizmin ABC'si, 3. bsk." İstanbul: Say Yayınları(2017).s. 29

eşitsizliğini ortadan kaldırmayı amaçlayan bir hareket denilebileceği gibi diğer taraftan da kadınların kendi bakış açılarıyla dünyaya bakmaları ve bu bakış açısı doğrultusunda dünyaya yön vermelerini, bunu gerçekleştirirken de kendi özgürlüklerini engelleyen tüm unsurlardan kaçınmaları gerektiğini savunan bir kavramdır. Tüm bu ifadelerden hareketle feminizm, dünya nüfusunun yarısını teşkil eden kadınların haklarını alma ve bu hakları kullanma serüveninin düşünsel temeli olarak belirtilebilir.¹²⁵

Feminizm, kadınlar üzerinde erkeklerin otoritesinin, baskısını ve sömürsünün köklü bir geçmişi olduğunu ileri sürerek bir taraftan toplumdaki cinsiyetçi ayrımın ortadan kalkmasını savunurken diğer taraftan da erkek ve kadın arasındaki eşitliğin sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Bunun yanında feminizm, erkeklerin sahip olduğu iktisadi, sosyal ve siyasi hakların kadınlara da verilmesi gerektiğini savunan ve kadınların bu alanlardaki işsizlikten kurtulmaları gerektiğini hedefleyen bir harekettir.¹²⁶

Tüm bu tanımlamalardan hareketle feminizm hareketinin başlangıçta kadınların toplumdaki rollerini genişletip erkeklerle kadınların eşit haklara sahip olmalarını amaçladığı görülmektedir. Dolayısıyla feminizm hareketi başlangıçta kadın haklarından taraf olma şeklinde anlaşılmaktaydı. Ancak 20. yüzyıl itibariyle feminizm hareketi bu tanımlamanın ötesinde bir anlam kazanmış ve radikal feminizm hareketinin önderliğinde daha çok kadın biyolojisi üzerinde hakimiyet kurma şeklinde ifade edilmiştir.¹²⁷

Öte yandan feminizm bazı temel kavramları çok sık kullanarak yaklaşımını bu doğrultuda şekillendirmektedir. Bu noktada feminizmin kullandığı temel kavramlar şu şekilde belirtilebilir:

Ataerkil Kavramı: Bu kavram feminizmin en çok kullandığı kavramdır. Ataerkil sistemler erkekler tarafından oluşturulan sistemlerdir. Bu sistemlerde çoğunluk erkek olmakla birlikte kadınlarda bu sistem içerisinde yer alabilirler. Ancak sistemin kuralları erkek tarafından belirlenir. Kadınlar ise bu sistemde yer almak adına

¹²⁵ Arat, a.g.e. s.36

¹²⁶ Süleyman Hayri Bolay, Felsefe doktrinleri ve terimleri sözlüğü. Nobel Yayın Dağıtım, 2013. S. 197.

¹²⁷ Nazife Şişman, “Emanet”ten “Mülk”e Kadın Bedeninin Yeniden İnşası. İz Yayıncılık. İstanbul, (2013). S. 88

ataerkilliğin belirlediği kuralları kabul etmek ve bu doğrultuda davranmak durumundadır.¹²⁸

Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal cinsiyet kavramıyla sosyal ilişkilerde oluşturulan kimlik kastedilmektedir. Bugüne değin uygulanmış politikalar ve sosyal hayatın düzenlenme biçimine bakıldığında kadının evrensel rolleri ev hizmetlerini üstlenme, aile içerisinde ve ev içerisinde ev işi, yemek, engelli, çocuk ve yaşlı gibi ücretsiz bakım şeklinde tanımlanmaktadır. Kadının bu konumu onların ev dışındaki kamusal alana katılma biçimleri üzerinde de belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu noktada kadınlarda siyasete ve yönetime sınırlı düzeyde katılım, sağlıksızlık, sosyal güvenlikten yoksun kalma, düşük düzeyde gelir, ayrımcılık, ücretsiz istihdam, eğitim hizmetlerine kısıtlı erişim ve düşük ücretle istihdam gibi problemleri beraberinde getirmektedir.¹²⁹

Kadın-Erkek Eşitliği: Bu konu üzerinde önemle durulması gereken ve durulan konuların başındadır. Ancak konunun bir kadın sorunu şeklinde ifade edilmesi kadını problem olarak algılayan düşüncenin çözüm üretememe durumunu ortaya koymaktadır. Cinsiyetten kaynaklanan toplumsal eşitsizliklerin kaldırılması için öncelikle bu anlayışın terk edilmesi ve bu konunun tekrar görüşülmesi gerekmektedir. Çünkü eşitsizlik özünde insan haklarına yönelik bir problemdir. Kadının ve erkeğin eşit haklara sahip olması düşüncesi demokrasinin ve insan haklarının varlığı açısından bir zorunluluktur. Öte yandan vatandaşlık hak ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesi açısından da toplumsal bütünün önemli bir bölümünün göz ardı edilmemesi gerekmektedir.¹³⁰

1.7.2. İslami Feminizm

1980'li yıllar İslamcı kadın hareketlerinin önem kazanmaya başladığı yıllardır. Kadınların özel alanda ve kamusal alanda daha etkili olma çabaları modern toplum içerisinde farklı talepler ile gündeme taşınmıştır. İslamcı hareketlere katılan kadınlar İnsan hakları mücadeleleri göstererek bu hakların daha ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerektiği konusunda çaba göstermişlerdir. Yaşam tercihi konusunda islami

¹²⁸ Çağdaş Demren, "Erkeklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri. "Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın (2003): 33-44.

¹²⁹ Şenesen Gülay Günlük- "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Türkiye İçin Bir Değerlendirme." Bütçeleme Sürecinde Parlatonun Değişen Rolü Sempozyumu (2008): 8-9.

¹³⁰ Mehtap Yeşilorman, "Toplumsal eşitlikte kör nokta: kadın eşitsizliğine genel bir bakış." Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 11.2 (2001): 269-280. s. 270

hassasiyetleri doğrultusunda hareket eden kadınlar gün geçtikçe insan hakları konusunda da etkin konuma gelmeye başlamışlardır.¹³¹

İslami feminizm kavramı 1990'lı yıllarda dünyanın farklı yerlerinde ortaya çıkarak uluslararası literatürde birçok kaynakta yer almaya başlamıştır. İslami feminizm kavramının akademik ve entelektüel alanlarda da ele alınmış olması bu kavramın teorik gelişimine de olanak sağlamıştır. Özellikle son 20 yıllık süreçte geldiği şekliyle İslami feminizm 19. yüzyıl sonlarında ortaya çıkan bir uluslararası hareket olarak Kur'an'ın özgürlükçü yapısına aykırı olan yorumlardan kurtarmak amacıyla ve bunun yanında İslam'ın temel kaynakları olan kuran ve sünnete geri dönülmesi ve İslam'ın bu bağlamda anlaşılmasına imkan sağlayan hukuki aracının kullanılması gerektiğini belirten yenilikçi Müslüman düşüncesinin bir parçası şeklinde tanımlanmıştır.¹³²

İslami feminizm kavramını oryantalist bir perspektif yansıttığı düşüncesiyle reddedenler de bulunmaktadır. Genel bir tanımı ile İslami feminizm kadının gelenek ve din içerisindeki durumunu eleştirerek toplumsal hayatta kadın erkek eşitliğine önem verip dini yorumları Kuran-ı Kerim ve diğer metinleri referans gösterip bunları sorgulayan bir söylem şeklinde tanımlanabilir.¹³³

İslami feministler, İslam dininin ataerkil bir zihniyet tarafından çevrelenmiş erkekler tarafından esir alındığını belirtmektedirler. İslami feministlere göre İslam, kadınları ikincil konuma düşüren bütün yorumlardan kurtarılabilir. Bunun yanında İslami feminizm, İslam ülkelerindeki geri kalmışlığın sebebini bu ülkelerdeki kadınların geri kalmışlığına bağlamaktadır. Bu düşünce entelektüel altyapıya sahip Müslüman erkekler ve kadınlarda savunmacı bir yaklaşımın oluşmasına da neden olmuştur. Bu sürecin bir ürünü olarak İslam'ın aslında kadınlara yönelik hakları olduğu fakat toplumsal adetler tarafından bu hakların kullanılmasının engellendiği yaklaşımı ortaya çıkmıştır. İslami feminizm düşüncesinin gelişimine erkek düşünürler de katkı sunmuştur. Örneğin Müslüman bir düşünür ve ilk arap feminist olan Kasım Emin 1899 yılında yayınladığı "Kadınların Özgürleşmesi" eseriyle İslam ülkelerinde

¹³¹ Sevil Sezgin, Türkiye'de Feminist Söylem ve İslami Feminizm. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, (2014). S. 51

¹³² Zahra Ali, "İslami Feminizmler." Çev. Öykü Elitez. İstanbul: İletişim Yayınları (2014). S. 23-24

¹³³ Ayşe Güç, "İslamcı Feminizm: Müslüman Kadınların Birey Olma Çabaları." Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 17.2 (2008): 649-673. S.654

bulunan kadın hareketlerine yön vermiştir. Benzer şekilde feminist özellikler gösteren Halil Hamid'in eseri de bu dönemde dikkat çekici kitaplardandır.¹³⁴

İslami feminizm hareketi yeniliklerden yana bir dini feminizm hareketidir. Bu anlayış Müslümanlaştırılan batılı toplumlarda hızlıca yaygınlaşmakta ve gün geçtikçe artan bir yoğunlukta sanal dünyada dolaşmaktadır.¹³⁵ İslamcı feministler, Kur'an-ı Kerim'deki kadın ve erkek eşitliğini açıklayan ayetler bağlamında toplumsal cinsiyet konusunu ele almaktadırlar. Bu noktada Nisa suresinin birinci ayetindeki "sizi bir tek candan yaratan, ondan eşini var eden ve her ikisinden pek çok kadın ve erkek meydana getiren..." cümlesi ile Hücurat Suresinin 13. ayetinde "Biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık..." ifadeleri dikkate alınarak erkek ve kadın arasında varlık açısından herhangi bir fark olmadığını altını çizmektedirler.¹³⁶

İslami feminizm hareketinin maddi seviyesi orta düzeyde olan ve eğitim düzeyi yüksek kadınların arasında ortaya çıktığı belirtilmektedir. İslamcı kadınlar, hem İslamcı erkeklere yönelik hem de diğer kadınlara göre farklılıklarını ifade ederken savunmacı bir duruş sergilemişlerdir. İslami feminizm yaklaşımının öncü yazarları İslam'ın aslında kadınları özgürleştirdiğini ancak stres içerisinde kadınların İslamdaki yerini çarpıtılıp onların ev içerisine haps edildiğini belirtmektedir.¹³⁷

İslami feminist yazarların birleştiği başka bir konu da kadınların başörtüsüyle kamusal alanda da etkin olmak adına mücadele etmesi gerekliliğidir. Müslüman kadın, özel alanla özdeşleşmesine karşın bu rolüne itiraz ederek kamusal alanla bütünleşme talebinde bulunmaktadır. Genel olarak ifade edilecek olursa kurum dışı alanlarda 1980'lerde gelişmeye başlayan ve 1990'lı yıllarda kurumsal alanlarda da gelişme gösteren feminizm, İnanç etrafında farklılaşmış olan kadın gruplarının İslam'ın kadına yönelik birleştirici ve kapsayıcı yaklaşımı içerisinde bir konumlandırma ile kendilerine ait bir alan oluşturma isteğinde bulunan kadınlarla birleşerek İslami feminizm şeklinde yelpazesini genişletmiştir. Bu anlayışın ortaya çıkmasında İslam dinindeki kadın yorumunun erkekler tarafından yapılması, Kur'an'ın erilleştirilemesi ve toplumsal adetler ve gelenekler etkili faktörler olmuştur.¹³⁸

¹³⁴ Nazife Gürhan, "Kadın Bakış Açısıyla Kuran'ı Yeniden Okuma Denemesi-Amina Wedud-Kuran ve Kadın." *e-Şarkiyat İlmî Araştırmaları Dergisi* 6: 112-124.s.115-116.

¹³⁵ Ali, a.g.e. s.23-24.

¹³⁶ Güç, a.g.e. s. 658.

¹³⁷ Sezgin. a.g.e. s.79

¹³⁸ Sezgin, a.g.e. s. 54.

1.7.3. İslami Feminizmin Kısa Tarihi

Bu kavramın ilk olarak ne zaman kullanıldığı ve ortaya çıktığını belirtmek zordur. Ancak bu alanda çalışan düşünürler ve bilim adamlarının birçoğu İslami feminizmin peygamber döneminden bu yana var olduğunu belirtmektedirler. İslami feminizm alanındaki önemli isimlerden olan Zahra Ali'nin "*İslami feminizmler*" eserinde kitaba henüz başlamadan önce Âl-i İmran suresinin 195. ayetini ön bilgi olarak vermiştir.

Ali, kitabında İslami feminist düşüncüyü farklı bakış açılarından incelemiştir. Bu düşüncenin temel noktasının din olgusunu sosyal mücadeleden ayırmayan kendine has bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir. Ali, bu yaklaşımın başından beri tartışmalı bir yaklaşım olduğunu da dile getirmektedir. Dinin temelinde bulunan eşitlik olgusunun ve dinin indirilişinin bu eşitlik olgusunun bir sağlayıcısı olduğu düşüncesini ortaya koyarak İslam dünyasına ait yeni bir fikrin varlığını savunur.¹³⁹

Yazara göre İslami feminizm kavramı özellikle son 20 yılda kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bu fikrin temelleri ise daha eskiye dayanır. Kuran-ı Kerim'in indirilişi ve peygamberin vefatından sonraki yıllarda dini hükümlerin yorumlanması daha katı bir hal almışsa da zaman içerisinde İslam dininin kendi içerisinde yenilenmeye gittiğini belirtmek de yanlış olmayacaktır. Bu açıdan geçmişten beri düşünürlerin ürettikleri bir takım fikirlerin ışığında İslam dininin üzerine düşünerek sorgulanmasının önü açılmıştır. Ali, Müslüman toplumlarında ortaya çıkan feminist düşüncenin batı dünyasından etkilendiğini belirtir. Ancak bu etkilenmenin batıda ortaya çıkan feminist akımlardan sonraki bir yansıma olmadığını ifade eder.¹⁴⁰

1.7.4. İslamcı Kadın ve Feminist Söylem

Feminizmin temel argümanı kadınların cinsiyet grubu olarak kadın olmaktan kaynaklı olan farklılıklarını ve bu farklılıktan ötürü hak ve çıkarlarını savunmaktır. Fakat günümüzde kadınların kimlik ve çok kültürlülük tartışmaları içerisinde türdeş bir yapı sergilemedikleri ve farklı etnik grup, sınıf, meshep, dil ve ırk gibi kategorilere dahil edildiği ve bununla birlikte farklı yaşam tecrübelerine sahip olduğu

¹³⁹ Ali, a.g.e. s. 15-16.

¹⁴⁰ Ali a.g.e. s. 19.

görülmektedir. Günümüzde kadın yalnızca kimliğiyle değil öteki farklılıklarıyla da bir bütün şeklinde algılanmaktadır.¹⁴¹

Kadınlar kendi kimliklerini feminizm ile vurgularken İslamcılar ise kimliklerini İslamcılık ile vurgulamaktadırlar. İslamcılık ve feminizm, kadın ve Müslüman kimliklerinin sorunsallaştırılmasına işaret etmektedir. Feminizm, insanın özgürleştirici ve evrensel iddalarını sorgularken bunun yerine kadının farklılığını öne sürmektedir. İslamcılık ise batı modernliğinin evrensellik iddalarını sorunsallaştırmaktadır.¹⁴²

İslam dini ile ilişkili olduğunu belirten kadınlar peygamberden önceki kadın erkek eşitsizliğinin tekrar oluşmasını reddetmektedirler. Cinsiyetçi kimliğin oluşturduğu duvarları yıkarak özgürleşmeye hedeflemektedirler. Bağımsız ve eşit bireyler olarak kadın ve erkek arasındaki üstünlük hiyerarşisi olmadan kendi kararlarını verebilen siyasal ve sosyal statüleri ile var olmak istemektedirler.¹⁴³

İslamcı kadın hareketlerinin siyasal diline yakın ve kısa vadedeki zaman algısı içerisinde belirleyen şartlar bu hareketi bireysel feminizmden ayrılması açısından önem arz etmektedir. İslami duyarlılığı sahip kadınlar zamanı çizgisel ve doğrusal manada sürekli gelişime ayarlı bir rekabet ölçeği şeklinde algılamadıkları önemli bir gerçekliktir. Zaman zaman başarısızlık gibi görünen olayları hayrın da Allah'tan geldiği düşüncesinden ve hayatın bir imtihandan ibaret olduğu bilgisi doğrultusunda İslamcı kadınlar, aşırı kadercı veya başarısızlıklarına ilahi bir kılıf arayarak hayatı geçiştirmeye çalışan kadınlara dönüşmektedirler. İslamcı kadınlar başarının gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini belirleyecek olanın yaratıcı olduğu ve bu belirlemenin de zamanlar üstü bir gelecekte gerçekleşeceğini düşünmektedir.¹⁴⁴

Bütün bu anlatılanlardan hareketle genç ve eğitimli kesimin ağırlıklı olarak bulunduğu Müslüman kadınlar zaman içerisinde daha çok feminizm söylemiyle bugüne kadar ki kadın hareketlerine İslami yorumları ve uygulamalarıyla farklı bir boyut kazandırmışlardır. İslami duyarlılığı taşıyan bu kadınlar genel olarak feminist söylem şeklinde adlandırılıyor olsalar da kendi içerisinde bu adlandırılışa karşı çıkmaktalar. Hatta bu ifadeyi kabul etmemektedirler. İslamcı kadınlar yalnızca kadın

¹⁴¹ Nezahat Altuntaş, *Feminen İslam: Küresel çağda alternatif bir kadın kimliği inşası*. Orion Kitabevi, 2012. s. 87.

¹⁴² Sezgin. A.g.e. s. 58.

¹⁴³ Yıldız Ramazanoğlu, *İşgal Kadınları: Emperyalist Feminizmle Uyanış Arasında*. Kapı Yayınları, 2012. s. 51-52.

¹⁴⁴ Sezgin. a.g.e. s. 60.

ve erkek tartışmasıyla tartışma alanlarının sınırlı tutmamaktadır bunun ötesine geçerek siyasal sosyal ve insan hakları konularında da tartışarak özgür bir şekilde fikir üretip dikkat çekmektedirler.¹⁴⁵

Müslüman kadınlar içerisinde buldukları gelenek ve inandıkları dindeki yerlerini sorgularken öte taraftan siyasal ve sosyal yapıdaki yerlerini de sorgulamaya başlamışlardır. Bu sorgulama alanı içerisinde İslami feminist şeklinde adlandırılan bazı kadın yazarları feminizmin batı ithali bir kavram olması ve bu kavrama yüklenen olumsuz anlamlardan ötürü kendilerinin feminist şeklinde adlandırılmasına da karşı çıkmaktadırlar.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Sezgin. a.g.e. s. 61.

¹⁴⁶ Sezgin. a.g.e. s. 61.

İKİNCİ BÖLÜM

UYGULAMALI ARAŞTIRMA

2.1. Araştırma Bulguları

Araştırmanın bu kısmında Karabük ilinde yaşayıp araştırmaya katılan kadınlardan elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

2.1.1. Kadınların Demografik Özellikleri

Araştırmanın bu kısmında kadınların yaş, eğitim durumu, medeni durum, çalışma durumu, aylık gelir düzeyi, erkek ve kız kardeşlerinin olup olmaması gibi özelliklerine ilişkin bağımsız değişkenlere yer verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Kadınların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Sorular	Değişkenler	n	%	Geçerli %
Yaş	20-35	190	47,5	47,5
	36-50	144	36	36
	51 Ve Üstü	66	16,5	16,5
Eğitim Durumu	Hiç Okula Gitmemiş	9	2,25	2,25
	İlk Öğretim	156	39	39
	Lise	108	27	27
	Üniversite	127	31,75	31
Medeni Durum	Evli	298	74,5	74,1
	Bekar	74	18,5	18,3
	Boşanmış\Dul	28	7	7
Gelir Getirici Bir İşte Çalışıyor Musunuz?	Evet	143	35,75	35,75
	Hayır	257	64,25	64,24
Ailenizin Toplam Gelir Düzeyi Nedir?	1500 TL'ye kadar	178	44,5	44,5
	1501-3000 TL	179	44,75	44,55
	3001 TL ve Üzeri	43	10,75	10,75
Erkek Kardeşiniz Var Mı?	Evet	362	90,5	90,5
	Hayır	38	9,5	9,5
Kız Kardeşiniz Var Mı?	Evet	316	79	79
	Hayır	84	21	21
	Toplam	400	100	100

Araştırmaya katılan kadınların %47,5'ü 20-35 yaşında, %36'sı 36-50 yaşında ve %16,5'i 51 yaş ve üzerindedir. Kadınlardan %2,25 gibi küçük bir bölümü hiç okula gitmediğini belirtmiştir. Kadınlardan %39'u ilköğretim, %27'si lise ve %31,75'i ise üniversite mezunudur. Kadınların büyük bir çoğunluğu evlidir (%74,5). Kadınların %64,25'i gelir getirici bir işte çalışmazken, %35,75'inin çalıştığı görülmektedir. Dolayısıyla %44,5'i 1500 TL'ye kadar gelir elde ederken, 1501-3000 TL elde edenlerin oranı %44,75'tir. 3000 TL üzerinde geliri olanların oranı ise %10,75'tir. 400 kadının %90,5'i gibi büyük bir çoğunluğunun erkek kardeşi varken, kız kardeşi olanların oranı %79'dur.

2.1.2. Kadınların Miras Haklarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri

Araştırmaya katılan kadınların miras haklarıyla ilgili bilgi düzeyleri Tablo 2'de gösterilmiştir. Miras hakları ile ilgili bilgi düzeyleri; Medeni Kanun miras hakları ve Şer-i kanun miras haklarında yer alan bilgi düzeylerine göre ölçülmüştür.

Tablo 2. Kadınların Miras Haklarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri

Sorular	Değişkenler	n	%	Geçerli %
Ne oranda medeni kanun miras bilginiz var?	Hiç	88	22	22
	Çok az	112	28	28
	Orta	157	39,25	39,25
	Fazla	32	8	7
	Çok fazla	11	2,75	2,75
	Toplam	400	100	100
Ne oranda Şer-i kanun miras bilginiz var?	Hiç	91	22,75	22,55
	Çok az	118	29,5	29,5
	Orta	144	36	36
	Fazla	34	8,5	8,5
	Çok fazla	13	3,25	3,25
	Toplam	400	100	100

Medeni kanun miras bilgi düzeylerinde katılımcılardan 88 (%22) kişinin hiç bilgisi olmazken, 11 (%2,75) katılımcı ise çok fazla bilgisi olduğunu belirtmiştir. Miras hakları düzeylerinde yer alan Şer-i kanun miras hakkı incelediğinde ise 91 (%22,75) kişinin hiç bilgisi olmadığı, 13 (%3,25) katılımcının ise çok fazla bilgisi olduğu görülmektedir.

2.1.3. Kadınların Aile İçinde Yaşadıkları Miras Problemleri

Araştırmaya katılan kadınların aile içinde yaşadıkları miras problemleri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Kadınların Aile İçinde Yaşadıkları Miras Problemleri

Soru	Değişkenler	n	%	Geçerli %
Ailenizde miras paylaşım problemi yaşandı mı?	Evet	44	11	11
	Hayır	302	75,5	75,5
	Kısmen	54	13,5	13,5
	Toplam	400	100	100

Tablo 3'e göre; araştırmaya katılan kadınların %44'ü aile içinde miras problemi yaşadığını belirtirken, %75,5'i ise ailede miras problemi yaşamadığını belirtmiştir.

Bu tablodan şu yorumu çıkarmak mümkündür: Modernleşme ile beraber kadınlarda eğitim seviyesinin yükselmesi ve iş hayatına atılma düzeyleri de artış göstermiştir. Bu durumun beraberinde getirdiği ekonomik özgürlük ve ailenin refah seviyesindeki artış sayesinde aile içinde miras konusunda problem yaşama olasılığı azalmaktadır.

2.1.4. Kadınların Miras Paylaşımının Nasıl Olması Gerektiği İle İlgili Düşünceleri

Araştırmaya katılan kadınların miras paylaşımının nasıl olması gerektiği ile ilgili düşünceler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Kadınların Miras Paylaşımının Nasıl Olması Gerektiği İle İlgili Düşünceleri

Soru	Değişkenler	n	%	Geçerli %
Sizce miras paylaşımı medeni kanuna göre mi dini kurallara göre mi olmalıdır?	Medeni Kanun	264	66	66
	Dini Kanun	136	34	34
	Toplam	400	100	100

Tablo 4'e göre; miras paylaşımının medeni kanuna göre olması gerektiğini katılımcıların %66'sı düşünürken, %34'ü miras paylaşımının dini kanuna göre olması gerektiğini belirtmiştir.

Bu tablodan hareket ile toplumumuzda cumhuriyetin ilanından sonra kadınlara verilen hakların artması ve son yıllarda giderek artan sekülerleşmenin miras paylaşım

usullerini de etkilediği görülmektedir. Kadınların %66'sı Medeni Kanun'u tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu oran azımsanmayacak bir değerdir.

2.1.5. Kadınların Miras Haklarını Devretmek Zorunda Kalmaları

Araştırmaya katılan kadınların miras haklarını devretmek zorunda kalmalarına yönelik sebepler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Kadınların Miras Haklarını Devretmek Zorunda Kalmaları

Soru	Değişkenler	n	%	Geçerli %
Mirastaki hakkınız devretseniz hangi nedenlerle bunu yaparsınız?	Erkek kardeşlerimin hakkı olduğunu düşündüğüm için	58	14,5	14
	Maddi durumum iyi olduğu için	267	66,75	66,5
	Annem ve babam öyle isterdi	63	15,75	15,75
	Çevreden gelen toplum baskısı olduğu için	12	3	3
	Toplam	400	100	100

Tablo 5'e göre; katılımcılar miras haklarını devretme zorunda kalmalarında, erkek kardeşlerinin hakkı olduğunu düşünenler %14,5, maddi durumun iyi olmasından kaynaklı olduğunu düşünenler %66,75, annesinin ve babasının öyle istemesini düşünenler %15,75, çevreden gelen toplum baskısı olduğunu düşünenler ise %3 olduğu görülmektedir.

Kadınların miras haklarını devretmeleri konusunda dört cevap seçeneği sunulmuştur. Bunlardan 1,3 ve 4.ye bakıldığında toplam oranlarının % 33,25 olduğu görülmektedir. Bu cevaplar örfi kuralların baskın olduğu cevaplardır. Yani kadınların % 66,75'i gelir seviyesi arttığında örfi kurallardan uzaklaşma eğilimi göstermektedir.

2.1.6. Kadınların Kendi Aile Geleneklerindeki Miras Paylaşım Usulü İle İlgili Düşünceleri

Araştırmaya katılan kadınların kendi aile geleneklerindeki miras paylaşım usulu ile ilgili düşünceleri Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. Kadınların Kendi Aile Geleneklerindeki Miras Paylaşım Usulu İle İlgili Düşünceleri

Soru	Değişkenler	n	%	Geçerli %
Sizce ailenizde uygulanan miras paylaşım usulleri doğru mudur?	Hiç	40	10	10
	Çok az	64	16	16
	Orta	129	32,25	32,25
	Fazla	95	23,75	23,75
	Çok fazla	72	18	17
	Toplam	400	100	100

Katılımcıların kendi aile geleneklerindeki miras paylaşım usulü ile ilgili düşüncelerinde; %10'u bu usullerin hiç doğru olmadığını, %18'inin ise çok fazla doğru olduğunu belirtmiştir.

Tabloya baktığımızda kadınların ailelerinde uygulanan miras paylaşım usullerinden çok fazla oranda memnun olanlar %18, hiç memnun olmayanların oranı ise %10' dur. Yani kadınların büyük bir kısmı paylaşım usullerinden memnun değildir.

2.1.7. Kadınların Aile İçerisindeki Statüleri

Araştırmaya katılan kadınların aile içerisindeki statüleri Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Kadınların Aile İçerisindeki Statüleri

Soru	Değişkenler	n	%	Geçerli %
Ailenizde kız ve erkek çocuklara göre yaklaşım nasıldır?	Kız erkek ayrımı yapılmaz	279	69,75	69,5
	Erkek çocuk daha kıymetlidir	101	25,25	25,25
	Kız çocuk daha kıymetlidir	20	5	5
	Toplam	400	100	100

Araştırmaya katılan kadınların %69,75'inin kız erkek ayrımı olmadığını, %25,25'inin erkek çocuk daha kıymetli olduğunu ve %5'in ise kız çocuk daha kıymetli olduğunu belirtmiştir.

Bu sorunun cevabına bakıldığında eski aile düzeninde erkek çocuğa belirgin bir şekilde daha çok değer verildiği görülmektedir. Çünkü tarım toplumlarında aileler erkek çocuklarıyla, hep beraber bir hanede yaşamakta ve ne kadar erkek evlat varsa o kadar aile içinde maddeten güç olduğu düşünülmekteydi. Fakat zamanla toplum

düzeninin değişmesiyle, sanayileşmeyle, kentleşme oranının artmasıyla bunlarla beraber zihniyet yapısının da değişmesi, evlenen çocukların kız erkek her ikisinin de evden ayrılması ile sonuçlanmıştır.

2.1.8. Kadınların Miras Hakları İle İlgili Yaşadığı Sosyal Sorunlar

Araştırmaya katılan kadınların miras hakları ile ilgili yaşadığı sorunlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Kadınların Miras Hakları ile İlgili Yaşadığı Sosyal Sorunlar

Soru	Değişkenler	n	%	Geçerli %
Kadınların miras hakkını alma konusunda bir toplum baskısı olduğunu düşünüyor musunuz?	Hiç	71	17,75	17,50
	Çok az	85	21,25	21,25
	Orta	123	30,75	30,75
	Fazla	69	17,25	17,25
	Çok fazla	52	13	13
	Toplam		400	100

Kadınların miras hakkını alma konusunda yaşadığı sosyal sorunların hiç olmadığını düşünenler %17,75, kadınların miras hakkı alma konusunda sosyal sorunların oldukça fazla problem olduğunu düşünenler ise %13 olduğu görülmektedir.

Bu tabloya baktığımızda kadınların orta, fazla ve çok fazla cevabını veren kısmının toplamı %60'tır. Buradan da anlaşılmaktadır ki kadınlar mirastan haklarını alma konusunda bir toplum baskısı yaşamaktadırlar. Bu tabloda hiç cevabını verip hiç baskı yaşamadığını ifade eden kadınların oranı ise %17,75'tir.

2.1.9. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Demografik Özellikleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu kısmında kadınların miras hakkı ile ilgili düşüncelerinin demografik özellikleriyle olan ilişkisi analiz edilmiştir.

2.1.9.1. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Yaşları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan kadınların yaşları ile miras hakkı ile ilgili düşünceleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Tablo 9. Yaş ile Ailede Miras Paylaşım Konusunda Yaşanan Problem Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Ailenizde Miras Paylaşım Problemi Yaşandı mı?								
Yaş	20-35		36-50		51 ve üstü		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	20	10,53	14	9,72	10	15,15	44	11
Hayır	151	79,47	114	79,17	37	56,06	302	75,5
Kısmen	19	10	16	11,11	19	28,79	54	13,5
Toplam	190	100	144	100	66	100	400	100
$X^2= 16.599; p=0.002^*$								

Yaş değerleri ile ailede miras paylaşımı yaşanma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). 20-35 yaş grubunda olanların %79,47'sinin ailesinde miras paylaşımında problem yaşanmadığı, 36-50 yaş grubunda olanların %79,17'sinin ailesinde miras paylaşımında problem yaşanmadığı, 51 ve üzeri yaş grubunda olanların %56,06'sının ailesinde miras paylaşımında problem yaşanmadığı görülmektedir.

Yaş değerleri ve miras paylaşım problemi yaşanma durumları arasındaki çapraz ilişki tablolarına bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaş gruplarına bakıldığında 20-35 ve 36-50 yaş aralığında %79, 51 yaş üstünde %56'sının problem yaşamadığı görülüyor. Buradan şu anlaşılmaktadır: 51 yaş üstünde %44 oranda problem halen yaşanmaktadır. Genç neslin eski nesile göre eğitim seviyesinin yükselmesi problem çözümünde etkilidir. Yani eğitim miras paylaşımı konusunda pozitif bir etki aracıdır.

Tablo 10. Yaş ile Ailede Kız ve Erkek Çocuklara Yaklaşım Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Ailenizde Kız ve Erkek Çocuklara Göre Yaklaşım Nasıldır?								
Yaş	20-35		36-50		51 ve üstü		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kız Erkek Ayrımı Yapılmaz	148	77,89	96	66,67	35	53,03	279	69,75
Erkek Çocuk Daha Kıymetlidir	30	15,79	41	28,47	30	45,45	101	25,25
Kız Çocuk Daha Kıymetlidir	12	6,32	7	4,86	1	1,52	20	5
Toplam	190	100	144	100	66	100	400	100
$X^2= 16.599; p=0.002^*$								

Yaş değerleri ile ailede kız erkek ayırımı yapıp yapılmama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). 20-35 yaş grubunda olanların %77,89'unun ailesinde kız erkek ayırımının yapılmadığı, 36-50 yaş grubunda olanların %66,67'sinin ailesinde kız erkek ayırımının yapılmadığı, 51 ve üzeri yaş grubunda olanların %53,03'ünün ailesinde kız erkek ayırımının yapılmadığı görülmektedir.

Yaş değerleri ve ailede kız erkek çocuk ayırımı yapıp yapılmaması arasında çapraz ilişki tablosuna bakıldığında 20-35 yaş aralığında %77,89 ile en az ayırım olduğunu, en çok ayırımın ise 51 yaş üstü grupta %53,03 ile görmekteyiz. Bu sonuçlara göre, yaşlı nesilde okumuşluk oranının az olması, geleneksel toplumlarda erkek çocuğa daha fazla değer verilmesi gibi unsurların çocuklarla ilgili miras taksimi hususunda etkili olduğu görülmektedir. Yaşlı nüfusta bu problemin daha fazla görülmesinin bir diğer nedeni etki altında kaldıkları kültür ve değerlerin kendilerine etkisinin süregelmesinden kaynaklanması ve bunun bir süre daha bu şekilde devam etmesine negatif bir şekilde sebebiyet vermektedir. Ancak yeni jenerasyonun eski gelenekleri bir önceki kuşak kadar benimsememesi, almış oldukları eğitimin de etkisiyle bu gelenek ve görenekleri bir önceki kuşak kadar yaşatmamaktadırlar. Bu bir sonraki kuşakta kırılarak devam edecektir.

Tablo 11. Yaş ile Babadan Kalan Mirasın Erkek Kardeşe Devredilmesi Düşüncesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Babanızdan Kalan Mirası Erkek Kardeşlerinize Devretmeyi Düşünür Müsünüz?								
Yaş	20-35		36-50		51 ve üstü		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	57	30	36	25	15	22,73	108	27
Hayır	119	62,63	88	61,11	35	53,03	242	60,5
İstemem Ama Devrederim\ Devrettim	14	7,37	20	13,89	16	24,24	50	12,5
Toplam	190	100	144	100	66	100	400	100
$X^2= 13.558; p=0.009^*$								

Yaş değerleri ile babadan kalan mirası erkek kardeşe devretmeyi düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). 20-35 yaş grubunda olanların %62,63'ünün kalan mirası erkek kardeşine devretmeyi düşünmediği, 36-50 yaş grubunda olanların %61,11'inin kalan mirası erkek kardeşine devretmeyi düşünmediği, 51 ve üzeri yaş grubunda olanların %53,03'ünün kalan mirası erkek kardeşine devretmeyi düşünmediği görülmektedir.

Babanızdan kalan mirası erkek kardeşlerinizle paylaşmayı düşünür müsünüz? Sorusu ile yaş arasındaki çapraz ilişki tablosuna bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Tablodaki cevaplara bakıldığında kadınların %60,50'si hayır cevabını vermiştir. Bu %60,50'nin eğitilmiş veya eğitimsiz olmasına bakmaksızın kendi haklarını elde etme isteklerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Buradan her bireyin hakkı olanı alma isteğinin var olduğunu görmekteyiz.

Tablo 12. Yaş ile Ana ve Babayla Görüşme Sıklığı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Anne Babanız ile Ne Sıklıkta Görüşürsünüz?								
Yaş	20-35		36-50		51 ve üstü		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	6	3,16	10	6,94	11	16,67	27	6,75
Çok Az	6	3,16	8	5,56	8	12,12	22	5,5
Orta	30	15,79	38	26,39	17	25,76	85	21,25
Fazla	43	22,63	45	31,25	12	18,18	100	25
Çok Fazla	105	55,26	43	29,86	18	27,27	166	41,5
Toplam	190	100	144	100	66	100	400	100
X²= 45.994; p=0.001*								

Yaş değerleri ile aile ile görüşme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). 20-35 yaş grubunda olanların %55,26'sının çok fazla sıklıkta görüştüğü, 36-50 yaş grubunda olanların %43,75'inin fazla sıklıkta görüştüğü, 51 ve üzeri yaş grubunda olanların %25,76'sının orta sıklıkta görüştüğü görülmektedir.

Anne ve babanız ile ne sıklıkla görüşürsünüz? Sorusu ile yaş arasındaki çapraz ilişki tablosuna bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Genç nüfusun aileleriyle daha çok görüştüğü tablodan anlaşılmaktadır (%55).

Tablo 13. Yaş ile Ailede Sözün Dinleme Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Ailenizde Sözünüzün Dinlenme Derecesi Nedir?								
Yaş	20-35		36-50		51 ve üstü		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	7	3,68	7	4,86	4	6,06	18	4,5
Çok Az	17	8,95	15	10,42	13	19,7	45	11,25
Orta	21	11,05	27	18,75	21	31,82	69	17,25
Fazla	96	50,53	63	43,75	16	24,24	175	43,75
Çok Fazla	49	25,79	32	22,22	12	18,18	93	23,25
Toplam	190	100	144	100	66	100	400	100
X²= 26.770; p=0.001*								

Yaş değerleri ile ailenin sözünü dinleme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). 20-35 yaş grubunda olanların %50,53'ünün ailede sözünün çok dinlediği, 36-50 yaş grubunda olanların %43,75'inin ailede sözünün çok dinlediği, 51 ve üzeri yaş grubunda olanların %31,82'sinin ailede sözünün az sıklıkta dinlendiği görülmektedir.

Bu soru ile yaş arasındaki çapraz ilişki tablosuna bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 20-35 yaş aralığındaki kadınlar ailede sözlerinin %50,53 oranında çok dinlendiğini ifade etmiştir. 51 yaş üstü kadınlarda ise çok cevabını verenlerin oranı %24,24'tür. Buradan şu çıkarımı yapmamız mümkündür. Eğitim seviyesinin yükselmesi kadının aile içinde statüsünü de değiştirmiştir. 51 yaş üstünde bu oran genç nüfusa göre yarı yarıya düşmüştür. Buradan yaşlı nüfusta ataerkil toplum düzeninin devam ettiğini ve kadınların aile içerisinde çok fazla söz hakkına sahip olmadıklarını görebiliriz.

Tablo 14. Yaş ile Mirastan Pay Alma Durumunda Kardeşlerle Aralarının Bozulması Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Mirastan Hakkınızı Aldığınız Taktirde Ne Oranda Kardeşlerinizle Aranız Bozulur / Bozuldu Mu?								
Yaş	20-35		36-50		51 ve üstü		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	143	75,26	87	60,42	32	48,48	262	65,5
Çok Az	22	11,58	26	18,06	13	19,7	61	15,25
Orta	16	8,42	17	11,81	15	22,73	48	12
Fazla	5	2,63	8	5,56	3	4,55	16	4
Çok Fazla	4	2,11	6	4,17	3	4,55	13	3,25
Toplam	190	100	144	100	66	100	400	100
$X^2= 20.374; p=0.009^*$								

Yaş değerleri ile mirastan hakkını aldığı taktirde kardeşleriyle aralarının bozulma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). 20-35 yaş grubunda olanların %75,26'sının hiç bozulmadığı, 36-50 yaş grubunda olanların %60,42'sinin hiç bozulmadığı, 51 ve üzeri yaş grubunda olanların %48,48'inin hiç bozulmadığı görülmektedir.

Yaş değerleri ile diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Mirastan hakkınızı aldığınız takdirde ne oranda kardeşlerinize aranız bozulur / bozuldu mu? Sorusu ile yaş arasında çapraz ilişki tablolarına bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Daha önceki tablolara da bakarak Türkiyede kadınların aileleriyle olan bağlarının kuvvetli olarak devam etmesi ikinci olarak eğitim seviyesinin genç nüfusta yüksel olduğu ve eğitim seviyesi yükseldikçe kardeşler arası ara bozulma hadisesinin azaldığı net bir şekilde görülmektedir. Hiç cevabını veren 20-35 yaş grubu %75,26, 36-50 yaş grubu %60,42, 51 yaş ve üstü grup ise %48,48'dir. Buradan genç nüfusun eğitilmiş olmasının problem yaşama oranı üzerinde azaltıcı bir etkisi olduğu görülür.

2.1.9.2.Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Eğitim Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan kadınların eğitim durumları ile miras hakkı ile ilgili düşünceleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 15. Kadınların Eğitim Durumları ve Medeni Kanun Miras Bilgileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Ne Oranda Medeni Kanun Miras Bilginiz Var Mı?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	4	44,44	54	34,62	23	21,3	7	5,51	88	22
Çok Az	3	33,33	45	28,85	30	27,78	34	26,77	112	28
Orta	2	22,22	44	28,21	46	42,59	65	51,18	157	39,25
Fazla	0	0	8	5,13	9	8,33	15	11,81	32	8
Çok Fazla	0	0	5	3,21	0	0	6	4,72	11	2,75
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
X²= 49.477; p=0.001*										

Öğrenim durumları ile Medeni Kanun miras bilgisi durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05). Hiç okula gitmemiş olanların %44,44'ünün hiç bilmediği, İlköğretim mezunlarının %34,62'sinin hiç bilmediği, lise mezunlarının %42,59'unun orta derecede bildiği, Üniversite mezunlarının %51,18'inin orta derecede Medeni Kanun miras bilgisini bildiği görülmektedir.

Burada görülmektedir ki eğitim seviyesinin artması hak ve hukuk açısından bilinç düzeyini arttırmaktadır.

Tablo 16. Kadınların Eğitim Durumları ve Şer-i Kanun Miras Bilgileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Ne Oranda Şer-i Kanun Miras Bilginiz Var Mı?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	4	44,44	54	34,62	23	21,3	10	7,87	91	22,75
Çok Az	3	33,33	40	25,64	35	32,41	40	31,5	118	29,5
Orta	2	22,22	43	27,56	42	38,89	57	44,88	144	36
Fazla	0	0	12	7,69	8	7,41	14	11,02	34	8,5
Çok Fazla	0	0	7	4,49	0	0	6	4,72	13	3,25
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
X²= 39.250; p=0.001*										

Öğrenim durumları ile şer-i kanun miras bilgisi durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05). Hiç okula gitmemiş olanların %44,44'ünün hiç bilmediği, İlköğretim mezunlarının %34,62' sinin hiç bilmediği, lise mezunlarının %38,89'unun orta derecede bildiği, üniversite mezunlarının %44,88'inin orta derecede şer-i kanun miras bilgisini bildiği görülmektedir.

Eğitim seviyesinin yüksek olması tıpkı medeni kanunlardaki gibi şer-i hükümlerde de bilinç düzeyini daha yukarıda tutmaktadır. Ancak şer-i hükümlerin medeni kanunlar kadar bilindiği söylenemez. Toplumda şeri kanunların yerini medeni kanunlar baskılamıştır. Ülkemizde uygulanan hukuk kurallarının batı standartlarında uygulanan hukuk kuralları olduğundan dolayı şer-i hüküm etki alanını giderek kaybetmektedir.

Tablo 17. Kadınların Eğitim Durumları ve Ailede Miras Paylaşımı Sırasında Problem Yaşama Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Ailenizde Miras Paylaşım Problemi Yaşandı Mı?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	1	11,11	21	13,46	11	10,19	11	8,66	44	11
Hayır	4	44,44	107	68,59	89	82,41	102	80,31	302	75,5
Kısmen	4	44,44	28	17,95	8	7,41	14	11,02	54	13,5
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
X²= 16.982; p=0.009*										

Öğrenim durumları ile ailede miras paylaşım problemi yaşanma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05). Hiç okula

gitmemiş olanların %44,44'ünde kısmen, ilköğretim mezunlarının %68,59'unda yaşanmadığı, lise mezunlarının %82,41'inde yaşanmadığı, üniversite mezunlarının %80,31'inde yaşanmadığı görülmektedir.

Bu tabloda genel oranlara baktığımızda %75,50 oranında hayır problem yaşanmadı dendiğini görmekteyiz. Ancak %44 oranı hiç okula gitmemiş kişilere ait iken %80 oranı üniversite eğitimi almış kişilerde görülmektedir. Demek ki eğitimsizlik daha fazla probleme sebebiyet vermektedir.

Tablo 18. Kadınların Eğitim Durumları ve Miras Paylaşımının Medeni veya Dini Kurallara Uygun Olması Gerekliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Sizce Miras Paylaşımı Medeni Kanuna Göre Mi Dini Kurallara Göre Mi Olmalıdır?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
Medeni Kanun	4	44,44	93	59,62	80	74,07	87	68,5	264	66
Dini Kanun	5	55,56	63	40,38	28	25,93	40	31,5	136	34
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
X²= 8.190; p=0.042*										

Öğrenim durumları ile miras paylaşımının Medeni Kanun ya da din kurallarına göre paylaşılma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hiç okula gitmemiş olanların %55,56'sının dini kanunlara göre, ilköğretim mezunlarının %59,62'sinin Medeni Kanun'a göre, lise mezunlarının %74,07'sinin Medeni Kanun'a göre, üniversite mezunlarının %68,5'inin Medeni Kanun'a göre paylaşılması gerektiğini düşündükleri görülmektedir.

Bu anketteki kadınların geneli %66 oranında Medeni Kanun'u tercih etmiştir. Bu şer-i kanunların artık günümüzde çok kullanılmadığını ve tercih edilmediğini göstermektedir. Toplumumuzda giderek artan sekülerleşme ve modernleşmeyle beraber din etkisinin miras konusunda da giderek azaldığını görmekteyiz.

Tablo 19. Kadınların Eğitim Durumları ve Ailedeki Kız veya Erkeklerle Yaklaşım Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Ailenizde Kız ve Erkek Çocuklara Göre Yaklaşım Nasıldır?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
Kız erkek ayrımı yapılmaz	2	22,22	97	62,18	85	78,7	95	74,8	279	69,75
Erkek çocuk daha kıymetlidir	7	77,78	51	32,69	18	16,67	25	19,69	101	25,25
Kız çocuk daha kıymetlidir	0	0	8	5,13	5	4,63	7	5,51	20	5
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
$X^2= 24.420; p=0.001^*$										

Öğrenim durumları ile ailenin kız ve erkek çocuklara yaklaşımı durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hiç okula gitmemiş olanların %77,78'inin erkek çocuk kıymetlidir, ilköğretim mezunlarının %62,18'inin ayırım yapmadığı, lise mezunlarının %78,7'sinin ayırım yapmadığı, üniversite mezunlarının %74,8'inin ayırım yapmadığı görülmektedir.

Burada göze çarpan yine hiç okula gitmemiş kadınların ailelerinde %77,78 oranında erkek çocuğa daha çok kıymet verildiği görülmektedir. Bu oran lise mezunu kişilerin ailelerinde ise %16,67 oranına gerilediği görülmektedir. Dolayısıyla buradan şunun çıkarımını yapabiliriz. Eğitim seviyesi yükseldikçe ailelerin çocuklarına olan yaklaşımı da değişmektedir.

Tablo 20. Kadınların Eğitim Durumları ve Babalarından Kalan Mirası Erkek Kardeşleriyle Paylaşma Düşünceleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Babanızdan Kalan Mirası Erkek Kardeşlerinize Devretmeyi Düşünür Müsünüz?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	3	33,33	41	26,28	28	25,93	36	28,35	108	27
Hayır	3	33,33	87	55,77	73	67,59	79	62,2	242	60,5
İstemem Ama Devrederim \ Devrettim	3	33,33	28	17,95	7	6,48	12	9,45	50	12,5
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
$X^2= 13.835; p=0.032^*$										

Öğrenim durumları ile mirastan babadan kalan mirası erkek kardeşlerine devretmeyi düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hiç okula gitmemiş olanların %33,33'ünün düşünmediği, ilköğretim mezunlarının %55,77'sinin düşünmediğini, lise mezunlarının %67,59'unun düşünmediği, üniversite mezunlarının %62,2'sinin düşünmediği görülmektedir.

Bu tablodan eğitim seviyesi yükseldikçe kadınların haklarını devretme isteklerinin azaldığını görmekteyiz.

Tablo 21. Kadınların Eğitim Durumları ve Erkek Kardeşlerinin Mirastan Pay Verme Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Erkek Kardeşleriniz Size Mirastan Hakkınızı Verir Mi \ Verdi Mi?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Verir\Verdi	3	33,33	80	51,28	55	50,93	93	73,23	231	57,75
Kısmen Verir\Kısmen Vermez	4	44,44	51	32,69	36	33,33	19	14,96	110	27,5
Vermedi \Vermez	2	22,22	25	16,03	17	15,74	15	11,81	59	14,75
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
$X^2= 20.594; p=0.002^*$										

Öğrenim durumları ile mirastan erkek kardeşlerin mirastan hak verme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hiç okula gitmemiş olanların %44,44'ünün kısmen verdiği, ilköğretim mezunlarının %51,28'inin verdiği, lise mezunlarının %50,93'ünün verdiği, üniversite mezunlarının %73,23'ünün verdiği görülmektedir.

Erkek kardeşlerin mirastan kız kardeşlerine haklarını vermesi ile öğrenim durumları arasında çapraz ilişki tablosuna bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Genel olarak kadınların %57'si hakkını alabildiğini söylemiştir. Ayrıntılı baktığımızda ise hiç okula gitmemiş olanların hakkını %33 oranında aldıklarını, üniversite mezunlarının ise %73 oranında aldıklarını görmekteyiz. Yani kadınlarda eğitim seviyesinin yükselmesiyle haklarını daha çok aldıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 22. Kadınların Eğitim Durumları ve Miras Hakkını Alma Konusunda Toplum Baskısı Görüp Görmeme Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Kadınların Miras Hakkını Alma Konusunda Bir Toplum Baskısı Olduğunu Düşünüyor Musunuz?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	0	0	34	21,79	21	19,44	16	12,6	71	17,75
Çok Az	2	22,22	47	30,13	22	20,37	14	11,02	85	21,25
Orta	5	55,56	36	23,08	30	27,78	52	40,94	123	30,75
Fazla	2	22,22	19	12,18	20	18,52	28	22,05	69	17,25
Çok Fazla	0	0	20	12,82	15	13,89	17	13,39	52	13
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
X²= 32.083; p=0.001*										

Öğrenim durumları ile kadınların miras hakkını alma konusunda bir toplum baskısı olduğunu düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). Hiç okula gitmemiş olanların %55,56'sının orta dereceli, ilköğretim mezunlarının %30,13'ünün çok az, lise mezunlarının %27,78'inin orta dereceli, üniversite mezunlarının %40,94'ünün orta dereceli toplum baskısı olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Bu tabloya baktığımızda kadınların orta, fazla ve çok fazla cevabını veren kısmının toplamı % 60'tır. Buradan da anlaşılmaktadır ki kadınlar mirastan haklarını alma konusunda bir toplum baskısı yaşamaktadırlar. Bu tabloda hiç cevabını verip hiç baskı yaşamadığını ifade eden kadınların oranı ise %17,75'tir.

Tablo 23. Kadınların Eğitim Durumları ve Mirastan Aldıkları Miras Oranı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Miras Hakkınızı Ne Oranda Aldınız/ Alabilirsiniz?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	2	22,22	53	33,97	29	26,85	19	14,96	103	25,75
Çok Az	1	11,11	20	12,82	16	14,81	8	6,3	45	11,25
Az	4	44,44	36	23,08	19	17,59	18	14,17	77	19,25
Çok	2	22,22	34	21,79	28	25,93	50	39,37	114	28,5
Çok Fazla	0	0	13	8,33	16	14,81	32	25,2	61	15,25
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
X²= 42.893; p=0.001*										

Öğrenim durumları ile mirastan ne oranda hakkını alabilme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hiç okula gitmemiş olanların %44,44'ünün az, ilköğretim mezunlarının %33,97'sinin hiç, lise mezunlarının %25,93'ünün çok, üniversite mezunlarının %39,37'sinin mirastan çok hakkını alabildiği görülmektedir.

Kadınların eğitim durumları ve mirastan aldıkları pay oranı arasındaki çapraz ilişki tablosuna bakıldığında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Genel sonuca bakıldığında kadınların %25,75'i hiç hakkını alamadığını belirtirken, %28,50'si hakkını çok alabildiğini belirtmiştir. Hakkını hiç alamayanların çoğunluğu hiç eğitim almamış kadınların olduğu grupta bulunmaktadır. Buradan eğitim seviyesi yükseldikçe hakkını alma oranının arttığını söyleyebiliriz.

Tablo 24. Kadınların Eğitim Durumları ve Ailelerindeki Miras Paylaşımının Doğruluğu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Sizce Ailenizde Uygulanan Miras Paylaşım Usulleri Doğru Mudur?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	1	11,11	19	12,18	13	12,04	7	5,51	40	10
Çok Az	3	33,33	30	19,23	21	19,44	10	7,87	64	16
Orta	3	33,33	52	33,33	34	31,48	40	31,5	129	32,25
Fazla	0	0	32	20,51	24	22,22	39	30,71	95	23,75
Çok Fazla	2	22,22	23	14,74	16	14,81	31	24,41	72	18
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
$X^2= 20.647; p=0.031^*$										

Öğrenim durumları ile miras paylaşımı usullerinin doğru olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hiç okula gitmemiş olanların %33,33'ünün çok az oranda, ilköğretim mezunlarının %33,33'ünün orta derecede, lise mezunlarının %31,48'inin orta derecede, üniversite mezunlarının %31,5'inin orta derecede doğru paylaşıldığını düşündüğü görülmektedir.

Kadınların eğitim durumları ve ailelerindeki miras paylaşım usulünü doğru bulup bulmamaları arasındaki çapraz ilişkiye bakıldığında anlamlı bir sonuç çıkmıştır. Genel sonuca göre kadınların ailelerindeki paylaşım usullerini orta düzeyde doğru buldukları görülmektedir. Buradan aile içindeki paylaşım usullerinden memnuniyetsizlik duydukları söylenebilir. Kısmi olarak bazı ailelerde bu paylaşım

değişiklikler yapılsa dahi küçük bir oranda toplum baskısı ve eski geleneği devam ettirmenin etkisi olduğu görülmektedir.

Tablo 25. Kadınların Eğitim Durumları ve Anne-Babalarıyla Görüşme Sıklıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Anne Babanız ile Ne Sıklıkta Görüşürsünüz?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	2	22,22	15	9,62	7	6,48	3	2,36	27	6,75
Çok Az	4	44,44	14	8,97	3	2,78	1	0,79	22	5,5
Orta	1	11,11	47	30,13	20	18,52	17	13,39	85	21,25
Fazla	0	0	34	21,79	35	32,41	31	24,41	100	25
Çok Fazla	2	22,22	46	29,49	43	39,81	75	59,06	166	41,5
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
X²= 74.861; p=0.001*										

Öğrenim durumları ile anne baba ile görüşme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). Hiç okula gitmemiş olanların %44,44'ünün çok az oranda, ilköğretim mezunlarının %30,17'sinin orta derecede, lise mezunlarının %39,18'inin çok fazla, üniversite mezunlarının %59,06'sının çok fazla sıklıkla görüştüğü görülmektedir.

Anne ve babanızla ne sıklıkta görüşürsünüz sorusu ile eğitim durumları arasındaki çapraz ilişki tablosuna bakıldığında anlamlı bir sonuç çıkmıştır. Genel sonuçta kadınların %41,50'si aileleriyle çok fazla görüştiklerini belirtmişlerdir. Hiç okula gitmemiş olan kadın grubundakiler %44,44 oranında çok az aileleriyle görüştiklerini ifade etmiştir. Üniversitede okuyanların ise %59,06 oranında çok fazla görüştiklerini ifade etmişlerdir. Buradan da kadınlarda eğitim seviyesinin yükselmesiyle aile ilişkilerinin de daha iyi yürüdüğü söylenebilir. Eğitimi düşük seviyede olan kadınların aileleriyle daha az görüşüyor olmalarıysa iletişimin daha bozuk olduğunu, aile içinde problem çözme yetisinin düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 26. Kadınların Eğitim Durumları ve Ailede Sözlerinin Dinlenme Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Ailenizde Sözüünüzün Dinlenme Derecesi Nedir?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	2	22,22	10	6,41	6	5,56	0	0	18	4,5
Çok Az	1	11,11	30	19,23	7	6,48	7	5,51	45	11,25
Az	4	44,44	33	21,15	21	19,44	11	8,66	69	17,25
Çok	2	22,22	50	32,05	52	48,15	71	55,91	175	43,75
Çok Fazla	0	0	33	21,15	22	20,37	38	29,92	93	23,25
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
X²= 55.034; p=0.001*										

Öğrenim durumları ile ailede sözü dinleme derecesi durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hiç okula gitmemiş olanların %44,44'ünün az oranda, ilköğretim mezunlarının %32,05'inin çok, lise mezunlarının %48,15'inin çok, üniversite mezunlarının %55,91'inin çok fazla aile sözü dinlediği görülmektedir.

Genel sonuca baktığımızda kadınlar aile içinde çok oranda sözlerinin dinlendiğini ifade etmiştir. Aile içindeki her konuda kadının fikrini beyan edebiliyor olması miras konusunda da fikrini açıklayabildiğinin göstergesidir. Kadınları eğitim durumlarına göre dört grupta ele aldığımız bu soruda, çok cevabını veren gruptakilerin %55,91'i üniversite eğitimi almış kadınların cevaplarıdır. Aynı şekilde çok cevabını veren en az grup %22,22 ile hiç eğitim almamış gruptaki kadınlara aittir. Yani aile içinde kadınların sözlerinin dinlenmesi eğitim durumlarıyla doğru orantılıdır.

Tablo 27. Kadınların Eğitim Durumları ve Mirastan Pay Alma Durumunda Kardeşlerle Aralarının Bozulması Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Eğitim Durumu	Mirastan Hakkınızı Aldığınız Takdirde Ne Oranda Kardeşlerinizle Aranız Bozulur / Bozuldu Mu?									
	Hiç Okula Gitmemiş		İlköğretim		Lise		Üniversite		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	1	11,11	86	55,13	78	72,22	97	76,38	262	65,5
Çok Az	5	55,56	27	17,31	14	12,96	15	11,81	61	15,25
Orta	3	33,33	27	17,31	10	9,26	8	6,3	48	12
Fazla	0	0	10	6,41	3	2,78	3	2,36	16	4
Çok Fazla	0	0	6	3,85	3	2,78	4	3,15	13	3,25
Toplam	9	100	156	100	108	100	127	100	400	100
X²= 36.655; p=0.001*										

Öğrenim durumları ile mirastan hakkını aldığı takdirde kardeşleriyle aralarının bozulma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hiç okula gitmemiş olanların %55,56'sının çok az, ilköğretim mezunlarının %55,13'ünün hiç, lise mezunlarının %72,22'sinin hiç, üniversite mezunlarının %76,38'inin hiç kardeşleriyle arasının bozulmadığı görülmektedir.

Tablodaki genel sonuçlara bakarsak kadınlar haklarını aldıklarında erkek kardeşleriyle aralarının %65,5 oranında hiç bozulmayacağını ifade etmişlerdir. Hiç okula gitmemiş kadınların ise sadece %11,11'i hiç aramız bozulmaz cevabını vermiştir. Buradan da anlaşılmaktadır ki kadınların eğitim seviyesinin artması, ekonomik olarak daha özgür olmaları aile içinde problemlerin çözümünde olumlu bir etki oluşturmaktadır.

Öğrenim durumları ile diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

2.1.9.3.Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Çalışma Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan kadınların çalışma durumları ile miras hakkı ile ilgili düşünceleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular aşağıda sıralanmıştır.

Tablo 28. Kadınların Çalışma Durumları ve Medeni Kanun Miras Bilgileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Çalışma Durumu	Medeni Kanun Miras Bilginiz Var Mı?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Hiç	23	16,08	65	25,29	88	22
Çok Az	34	23,78	78	30,35	112	28
Orta	63	44,06	94	36,58	157	39,25
Fazla	16	11,19	16	6,23	32	8
Çok Fazla	7	4,9	4	1,56	11	2,75
Toplam	143	100	257	100	400	100
$X^2= 12.822; p=0.012^*$						

Çalışma durumları ile medeni kanun miras bilgisi durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Çalışanların %44,06'sinin orta derecede, çalışmayanların %36,58'inin orta derecede miras bilgisi olduğu görülmektedir.

Çalışma durumlarına verilen genel cevaplara baktığımızda kadınların medeni kanun hakkında orta düzeyde bilgilerinin olduğu görülmektedir. Burada evet cevabı verenlerin çoğunluğu %44,06 ile çalışan kadınların cevabıdır. Burada çalışan kadınların daha fazla bilgi sahibi olduğu görülmektedir.

Tablo 29. Kadınların Çalışma Durumları ve Şer-i Kanun Miras Bilgileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Çalışma Durumu	Şer-i Kanun Miras Bilginiz Var Mı?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Hiç	19	13,29	72	28,02	91	22,75
Çok Az	49	34,27	69	26,85	118	29,5
Orta	53	37,06	91	35,41	144	36
Fazla	14	9,79	20	7,78	34	8,5
Çok Fazla	8	5,59	5	1,95	13	3,25
Toplam	143	100	257	100	400	100
X²= 14.744; p=0.005*						

Çalışma durumları ile şer-i kanun miras bilgisi durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05). Çalışanların %37,06'sının orta derecede, çalışmayanların %35,41'inin orta derecede şer-i miras bilgisi olduğu görülmektedir.

Genel tabloya baktığımızda %36 oranında kadınların orta düzeyde şer'i kanun miras bilgisi olduğu görülmektedir. Bu tabloda da aynı medeni kanundaki bilgi düzeylerine benzemektedir. Yani çalışan kadınların %37,06'sı çalışmayan kadınlara göre şer'i hükümler hakkında daha fazla bilgiye sahiptir.

Tablo 30. Kadınların Çalışma Durumları ve Ailede Miras Paylaşım Sırasında Problem Yaşanma Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Çalışma Durumu	Ailenizde Miras Paylaşım Problemi Yaşandı Mı?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	19	13,29	25	9,73	44	11
Hayır	113	79,02	189	73,54	302	75,5
Kısmen	11	7,69	43	16,73	54	13,5
Toplam	143	100	257	100	400	100
X²= 7.475; p=0.024*						

Çalışma durumları ile ailede miras paylaşım problemi yaşanma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Çalışanların %79,02'sinde problem yaşanmadığı, çalışmayanların %73,54'ünde problem yaşanmadığı görülmektedir.

Tablodan, çalışan ve çalışmayan kadınların aile içinde miras paylaşım problemi yaşama oranlarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Hem çalışan kadınlar hem de çalışmayan kadınlar %75,5 oranında hayır problem yaşamadım demiştir. Burada oranların birbirine benzer olması kadınlarının genelinin aileleriyle ilişkilerinin sağlam olduğunu göstermektedir.

Tablo 31. Kadınların Çalışma Durumları ve Babadan Kalan Mirasın Erkek Kardeşlere Devretme Düşüncesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Çalışma Durumu	Babanızdan Kalan Mirası Erkek Kardeşlerinize Devretmeyi Düşünür Müsünüz?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	39	27,27	69	26,85	108	27
Hayır	97	67,83	145	56,42	242	60,5
İstemem ama devrederim	7	4,9	43	16,73	50	12,5
Toplam	143	100	257	100	400	100
$X^2= 12.282; p=0.002^*$						

Çalışma durumları ile ailede babadan kalan mirası erkek kardeşlere devretmeyi düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Çalışanların %67,83'ünün düşünmediği, çalışmayanların %56,42'sinin düşünmediği görülmektedir.

Genel tabloya baktığımızda kadınların babadan kalan miras haklarını %60,50 oranında devretmeyi asla kabul etmedikleri görülmektedir. Buradan kadınların modernleşen toplum düzeninde haklarına daha çok sahip çıktığını söyleyebiliriz. Bu tabloda ilginç olan %12,5'lik kısmın istemem ama devrederim demesidir. Buradan bu yüzdelerdeki kadınların bir toplum baskısı yaşadığını ve aile içinde sözlerinin geçmediğini söyleyebiliriz.

Tablo 32. Kadınların Çalışma Durumları ve Erkek Kardeşlerinin Mirastan Paylarını Verme Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Çalışma Durumu	Erkek Kardeşleriniz Size Mirastan Hakkınızı Verir Mi \ Verdi Mi?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Verir\Verdi	99	69,23	132	51,36	231	57,75
Kısmen verir\Kısmen vermez	25	17,48	85	33,07	110	27,5
Vermedi \Vermez	19	13,29	40	15,56	59	14,75
Toplam	143	100	257	100	400	100
X²= 13.525; p=0.001*						

Çalışma durumları ile ailede erkek kardeşin size miras hakkı verme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Çalışanların %69,23'ünün verir/verdi dediği, çalışmayanların %51,36'sının verir/verdi dediği görülmektedir.

Genel tabloya baktığımızda kadınlara erkek kardeşlerinin miras haklarını %57,75 oranında verdikleri görülmektedir. %27,50 oranındaki kadınlar kısmen alınamayacağını ifade etmiştir. Hiç hakkını alamayanların oranı ise %14,75'tir. Bu tabloda ilginç olan sonuçlardan biri de çalışan kadınların %13,29'una erkek kardeşlerinin haklarını vermediği sonucudur. Kadının ekonomik olarak özgür olmasına rağmen toplumda süregelen bir geleneksel yaşlaşımın olduğu görülmektedir.

Tablo 33. Kadınların Çalışma Durumları ve Miras Haklarından Aldıkları Oran Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Çalışma Durumu	Miras Hakkınızı Ne Oranda Aldınız/ Alabilirsiniz?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Hiç	27	18,88	76	29,57	103	25,75
Çok Az	7	4,9	38	14,79	45	11,25
Az	18	12,59	59	22,96	77	19,25
Çok	55	38,46	59	22,96	114	28,5
Çok Fazla	36	25,17	25	9,73	61	15,25
Toplam	143	100	257	100	400	100
X²= 39.326; p=0.001*						

Çalışma durumları ile miras hakkını alma oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Çalışanların %38,56'sının çok oranda, çalışmayanların %29,57 oranında hiç almadığı görülmektedir.

Bu tabloda miras paylarından kadınların ne oranda haklarını alabildiklerini görebilmekteyiz. Genel sonuca baktığımızda kadınların %28,5'i çok oranda hakkımı aldım demiştir. Buna yakın bir oranda hiç alamadım diyenler ise %25,75'tir. Hiç alamadım diyenlerin çoğunluğu çalışmayan kadınlardan oluşmaktadır. Çok oranda hakkımı aldım diyenlerin çoğunluğu ise çalışan kadınlardan oluşmaktadır. Buradan şu çıkarımı yapmak mümkündür: Çalışma hayatında yer alan kadınlar haklarını alan konusunda çalışmayanlara göre daha baskındır.

Tablo 34. Kadınların Çalışma Durumları ve Anne-Babalarıyla Görüşme Sıklıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Çalışma Durumu	Anne Babanız ile Ne Sıklıkta Görüşürsünüz?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Hiç	3	2,1	24	9,34	27	6,75
Çok Az	0	0	22	8,56	22	5,5
Orta	22	15,38	63	24,51	85	21,25
Fazla	43	30,07	57	22,18	100	25
Çok Fazla	75	52,45	91	35,41	166	41,5
Toplam	143	100	257	100	400	100
X²= 31.697; p=0.001*						

Çalışma durumları ile anne baba ile görüşme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). Çalışanların %52,45'inin çok fazla, çalışmayanların %35,41' inin çok fazla görüştüğü görülmektedir.

Genel tabloya baktığımızda kadınların %41,50'si aileleriyle çok fazla görüştüğünü söylemiştir. Sonucun içeriğine baktığımızda çalışan kadının ailesiyle daha çok görüştüğü sonucu bulunmuştur. Burada etken faktör çalışan kadının çocuğuna babaanne ya da anneannenin bakması da olabilir. Tablo detaylı incelendiğinde çalışmayan kadınların aileleriyle daha az görüştüğü görülmektedir. Çalışmayan kadınların ailem ile hiç görüşmüyorum ya da çok az görüşüyorum diyenlerin oranı %11,80'dir. Bu oran çalışan kadınlarda %2'dir. Çalışan kadına eğitimli olma yönünden bakarsak, bu kadınların aileleriyle daha iyi ilişki kurabildiğini görmekteyiz.

Tablo 35. Kadınların Çalışma Durumları ve Ailede Sözlerinin Dinlenme Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Çalışma Durumu	Ailenizde Sözüünüzün Dinlenme Derecesi Nedir?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Hiç	1	0,7	17	6,61	18	4,5
Çok Az	5	3,5	40	15,56	45	11,25
Az	21	14,69	48	18,68	69	17,25
Çok	70	48,95	105	40,86	175	43,75
Çok Fazla	46	32,17	47	18,29	93	23,25
Toplam	143	100	257	100	400	100
X²= 28.876; p=0.001*						

Çalışma durumları ile ailede sözlerinin dinlenme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Çalışanların %48,95'inin çok oranda, çalışmayanların %40,86'sının çok oranda ailede sözlerinin dinlendiği görülmektedir.

Genel tabloya bakıldığında kadınların %43,75 oranında aile içinde sözlerinin dinlendiği görülmektedir. Çalışan kadının çalışmayana göre aile içinde daha çok sözü dinlenmektedir. Burada da diğer tablolardaki yorumlara benzer bir yorum yapılabilir: Kadınların ekonomik olarak özgürleşmeleri ve eğitim seviyelerinin yükselmesiyle ailede sözlerinin dinlenme derecesi artmaktadır.

Çalışma durumları ile diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

2.1.9.4. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Medeni Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan kadınların medeni durumları ile miras hakkı ile ilgili düşünceleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 36. Kadınların Medeni Durumları ve Miras Hakkını Alma Konusunda Toplum Baskısıyla Karşılaşma Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Medeni Durum	Kadınların Miras Hakkını Alma Konusunda Bir Toplum Baskısı Olduğunu Düşünüyor Musunuz?							
	Evli		Bekar		Boşanmış-Dul		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	59	19,8	7	9,46	5	17,86	71	17,75
Çok Az	68	22,82	9	12,16	8	28,57	85	21,25
Orta	90	30,2	24	32,43	9	32,14	123	30,75
Fazla	45	15,1	20	27,03	4	14,29	69	17,25
Çok Fazla	36	12,08	14	18,92	2	7,14	52	13
Toplam	298	100	74	100	28	100	400	100
X²= 15.581; p=0.049*								

Medeni durumlar ile kadınların miras hakkını alma konusunda bir toplum baskısı olup olmaması durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Evli olanların %30,2'sinin orta derecede, bekar olanların %32,43'ünün orta derecede, boşanmış/dul olanların %32,14'ünün orta derecede toplum baskısı hissettiği görülmektedir.

Tabloya göre kadınlar %30,75 oranında orta düzeyde bir toplum baskısı olduğunu söylemişlerdir. Evli, bekar, boşanmış/dul olanların vermiş oldukları cevaplar hemen hemen aynıdır.

Tablo 37. Kadınların Medeni Durumları ve Anne-Babalarıyla Görüşme Sıklıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Medeni Durum	Anne Babanız ile Ne Sıklıkta Görüşürsünüz?							
	Evli		Bekar		Boşanmış-Dul		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	22	7,38	2	2,7	3	10,71	27	6,75
Çok Az	16	5,37	2	2,7	4	14,29	22	5,5
Orta	71	23,83	8	10,81	6	21,43	85	21,25
Fazla	79	26,51	14	18,92	7	25	100	25
Çok Fazla	110	36,91	48	64,86	8	28,57	166	41,5
Toplam	298	100	74	100	28	100	400	100
X²= 26.081; p=0.001*								

Medeni durumlar ile anne baba ile görüşme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Evli olanların %36,91'inin çok fazla, bekar olanların %64,86'sinin çok fazla, boşanmış/dul olanların %21,43'ünün orta derecede ailesiyle görüştüğü görülmektedir.

Medeni durum ve aile ile görüşme sıklığı arasındaki çapraz ilişki tablosuna bakıldığında anlamlı bir sonuç çıkmıştır. Kadınların genel sonuçta %41,50'sinin aileleriyle çok fazla oranda görüştikleri görülmektedir. Hiç görüşmüyorum diyenlerin en çok olduğu grup boşanmış ya da dul olan kadınlardır. İkinci sırada evli kadınlar gelmektedir, üçüncü sırada ise bekar bayanlar bulunmaktadır. Boşanmış ve evli olanların hiç görüşmemesi aile içinde problem yaşadıklarını göstermektedir.

Medeni durumlar ile diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

2.1.9.5.Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Ailenin Gelir Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan kadınların gelir düzeyleri ile miras hakkı ile ilgili düşünceleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 38. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Medeni Kanun Miras Bilgisi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Ailenin Gelir Düzeyi	Medeni Kanun Miras Bilginiz Var Mı?							
	1500 TL ye kadar		1501-3000		3001 ve üzeri		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	55	30,9	29	16,2	4	9,3	88	22
Çok Az	55	30,9	46	25,7	11	25,58	112	28
Orta	56	31,46	80	44,69	21	48,84	157	39,25
Fazla	9	5,06	19	10,61	4	9,3	32	8
Çok Fazla	3	1,69	5	2,79	3	6,98	11	2,75
Toplam	178	100	179	100	43	100	400	100
$X^2= 25.368; p=0.001^*$								

Toplam gelir düzeyi ile Medeni Kanun miras bilgisi durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Geliri 1500 TL'ye kadar olanların %31,46'sının orta derecede, geliri 1501-3000 TL arasında olanların %44,69'unun orta derecede, geliri 3001 TL ve üzeri olanların %48,84'ünün orta derecede miras bilgisine sahip olduğu görülmektedir.

Genel sonuçlara bakıldığında kadınların %39,25 oranıyla orta düzeyde medeni kanun miras bilgisi olduğu görülmektedir. Burada ise 3000 TL gelirin üzerinde olan kadınların daha fazla bilgiye sahip olduğu görülmektedir. Yani eğitim seviyesi ve çalışma koşulları daha iyi olan kadınların medeni kanun hakkında daha çok bilgi sahibi

olduklarını görmekteyiz. Tabloda en düşük gelir seviyesine ait olanların %30,9'unun hiç medeni kanun bilgisinin olmadığı görülmektedir. Yani buradan gelir düzeyi yükseldikçe bilginin de arttığını söyleyebiliriz.

Tablo 39. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Şer-i Kanun Miras Bilgisi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Ailenin Gelir Düzeyi	Şer-i Kanun Miras Bilginiz Var Mı?							
	1500 TL ye kadar		1501-3000		3001 ve üzeri		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	55	30,9	30	16,76	6	13,95	91	22,75
Çok Az	50	28,09	58	32,4	10	23,26	118	29,5
Orta	59	33,15	65	36,31	20	46,51	144	36
Fazla	9	5,06	21	11,73	4	9,3	34	8,5
Çok Fazla	5	2,81	5	2,79	3	6,98	13	3,25
Toplam	178	100	179	100	43	100	400	100

$$X^2= 18.849; p=0.016^*$$

Toplam gelir düzeyi ile şer-i kanun miras bilgisi durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Geliri 1500 TL'ye kadar olanların %33,15'inin orta derecede, geliri 1501-3000 TL arasında olanların %36,31'inin orta derecede, geliri 3001 TL ve üzeri olanların %46,51'inin orta derecede şer-i kanun miras bilgisine sahip olduğu görülmektedir.

Bu tablo sonucunda da kadınların tıpkı medeni kanun bilgi seviyelerindeki gibi şer'i kanundaki bilgi seviyelerinin de orta düzeyde %36 olduğu görülmektedir. En çok bilginin %46,51 ile 3000TL üzerinde gelire sahip kadınlarda olduğu çıkarımını yapmak mümkündür. En düşük gelire sahip olan kadınların %30,9'u hiç şer'i kanun bilgisinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 40. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Babalarından Kalan Mirası Erkek Kardeşleriyle Paylaşma Düşünceleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Ailenin Gelir Düzeyi	Babanızdan Kalan Mirası Erkek Kardeşlerinize Devretmeyi Düşünür Müsünüz?							
	1500 TL ye kadar		1501-3000		3001 ve üzeri		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	47	26,4	46	25,7	15	34,88	108	27
Hayır	102	57,3	112	62,57	28	65,12	242	60,5
İstemem ama devrederim	29	16,29	21	11,73	0	0	50	12,5
Toplam	178	100	179	100	43	100	400	100

$$X^2= 14.326; p=0.006^*$$

Toplam gelir düzeyi ile babadan kalan mirası erkek kardeşlere devretmeyi düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Geliri 1500 TL'ye kadar olanların %57,6'sının düşünmediği, geliri 1501-3000 TL arasında olanların %62,57'sinin düşünmediği, geliri 3001 TL ve üzeri olanların %65,12'sinin mirası devretmeyi düşünmediği görülmektedir.

Babadan kalan mirası erkek kardeşe devretmeyi düşünür müsünüz? Sorusu ile gelir düzeylerini karşılaştırdığımızda %60,5 oranında hayır cevabının verildiği görülmektedir. İstemeyip hakkını devredenlerin toplam oranı, %12,5'tir. Buradan kadınlar üzerinde bir toplum baskısının var olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü 1500 TL'ye kadar kazanan ve 1500-3000 arası kazanan kadınların haklarını istemeden devrettikleri görülmektedir. Düşük gelir seviyesi düşük bir eğitim seviyesiyle bağlantılı olabilmektedir. Bir farklı yorum da şu şekilde getirilebilir: Evet hakkımı erkek kardeşime devrederim diyen ve geliri 3000 TL'nin üzerinde olan kadınların oranı %34,88'dir. Buradan ise kadının kendi kendine yettiği ve babadan kalan mirasa ihtiyaç duymuyor olduğu çıkarımını yapabiliriz.

Tablo 41. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Miras Haklarını Alma Konusunda Toplum Baskısıyla Karşılaşma Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Ailenin Gelir Düzeyi	Kadınların Miras Hakkını Alma Konusunda Bir Toplum Baskısı Olduğunu Düşünüyor Musunuz?							
	1500 TL ye kadar		1501-3000		3001 ve üzeri		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	41	23,03	23	12,85	7	16,28	71	17,75
Çok Az	38	21,35	43	24,02	4	9,3	85	21,25
Orta	43	24,16	64	35,75	16	37,21	123	30,75
Fazla	29	16,29	31	17,32	9	20,93	69	17,25
Çok Fazla	27	15,17	18	10,06	7	16,28	52	13
Toplam	178	100	179	100	43	100	400	100
$X^2= 15,994; p=0.042^*$								

Toplam gelir düzeyi ile kadınların miras hakkını alma konusunda bir toplum baskısı olduğunu düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Geliri 1500 TL'ye kadar olanların %24,16'sının orta dereceli, geliri 1501-3000 TL arasında olanların %35,75'inin orta dereceli, geliri 3001 TL ve üzeri olanların %37,21'inin orta dereceli bir toplum baskısı olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Genel tabloya baktığımızda kadınların %30,75'i mirastan hakkını alma konusunda bir toplum baskısı olduğunu düşünmektedir. Kadınların %13'ü çok fazla baskı olduğunu, %17,25'i ise fazla baskı olduğunu düşünmektedir. En fazla baskı olduğunu düşünen grup ise gelir seviyesi en yüksek olan gruptur. Buradan şu anlaşılmaktadır ki gelir seviyesi yüksek olan kadının eğitim seviyesi de yüksek olduğundan baskı hakkında daha fazla farkındalığa sahiptir.

Tablo 42. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Miras Haklarını Alma Oranları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Ailenin Gelir Düzeyi	Miras Hakkınızı Ne Oranda Aldınız/ Alabilirsiniz?							
	1500 TL ye kadar		1501-3000		3001 ve üzeri		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	58	32,58	39	21,79	6	13,95	103	25,75
Çok Az	22	12,36	22	12,29	1	2,33	45	11,25
Az	42	23,6	30	16,76	5	11,63	77	19,25
Çok	37	20,79	59	32,96	18	41,86	114	28,5
Çok Fazla	19	10,67	29	16,2	13	30,23	61	15,25
Toplam	178	100	179	100	43	100	400	100
X²= 30.214; p=0.001*								

Toplam gelir düzeyi ile miras hakkınızı ne oranda aldığınız durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). Geliri 1500 TL'ye kadar olanların %32,58'inin hiç, geliri 1501-3000 TL arasında olanların %32,96'sının çok, geliri 3001 TL ve üzeri olanların %41,86'sının çok oranda mirasını aldığı görülmektedir.

Tabloya genel olarak baktığımızda gelir seviyesi 3000 TL üzerinde olan gruptaki bayanların çok ve çok fazla oranda haklarını aldıklarını görmekteyiz. Bu cevapları verenlerin toplamı %44'tür. Haklarını az, çok az ve hiç alamadım diyenlerin toplam oranı ise %56'dır. Bu cevabı veren kadınlar ise 1500 TL gelire sahip ya da 1500-3000 TL gelire sahip gruptakilerdir. Yani gelir seviyesi düşük olanların haklarını da düzgün alamadıklarını, gelir seviyesi yüksek olanların haklarını daha çok oranda aldıklarını görmekteyiz.

Tablo 43. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Anne-Babalarıyla Görüşme Sıklıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Ailenin Gelir Düzeyi	Anne Babanız ile Ne Sıklıkta Görüşürsünüz?							
	1500 TL ye kadar		1501-3000		3001 ve üzeri		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	17	9,55	10	5,59	0	0	27	6,75
Çok Az	15	8,43	5	2,79	2	4,65	22	5,5
Orta	34	19,1	45	25,14	6	13,95	85	21,25
Fazla	46	25,84	41	22,91	13	30,23	100	25
Çok Fazla	66	37,08	78	43,58	22	51,16	166	41,5
Toplam	178	100	179	100	43	100	400	100
X²= 16.109; p=0.041*								

Toplam gelir düzeyi ile anne baba ile görüşme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Geliri 1500 TL'ye kadar olanların %37,08'inin çok fazla, geliri 1501-3000 TL arasında olanların %43,58'inin çok fazla, geliri 3001 TL ve üzeri olanların %51,16'sının çok oranda anne babasıyla görüştüğü görülmektedir.

Gelir düzeyleri ile aile iletişimi arasındaki çapraz ilişkiye baktığımızda anlamlı bir sonuç çıkmıştır. Kadınların %41,5'i aileleriyle çok fazla görüştiklerini ifade etmişlerdir. Gelir seviyesi 3000 TL'nin üzerinde olan kadınların diğer gelir gruplarındakilere göre aileleriyle daha fazla görüştikleri anlaşılmaktadır. Burada eğitimin aile hayatındaki ilişkilerde de pozitif bir etki yaptığını söyleyebiliriz.

Tablo 44. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Mirastan Pay Almaları Durumunda Kardeşlerle Aralarının Bozulma Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Ailenin Gelir Düzeyi	Mirastan Hakkınızı Aldığınız Takdirde Ne Oranda Kardeşlerinizle Aranız Bozulur / Bozuldu Mu?							
	1500 TL ye kadar		1501-3000		3001 ve üzeri		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hiç	107	60,11	123	68,72	32	74,42	262	65,5
Çok Az	27	15,17	29	16,2	5	11,63	61	15,25
Orta	25	14,04	18	10,06	5	11,63	48	12
Fazla	14	7,87	2	1,12	0	0	16	4
Çok Fazla	5	2,81	7	3,91	1	2,33	13	3,25
Toplam	178	100	179	100	43	100	400	100
X²= 17.581; p=0.025*								

Toplam gelir düzeyi ile miras hakkını aldığınız takdirde ne oranda kardeşlerinizle aralarının bozulması durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Geliri 1500 TL'ye kadar olanların %60,11'inin hiç,

geliri 1501-3000 TL arasında olanların %68,72'sinin hiç, geliri 3001 TL ve üzeri olanların %74,42'sinin hiç kardeşlerle arasının bozulmadığı görülmektedir.

Genel sonuca baktığımızda kadınların %65,5'i mirastan haklarını aldıklarında kardeşleriyle aralarının bozulmayacağını söylemiştir. %3'lük bir kısım çok fazla oranda aralarının bozulacağını ifade etmiştir. Tablodan kadınların gelir seviyesi yükseldikçe kardeşleriyle ara bozulma hadisesini daha az yaşadıkları görülmektedir. Yani kadının ekonomik gücünün olması problem çıkma olasılığını azaltmaktadır.

Toplam gelir düzeyi ile diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

2.1.9.6.Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Erkek Kardeşlerinin Olup Olmama Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan kadınların erkek kardeşlerinin olup olmama durumları ile miras hakkı ile ilgili düşünceleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 45. Kadınların Erkek Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Ailede Kız ve Erkek Yaklaşımı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Erkek Kardeş Olup Olmama Durumu	Ailenizde Kız ve Erkek Çocuklara Göre Yaklaşım Nasıldır?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Kız erkek ayrımı yapılmaz	252	69,61	27	71,05	279	69,75
Erkek çocuk daha kıymetlidir	96	26,52	5	13,16	101	25,25
Kız çocuk daha kıymetlidir	14	3,87	6	15,79	20	5
Toplam	362	100	38	100	400	100

$X^2= 9.516; p=0.009^*$

Erkek kardeş var/yok durumları ile ailede kız ve erkek çocuklara göre yaklaşım durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Erkek kardeşi olanların %69,61'inde ayrım yapılmadığı, erkek kardeşi olmayanların %71,05'inde ayrım yapılmadığı görülmektedir.

Genel sonucu bakıldığında erkek kardeşi olan ve olmayanların cevaplarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Ailelerde kız erkek ayrımı %69,75 oranında yapılmadığı görülmektedir. Yalnızca %25,25'lik bir kısım erkek çocuğun daha kıymetli olduğunu belirtmiştir. Buradan geleneksel aile düzeni ve eski düşünce yapısının da halen devam ettiğini görmekteyiz.

Tablo 46. Kadınların Erkek Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Babadan Kalan Mirası Kardeşlere Devretme Düşünceleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Erkek Kardeş Olup Olmama Durumu	Babanızdan Kalan Mirası Erkek Kardeşlerinize Devretmeyi Düşünür Müsünüz?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	105	29,01	3	7,89	108	27
Hayır	213	58,84	29	76,32	242	60,5
İstemem ama devrederim	44	12,15	6	15,79	50	12,5
Toplam	362	100	38	100	400	100
$X^2= 9.623; p=0.008^*$						

Erkek kardeş var/yok durumları ile babanızdan kalan mirası erkek kardeşlerinize devretmeyi düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Erkek kardeşi olanların %58,84'ünün düşünmediği, erkek kardeşi olmayanların %76,32'sinin düşünmediği görülmektedir.

Tablodan kadınların %60,5'inin mirastan kalan haklarının erkek kardeşlerine devretmeyi düşünmedikleri görülmektedir. Paylarını istemeden devredenlerin oranı %12,5 'tir. Buradan aile içinde bir baskı olduğu çıkarımı yapılabilir. Bu soruya evet devrederim diyen kadın sayısı % 27'dir. Bu kadınlar da ya aile içi süregelen düzen dolayısıyla ya da ihtiyaçları olmadığı için devretmektedirler.

Tablo 47. Kadınların Erkek Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Miras Haklarını Alırken Eşlerinden Yardım Alıp Almama Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Erkek Kardeş Olup Olmama Durumu	Miras Hakkınızı Almanız Konusunda Eşiniz Size Destek Verir Mi?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Hiç	83	22,93	4	10,53	87	21,75
Çok Az	40	11,05	5	13,16	45	11,25
Orta	103	28,45	5	13,16	108	27
Fazla	72	19,89	13	34,21	85	21,25
Çok Fazla	64	17,68	11	28,95	75	18,75
Toplam	362	100	38	100	400	100
$X^2= 11.573; p=0.021^*$						

Erkek kardeş var/yok durumları ile miras hakkınızı alma konusunda eşinizin destek verme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır

($p < 0,05$). Erkek kardeşi olanların %28,45'inin orta derecede destek verdiği, erkek kardeşi olmayanların %34,91'inin fazla derecede destek verdiği görülmektedir.

Mirastan payını alma konusunda kadınların %27'si eşlerinin kendilerine destek vereceğini/verdiğini söylemiştir. Bu konuda eşlerin vermiş olduğu destek oranlarına baktığımızda hiç destek vermeyenlerin oranı %21,75 iken, çok fazla destek verenlerin oranı %18,75'tir. Bu çapraz ilişki tablosundan anlaşılmaktadır ki erkekler eşlerinin miras hakları konusunda olaya çok müdahale etmemektedirler. Burada kadının ailesindeki erkeklerin tutumu da önemlidir.

Tablo 48. Kadınların Erkek Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Mirastan Feragat Etme Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Erkek Kardeş Olup Olmama Durumu	Miras Hakkınızdan Feragat Ettiniz Mi / Edecek Misiniz?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek kardeşim yok	11	3,04	21	55,26	32	8
Etmedim / Etmeyeceğim	258	71,27	15	39,47	273	68,25
Ettim / Edeceğim	93	25,69	2	5,26	95	23,75
Toplam	362	100	38	100	400	100

$X^2 = 128.381; p = 0.001^*$

Erkek kardeş var/yok durumları ile miras hakkından feragat etme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). Erkek kardeşi olanların %71,27'sinin etmediği, erkek kardeşi olmayanların %55,26'sının erkek kardeşim yok dediği görülmektedir.

Genel sonuca bakıldığında kadınların %68,25'i hakkından feragat etmeyeceğini söylemiştir. Erkek kardeşi olup olmama durumlarına baktığımızda kardeşi olanların olmayanlara oranla daha çok kendi hakkını savunduğu görülmektedir.

Erkek kardeş var/yok durumları ile diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

2.1.9.7. Kadınların Mirasla İlgili Düşünceleri ile Kız Kardeşlerinin Olup Olmama Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan kadınların kız kardeşlerinin olup olmama durumları ile miras hakkı ile ilgili düşünceleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 49. Kadınların Kız Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Ailede Kız ve Erkek Yaklaşımı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Kız Kardeş Olup Olmama Durumu	Ailenizde Kız ve Erkek Çocuklara Göre Yaklaşım Nasıldır?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Kız erkek ayrımı yapılmaz	211	66,77	68	80,95	279	69,75
Erkek çocuk daha kıymetlidir	88	27,85	13	15,48	101	25,25
Kız çocuk daha kıymetlidir	17	5,38	3	3,57	20	5
Toplam	316	100	84	100	400	100
X²= 6.824; p=0.033*						

Kız kardeş var/yok durumları ile ailede kız ve kız çocuklara göre yaklaşım durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Kız kardeşi olanların %66,77'sinin ayırım yapılmadığı, kız kardeşi olmayanların %80,95'inin ayırım yapılmadığı görülmektedir.

Genel sonuçlara baktığımızda ailelerde %69,75 oranında kız erkek çocuk ayrımı yapılmadığı görmekteyiz. Geleneksel eski ailelerde ise erkek çocuk daha kıymetlidir. Çünkü ev halkı beraber yaşar ve toprağa bağlı bir çalışma hayatları vardır. Bu durumda erkek çocuk maddeten aileye bir güç katmaktadır. Günümüzde bu düzenin değişmesi, evlenen hem kız hem erkek çocuğun evden ayrılması, eğitim ile beraber gelen farklı iş olanakları bu geleneksel yapıyı değiştirmiştir. Dolayısıyla erkek ve kız çocuk ayrımının günümüzde %70'e yakın oranda yapılmadığını görmekteyiz. Tabloya göre bu geleneksel yaklaşımın devam ettiği ailelerin oranı ise % 25,25'tir.

Tablo 50. Kadınların Kız Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Mirastan Aldıkları Oran Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Kız Kardeş Olup Olmama Durumu	Miras Hakkınızı Ne Oranda Aldınız/ Alabilirsiniz?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Hiç	92	29,11	11	13,1	103	25,75
Çok Az	36	11,39	9	10,71	45	11,25
Az	60	18,99	17	20,24	77	19,25
Çok	85	26,9	29	34,52	114	28,5
Çok Fazla	43	13,61	18	21,43	61	15,25
Toplam	316	100	84	100	400	100
X²= 10.709; p=0.003*						

Kız kardeş var/yok durumları ile miras hakkınızı ne oranda aldınız durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Kız kardeşi olanların %29,11'inin hiç, kız kardeşi olmayanların %34,52'sinin fazla oranda aldığı

görülmektedir. Buradan ailede tek kız olan kişinin hakkını daha fazla alabildiğini görmekteyiz. Kadını, ailede tek kız çocuk olmak hakkını içgüdüsel olarak daha çok savunmaya iten bir durumdur yorumu yapılabilir.

Tablo 51. Kadınların Kız Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Miras Haklarını Alırken Eşlerinden Yardım Alıp Almama Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Kız Kardeş Olup Olmama Durumu	Miras Hakkınızı Almanız Konusunda Eşiniz Size Destek Verir Mi?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Hiç	77	24,37	10	11,9	87	21,75
Çok Az	42	13,29	3	3,57	45	11,25
Orta	79	25	29	34,52	108	27
Fazla	64	20,25	21	25	85	21,25
Çok Fazla	54	17,09	21	25	75	18,75
Toplam	316	100	84	100	400	100
X²= 15.459; p=0.004*						

Kız kardeş var/yok durumları ile miras hakkınızı alma konusunda eşinizin destek verme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Kız kardeşi olanların %24,37'sinin hiç destek vermediği, kız kardeşi olmayanların %34,52'sinin fazla derecede destek verdiği görülmektedir.

Bu tabloya bakıldığında cevaplar beş kısımdan oluşmaktadır. Cevapların oranları ise birbirine oldukça yakın çıkmıştır. Fakat kadının kız kardeşi olmaması durumunda eşin desteği daha fazla olmaktadır. Kadının kız kardeşi varsa eş desteğini azaltmaktadır.

Tablo 52. Kadınların Kız Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Miras Hakkının Devredilmesine Sebep Olan Nedenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Kız Kardeş Olup Olmama Durumu	Mirastaki Hakkınızı Devretseniz Hangi Nedenlerle Bunu Yaparsınız?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek kardeşlerimin hakkı olduğu için	45	14,24	13	15,48	58	14,5
Maddi durumum iyi olduğu için	202	63,92	65	77,38	267	66,75
Annem ve babam öyle isterdi	57	18,04	6	7,14	63	15,75
Çevreden gelen toplum baskısı olduğu için	12	3,8	0	0	12	3
Toplam	316	100	84	100	400	100
X²= 13.436; p=0.004*						

Kız kardeş var/yok durumları ile miras hakkınızı devretseniz hangi nedenlerle bunu yapacağınıza dair durumlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki

bulunmaktadır ($p<0,05$). Kız kardeşi olanların %63,92'sinin maddi durumu iyi olduğu için, kız kardeşi olmayanların %77,38'inin maddi durumum iyi olduğu için devrederim dediği görülmektedir.

Genel tabloya baktığımızda kadınlar haklarını %66,75 oranında maddi durumları iyi olursa devredeceklerini söylemişlerdir. Bu oldukça muhtemel bir sonuçtur. Fakat erkek kardeşimin hakkı olduğu için devrederim diyenler ve anne babam öyle istedikleri için devrederim diyenlerin toplam oranı da %30,25'tir. Bu sonuç da azımsanmayacak kadar yüksektir. Buradan geleneksel aile anlayışının halen devam ettiğini görebilmekteyiz.

Tablo 53. Kadınların Kız Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Miras Haklarından Feragat Edip Etmeme Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Kız Kardeş Olup Olmama Durumu	Miras Hakkınızdan Feragat Ettiniz Mi / Edecek Misiniz?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek kardeşim yok	29	9,18	3	3,57	32	8
Etmedim / Etmeyeceğim	206	65,19	67	79,76	273	68,25
Ettim / Edeceğim	81	25,63	14	16,67	95	23,75
Toplam	316	100	84	100	400	100
$X^2= 6.918; p=0.031^*$						

Kız kardeş var/yok durumları ile miras hakkından feragat etme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Kız kardeşi olanların %65,19'unun etmediği, kız kardeşi olmayanların %79,76'sının etmediği görülmektedir.

Genel sonuca bakıldığında kadınların %68,25'i hakkından feragat etmeyeceğini söylemiştir. Kız kardeşi olup olmama durumlarına baktığımızda kız kardeşi olmayanların olanlara oranla daha çok kendi hakkını savunduğu görülmektedir.

Kız kardeş var/yok durumları ile diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

SONUÇ

Miras, geçmişi çok eski olmakla birlikte birçok uygarlıkta farklı şekillerde uygulama alanı bulmuş bir konudur. Özellikle İslamiyetin ortaya çıkmasından sonra bu dini benimseyen toplumlar veya ülkeler çeşitli hükümler ve düzenlemeler geliştirmişlerdir. Dolayısıyla İslamiyet ile birlikte erkek çocuklar, anne, kız çocukları, kız kardeşler, büyük anne, kız torunlar gibi akrabalara miras düzenlemelerinde yer verildiği söylenebilir. Ancak miras hakkı konusunda yapılan düzenlemeler, hem dini uygulamalar hem de toplumda var olan birtakım örfi kanaatler sebebiyle çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir.

İslamiyeti benimseyen önemli ülkelerden biri olan Osmanlı Devleti'nde, İslam Miras (Şer-i) Hukuku ile Osmanlı Örfi Miras kuralları bir arada uygulanmıştır. Şer'i Hukuk, İslam Hukuku'na tekabül etmekte iken; Örfi Hukuk, Şer'i Hukuk'a aykırı olmamak suretiyle ulü'l-emrin Müslüman cemaatin hayrı için kendi iradesine dayanarak çıkardığı kanunları ifade etmek için kullanılmıştır. Ancak Osmanlı Devleti'nde bu ikili miras hukukunun birlikte uygulanması kolay olmamıştır. Çünkü Kur'an-ı Kerim, ikili-birli pay usulü ile kadını koruma amaçlarken; Osmanlı'da kadının geri planda olması ve sosyal hayat içerisinde mali yükümlülüğünün olmaması gibi nedenlerle kadın aleyhine örfi düzenlemeler yapılmıştır. Dolayısıyla zaman içerisinde değişim gösteren örfi düzenlemeler nedeniyle şer'i düzenlemelerin etkisi kırılmış ve Kur'an-ı Kerim'de yer alan hükümlerden farklı bir düzenlemeye gidilmiştir.

Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak Osmanlı Devleti'nde yaşanan toplumsal dönüşüm, bu ikili sistemi de sorgular hale getirmiştir. Bu dönemde Tanzimat ve Islahat Fermanlarıyla çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. Modernleşme adına yapılan bu düzenlemelerden en önemlisi aile hukukunu da işleyen Mecelle Kanunu'dur. Mecelle kanunu ile çağdaş hukuk ve Osmanlı hukuk sistemi birleştirilmeye çalışılmıştır. Mecelle kanunu, Osmanlı Devleti'nin devamı olan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına kadar yürürlükte kalmıştır. 1926 yılında Türk Medeni Kanunu'nun kabulü ile İsviçre Hukuku'nun miras sistemi uygulanmaya başlanmıştır. İsviçre Hukuku'nun kabul edilmesiyle evlilikten mirasa kadar pek çok konuda Osmanlı Dönemi'nden kalma uygulamalara son verilmiş ve aile üzerindeki hukuk kaynaklı din etkisi de sona ermiştir. Dolayısıyla bu çalışmada kadınların Cumhuriyet dönemindeki miras hukuku

ile ilgili düzenlemelerin yanı sıra İslam Hukuku'ndaki hakların, kadınlar açısından ne anlama geldiği veya kadınlara nasıl yansıdığı bir alan çalışmasıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın hipotezleri aşağıda tekrar belirtilmiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, araştırma hipotezlerinin büyük ölçüde doğrulandığını ortaya koymaktadır.

1. Kadınlar gerek Medeni Kanun ve gerekse İslam dininin kendilerine vermiş olduğu miras haklarından faydalanma konusunda baskı altında tutulmaktadır.
2. Kadınlara miras haklarından daha az faydalanmaları için dini miras oranlarının daha az olduğu hatırlatılarak baskı yapılmaktadır.
3. Geleneksel miras paylaşım usulleri doğrultusunda erkek çocuklara daha ayrıcalıklı davranılmaktadır. Ancak son yıllarda miras paylaşım usullerinde Medeni Kanun uygulamalarının daha fazla tercih edilmeye başlandığı gözlemlenmektedir.

Birinci ve ikinci hipotezimizi tablo 8, tablo 20, tablo 21 desteklemektedir. Tablo 8'de, orta, fazla, çok fazla diyerek % 61,25 toplam oranda kadınlar miras konusunda baskı altında olduklarını belirtmişlerdir. Tablo 20'de ise miras hakkını istemeden devredeceğini ya da devrettiğini söyleyen kadınların oranı ise %12,5'tir. Tablo 21'de ise, erkek kardeşlerin kız kardeşlerine mirastan kalan paylarını verip vermeme durumunda, kadınların kısmen verir/vermez ya da vermedi/vermez dedikleri oran % 42,25'tir.

Üçüncü hipotezimizi ise tablo 4 ve tablo 18 desteklemektedir. Tablo 4'te miras paylaşımında kadınların % 66'sının Medeni Kanun'u tercih ettikleri görülmektedir. Tablo 18'de ise kadınların eğitim durumlarıyla miras paylaşım usullerinin çapraz ilişkisi karşılaştırılmıştır. Burada da eğitim seviyesi yüksek olan kadınların daha çok Medeni Kanun'u tercih ettikleri görülmüştür.

Bu çerçevede Karabük ilinde yaşayan kadınlar üzerinde gerçekleştirilen çalışmada kadınların çoğunluğunun hem Medeni Kanun'daki hem de İslam Hukuku'ndaki haklarıyla ilgili olarak bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Araştırmada kadınların önemli bir kısmının ailede miras paylaşımı konusunda sorun yaşamadığını ifade ettiği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kadınların yarısından fazlasının medeni kanuna göre miras paylaşımına sıcak baktıkları saptanmıştır.

Araştırmaya katılan 400 kadının yarısından fazlası, ekonomik durumlarının iyi olması durumunda miras haklarını devredebileceklerini belirtmekle birlikte ailelerinde uygulanan miras paylaşımı usulünün de doğru olduğuna inandıkları ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, Karabük'te yaşayan ailelerin tercih etmiş olduğu miras usulünün Medeni Kanun'a uygun olduğuna işaret etmektedir. Araştırmada kadınların çoğunluğunun, aile içerisinde kız erkek ayrımına maruz kalmadıkları tespit edilmiştir. Karabük ilinin bir turizm kenti ve gelişmiş illere yakın olması nedeniyle Anadolu'daki geleneksel aile yapısındaki düzeni aştığını göstermektedir. Kadınların miras haklarını alma konusunda aşırı bir toplum baskısıyla karşılaşmadıkları söylenebilir.

Araştırmada kadınların medeni durumları ile mirasla ilgili görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda evli olan kadınların %36,91'inin ve bekâr olanların %64,86'sının anne babasıyla çok daha fazla görüştüğü, boşanmış/dul olanların %21,43'ünün ise orta derecede görüştikleri tespit edilmiştir. Evli olan kadınların %30,2'sinin, bekar olanların %32,43'ünün ve boşanmış/dul olanların %32,14'ünün miras hakkını alma konusunda bir toplum baskısıyla karşılaşma düzeylerinin orta derecede olduğu görülmüştür.

Araştırmada kadınların yaşları ve mirasla ilgili görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede; 20-35 yaş grubunda olanların %79,47'sinin, 36-50 yaş grubunda olanların %79,17'sinin ve 51 yaş üzerinde olanların %56,06'sının ailesinde miras paylaşımı konusunda problem yaşamadığı ortaya çıkmıştır. Ailede kız erkek ayrımı yapıp yapılmama durumlarına bakıldığında 20-35 yaş grubunda olanların %77,89'unun, 36-50 yaş grubunda olanların %66,67'sinin ve 51 yaşın üzerinde olanların %53,03'ünün ailesinde kız erkek ayrımının yapılmadığı görülmüştür. Araştırmada yaşları 20-35 aralığında olanların %62,63'ünün, 36-50 yaş grubunda olanların %61,11'inin ve 51 yaş üzeri grubunda olanların %53,03'ünün kalan mirası erkek kardeşine devretmeyi düşünmediği tespit edilmiştir. Araştırmada 20-35 yaş grubunda olan kadınların %55,26'sının çok fazla, 36-50 yaş grubunda olanların %43,75'inin fazla sıklıkta ve 51 yaşın üzerinde olanların %25,76'sının orta sıklıkta aileleriyle görüştikleri belirlenmiştir. Kadınlardan yaşları 20-35 ve 36-50 yaşında olanların ailede çok fazla sözü geçerken; 51 yaşın üzerinde olan kadınların %31,82'sinin ailede sözlerinin az sıklıkta dinlendiği ortaya çıkmıştır. Yaş değerleri ile mirastan hakkını aldığı takdirde kardeşleriyle aralarının bozulma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Dolayısıyla tüm

yaş gruplarında bulunan kadınların çoğunun kardeşleriyle aralarının hiç bozulmadığı görülmüştür.

Çalışmada kadınların öğrenim durumları ve medeni ve şer'i kanun miras bilgisi durumları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre hiç okula gitmemiş kadınların %44,44'ünün ve ilköğretim mezunlarının %34,62'sinin hiç bilgisi yokken lise mezunlarının %42,59'unun ve üniversite mezunlarının %51,18'inin ise orta derecede medeni kanundaki mirasla ilgili bilgilerinin olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte hiç okula gitmemiş olan kadınların %44,44'ünün ve ilköğretim mezunlarının %34,62'sinin şer'i hukuktaki mirasla ilgili bilgilerinin hiç olmadığı, lise mezunlarının %38,89'unun ve üniversite mezunlarının %44,88'inin ise orta derecede şer-i medeni kanun miras bilgisine sahip olduğu tespit edilmiştir. Kadınlardan hiç okula gitmemiş olanların %44,44'ünün kısmen ailelerinde miras paylaşımı konusunda problemler yaşadıkları ilköğretim, lise, üniversite mezunlarından çoğunun ailesinde ise miras paylaşımı konusunda hiç sorun yaşanmadığı görülmüştür.

Miras paylaşımının medeni kanun ya da din kurallarına göre paylaşılma durumları incelediğinde; eğitim düzeyi yükseldikçe medeni durum tercih edildiğini ifade kadınların sayısının daha fazla olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyi arttıkça ailede kız ve erkek ayrımı yapılmadığını ifade eden kadınların sayılarında artış olduğu belirlenmiştir. Babadan kalan mirası erkek kardeşlerine devretmeyi düşünme konusunda da eğitim düzeyi arttıkça paylaşabileceğini düşünen kadınların oranlarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla kadınlardan hiç okula gitmemiş olanların %44,44'ünün kısmen, ilköğretim mezunlarının %51,28'inin, lise mezunlarının %50,93'ünün üniversite mezunlarının %73,23'ünün mirastan erkek kardeşlerine pay verdikleri tespit edilmiştir. Keza eğitim düzeyi arttıkça erkek kardeşleriyle miras konusunda hiç sorun yaşamadığını belirten kadınların sayılarında da artış olduğu yapılan çalışmada ortaya konulmuştur.

Kadınlardan ilköğretim mezunlarının %30,13'ünün çok az, hiç okula gitmemiş olanların %55,56'sının, lise mezunlarının %27,78'inin ve üniversite mezunlarının %40,94'ünün miras hakkını alma konusunda orta düzeyde bir toplum baskısıyla karşılaştıkları söylenebilir. Dolayısıyla özellikle lise mezunu olan kadınların %25,93'ünün ve üniversite mezunu olan kadınların %39,37'sinin mirastan hakkını çok alabildikleri görülmüştür. Kadınların eğitimi düzeyi arttıkça ailedeki miras

paylaşımının doğruluğuna orta düzeyde katılım gösterdikleri belirlenmiştir. Çalışmada kadınların eğitim durumları ile anne-babalarıyla görüşme sıklıkları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla eğitim düzeyi arttıkça ailesiyle görüşme sıklığı yükselen kadınların sayılarının da arttığı söylenebilir. Çalışmada kadınların eğitim düzeyine bağlı olarak ailede sözlerinin dinlenme düzeyinin de arttığı söylenebilir.

Kadınların çalışma durumları ile medeni ve şer'i kanun miras bilgisi durumları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; çalışan kadınların %44,06'sının ve çalışmayan kadınların %36,58'inin orta derecede medeni hukuktaki miras bilgisine sahip olduğu görülmüştür. Çalışan kadınların %37,06'sının ve çalışmayan kadınların %35,41'inin ise orta derecede şer-i miras bilgisi olduğu saptanmıştır. Hem çalışan hem de çalışmayan kadınların önemli bir kısmının miras paylaşımı konusunda herhangi bir problem yaşamadığı, babadan kalan mirası erkek kardeşlere devretmeyi düşündükleri ve erkek kardeşin de kendilerine miras vereceğini düşündükleri belirlenmiştir. Çalışan kadınların %38,56'sı çok oranda miras aldığını ifade ederken; hiç almadım diyenlerin oranı %29,57 olarak tespit edilmiştir. Çalışan kadınların %52,45'inin ve çalışmayanların %35,41'inin anne-babasıyla çok fazla görüştüğü görülmüştür. Sözü dinlenme konusunda çalışanların %48,95'inin ve çalışmayanların %40,86'sının daha fazla dinlendiğini ifade ettikleri bulunmuştur.

Çalışmada kadınların toplam gelir düzeyi ile mirasla ilgili görüşleri arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Buna göre Medeni Kanun ve Şer'i Kanun miras bilgisi durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla geliri 1500 TL'ye kadar olanların %31,46'sının, 1501-3000 TL arasında olanların %44,69'unun ve 3001 TL ve üzeri geliri olanların %48,84'ünün orta derecede Medeni Hukuk'taki miras bilgisine sahip olduğu görülmüştür. Geliri 1500 TL'ye kadar olanların %33,15'inin, 1501-3000 TL arasında olanların %36,31'inin ve 3001 TL ve üzeri olanların %46,51'inin ise orta derecede Şer-i Kanun miras bilgisine sahip olduğu tespit edilmiştir. Miras payının erkek kardeşlere devretme konusunda tüm gelir gruplarındaki kadınların önemli bir bölümünün böyle bir düşüncelerinin olmadığı söylenebilir ve erkek kardeşleriyle hiç sorun yaşamadıklarını ifade ettikleri saptanmıştır. Gelir seviyesi arttıkça kadınların miras hakkını alma konusunda toplum baskısıyla karşılaşma düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte gelir seviyesi arttıkça kadınların aldıkları miras oranında da yükselme olduğu görülmüştür. Geliri 1500 TL'ye kadar olanların %37,08'inin, 1501-3000 TL arasında olanların

%43,58'inin ve 3001 TL ve üzeri olanların %51,16'sının anne babasıyla görüşme sıklığının daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Çalışmada kadınların erkek ve kız kardeşlerinin olup olmaması durumları ile miras hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre; erkek kardeşi olan kadınların %69,61'inin ve erkek kardeşi olmayanların %71,05'inin ailesinde erkek-kız ayrımı olmadığı belirlenmiştir. Çalışmada hem erkek kardeşi olan kadınların hem de erkek kardeşi olmayanların büyük bir çoğunluğunun babadan kalan mirası erkek kardeşlerine devretmeyi düşünmedikleri ve büyük bir çoğunluğunun alacakları mirastan feragat etmedikleri tespit edilmiştir. Erkek kardeşi olan kadınların %28,45'inin miras haklarını alma konusunda eşlerinden orta düzeyde destek aldıklarını belirtirken; erkek kardeşi olmayanların %34,91'inin ise eşinden fazla derecede destek aldığı görülmüştür. Kız kardeşi olan kadınların ve kız kardeşi olmayan kadınların büyük bir kısmının ailesinde erkek-kız ayrımının yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kız kardeşi olan kadınların %29,11'inin hiç miras almadığı ve kız kardeşi olmayanların %34,52'sinin ise fazla oranda miras aldığı ortaya çıkmıştır. Miras alma sürecinde kız kardeşi olan kadınların %24,37'si eşinden hiç yardım almadığını ifade ederken kız kardeşi olmayanların %34,52'sinin ise eşinden fazla derecede destek aldığı saptanmıştır. Kadınlardan kız kardeşi olanların ve kız kardeşi olmayanların önemli bir kısmının ekonomik durumlarının iyi olması durumunda miras haklarını devredebileceklerini ifade ettikleri belirlenmiştir. Ancak çalışmada hem kız kardeşi olanların hem de kız kardeşi olmayan kadınların önemli bir kısmının miras haklarından feragat etmediği görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Akgündüz, Ahmet, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, Ankara, 1988.
- Akgündüz, Ahmet. "İcâreteyn", DVI, cilt 21, 2000, ss.389-391.
- Aktan, Hamza. "Zevi'l-Erhâm", DİA, XLIV, ss. 307-308.
- Aktan, Hamza. *Mukayeseli İslam Miras Hukuku*. İşaret, 1991.
- Akyılmaz, Gül. *İslâm ve Osmanlı Hukukunda Kadının Statüsü*. Göksu Ofset-Matbaa, 2000.
- Akyılmaz, S. Gül. Osmanlı Miras Hukukunda Kadının Statüsü, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XI, sayı 1-2, 2007, ss. 471-502.
- Ali, Zahra. "İslami Feminizmler." Çev. Öykü Elitez. *İstanbul: İletişim Yayınları* (2014).
- Altuntaş, Nezahat. *Feminen İslam: Küresel Çağda Alternatif Bir Kadın Kimliği İnşası*. Orion Kitabevi, 2012.
- Arat, Necla. "Feminizmin ABC'si, 3. bsk." *İstanbul: Say Yayınları* (2017).
- Aydemir, Halis, *Kuranda Hata Yok- Miras Taksimi*, Enki yayınevi, 2012.
- Aydın, M. Akif, *Türk Hukuk Tarihi*, Hars Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- Aydın, M. Akif, "Bir Hukukçu Olarak Ahmet Cevdet Paşa", Ahmet Cevdet Paşa semineri, İstanbul, 1986.
- Aydın, M.Akif "Bir Hukukçu Olarak Ahmet Cevdet Paşa", Ahmet Cevdet Paşa semineri, İstanbul 1986, s.34.
- Aydın, Mehmet Akif. *İslam-Osmanlı Aile Hukuku*, Klasik Yayınları, İstanbul 1985.
- Aydın, Mehmet Akif. *Mecelle*, DVI, cilt 28, 2003, ss. 231-235.
- Aydın, Mehmet Akif. *Osmanlılar-Hukuki Adli Yapı*, DVI, cilt 33, 2007, ss. 515-525.
- Aydın, Mustafa. "Güncel Kültürde Temel Kavramlar." Açılım kitap, 2011
- Ballı, Ergün. "II. Meşrutiyet Döneminde Köy, Köylü ve Toprak Meselesine Dair İktisadi ve Hukuki Bir Değerlendirme", 14. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, ODTÜ, 23-25 Kasım 2015, Ankara, ss. 1-32.

- Barkan, Ömer Lütfi, “*Türk Toprak Hukuku Tarihinde Tanzimat ve 1274 (1858) Tarihli Arazi Kanunnamesi*”, Tanzimat I., İstanbul, 1940, s.329.
- Barkan, Ömer Lütfi, *Türkiye’de Toprak Meselesi Toplu Eserler I*, İstanbul 1980, s.302-303
- Berkes, Niyazi, *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, İstanbul 1978,
- Berkes, Niyazi. *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1978.
- Berki, Ali Himmet(1985),*İslam Hukukunda Feraiz ve Intikal*,Ankara:Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları Yayın no:34
- Berki, Ali Himmet, ve Yücel. İrfan *İslâm Hukukunda Ferâiz ve İntikal*. Diyanet İşleri Başkanlığı, 1986.
- Beşer, Faruk. *Kadının Çalışması, Sosyal Güvenliği ve İslam*. Seha Neşriyat ve Ticaret, 1995.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Hukuk-i İslamiyye ve Istılahat-ı Fikhiyye Kamusu*, IV, Ravza Yayınları, İstanbul, 1985.
- Bolay, Süleyman Hayri. *Felsefe Doktrinleri ve Terimleri Sözlüğü*. Nobel Yayın Dağıtım, 2013.
- Cin, Halil, *Türk Hukuk Tarihi*, Konya, 2008.
- Cin, Halil. *İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara 1974.
- Coşkun, Recai, Rıza Altunışık ve Engin Yıldırım. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2017.
- Çeker, Orhan. *Hukuk-i Aile Kararnamesi Giriş ve Tarihçesi*, Mehir, 1999.
- Demir, Zekiye. “*Modern ve postmodern feminizm.*” İstanbul: Sentez Yayıncılık, 1997.
- Demren, Çağdaş. “*Erkeklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri.*” *Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın* (2003): 33-44.
- Döndüren, Hamdi. *Delilleriyle Aile İlmihali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1995,
- Ebû Zehra, Muhammed (ö. 1974), *El-Ahvâlü’s-Sahsiyye*, Kâhire 1950.

- Ebû Zehra, Muhammed, *Ahkâmü't-Terikât Ve'l-Mevâris*, Kahire, ts. (Dârü'l-Fikri'l-Arabî), 1963.
- El-Askalânî, İbn Hacer. *Bülûgul-Merâm, Terc. ve Şerh*, Cilt III, Çev. A. Davudoğlu, Sönmez Neşriyat, İstanbul 1967.
- El-Buhârî, *Ebû Abdullah Muhammed b İsmail*, el-Câmi'ü's-sahîh, İstanbul ts, 1315'den ofset.
- El-Cürcânî, Seyyid Şerîf. *Şerhu Ferâ'izi's-Sirâciyye*, İstanbul 1322.
- El-Kelâbâzî, Mahmûd b. Ebû Bekir. *Telkih'ull-Efhâm Fî Şerhi Mesâ'ili Zevi'l-Erhâm*, Süleymaniye Ktp., Cârullah Efendi, nr. 1115, vr. 222b-279b.
- Er-Râzî, Muhammed b. Ebi Bekir b. Abdulkadir (721/1334), Muhtârü's-Sihâh, Mektebetü Lübnan, Beyrut, 1995, IX., s.168'den aktaran Mehmet Sait Yıldırım, *Kur'ân Açısından Kadının Şahitliği ve Mirastaki Konumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007, s.91
- Eş-Şirbînî, Hatîb. *Mu'ni'l-Muhtâc*, Cilt III (nşr. M. Halîl Aytânî), Beyrut, 1418/1997.
- Ez-Zuhaylî, Vehbe, İslam Fıkhı Ansiklopedisi (Çev. Heyet), Risale yayınları, İstanbul, 1990.
- Gençcan, Ömer Uğur. *Türk Medeni Kanunu, Bilimsel Açıklama-İçtihatlar-İlgili Mevzuat*, İkinci Cilt, Yetkin Yayınları, Ankara 2002.
- Güç, Ayşe. "İslamcı Feminizm: Müslüman Kadınların Birey Olma Çabaları." *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17.2 (2008): 649-673.
- Günlük-Şenesen, Gülay. "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Türkiye İçin Bir Değerlendirme." *Bütçeleme Sürecinde Parlamentonun Değişen Rolü Sempozyumu* (2008): 8-9.
- Gürhan, Nazife. "Kadın Bakış Açısıyla Kuran'ı Yeniden Okuma Denemesi-Amina Wedud-Kuran ve Kadın." *e-Şarkiyat İlmi Araştırmaları Dergisi* 6: 112-124.
- Hooks, Bell, ve Ece Aydın." *Feminizm Herkes İçindir.*" Çitlembik Yayınları, 2002.
- İbn Âbidîn, *Reddü'l-Muhtâr Tercümesi*, VI, Şamil Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- İbn Cüzey, *Ķavânînü'l-Ahkâmi's-Şer'iyye*, Beyrut 1979, ss. 373-382.

- İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed (ö. 456/1063), el-Muhallâ, thk. Ahmed Muhammed Sâkir, Dâru't-Turâs, Kâhire.
- İbn Kudâme, *El-Mu'ni*, cilt IX, (nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî –Abdülfettâh M. el-Hulv), Riyad 1417/1997.
- İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-Müçtehid*, cilt II Mısır, s.802-/835
- İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr*, cilt IV, Mısır s.1315-/1317.
- Kahraman, Hüseyin. Fikhî Hadislerin Rivâyet Değeri Bağlamında “*Vârise Vasiyyet Olmaz*” Hadisinin Tahrîc ve Tenkîdi, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 9, Cilt: 9, 2000, s. 1-19.
- Karaman, Hayrettin, *Mukayeseli İslam Hukuku*, 1. Cilt, İstanbul, 1986, s.373.
- Mardin, Ebul Ula, *Medeni Hukuk Cephesinden Ahmet Cevdet Paşa*" İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, İstanbul 1946
- Nevevî, Ebû Zekeriya Muhyiddin b. Seref, (ö. 676/1277), Ravdatü'l-ta'libin, thk. Adil Ahmed Abdülmevcûd- Ali Muhammed Muavved, *Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye*, Beyrût 1992.
- Özcan, Ruhi. "*İslâm Hukukunda Hısımlık Nafakası.*" *Çağlayan Yayınları, İzmir* (1996).
- Pandır, Emine Ferdane, *Osmanlı Miras Hukuku'nda Kadın*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009
- Ramazanoğlu, Yıldız. *İşgal kadınları: Emperyalist Feminizmle Uyanış Arasında*. Kapı Yayınları, 2012.
- Seydişehir, Mahmud Esad Bin Emin(1994), *Delilleriyle İslam Miras Hukuku*,Konya:Esra Yayınları Yayın no:55
- Seyyid, Sâbık, *Fıkhu's-Sünne*, Kâhire 1993.
- Sezgin, Sevil, *Türkiye'de Feminist Söylem ve İslami Feminizm*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, (2014).
- Sibâî, Mustafa. Serhu Kânûni'l-Ahvâli's-Sahsiyye, *El-Mektebü'l-İslâmi*, Beyrût 1997.

- Şakir, Berki. “*Türk Medeni Kanununda Miras Hukukunun Esasları (III)*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 33(1-4), 1976, 125–138.
- Şimşek, M. Said, *Günümüz Tefsir Problemleri*, Konya, 2005, s.324.
- Şişman, Nazife, “*Emanet*”ten “*Mülk*”e Kadın Bedeninin Yeniden İnşası. İstanbul: İz Yayıncılık. (2013).
- Turan, Şerafettin. “*Tanzimat Devrinde Evlenme Meselesi*”, İş ve Düşünce, c. XXII, sy. 182, ss.14-15.
- Ünal, Mehmet. “*Medenî Kanunun Kabulünden Önce Türk Aile Hukukuna İlişkin Düzenlemeler ve Özellikle 1917 Tarihli Hukuk-i Aile Kararnamesi*”, AÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, XXXIV/1-4, Ankara 1978, ss. 195-231
- Yazir, Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*. Matbaai Ebüzziya, 1936.
- Yeşilorman, Mehtap. “*Toplumsal Eşitlikte Kör Nokta: Kadın Eşitsizliğine Genel Bir Bakış*.” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 11.2 (2001): 269-280.
- Yıldırım, Celal, *İlmin Işığında Asrın Kur'ân Tefsiri*, İstanbul, III, 1227, 1228.
- Yıldırım, Mehmet Sait, *Kur'ân Açısından Kadının Şahitliği ve Mirastaki Konumu*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007, s.90.
- Zühayli, Vehbe, *İslâm Fıkhı Ansiklopedisi*, trc. Heyet, Risâle Yayınları, İstanbul 1994.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Kadınların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	56
Tablo 2. Kadınların Miras Haklarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri	57
Tablo 3. Kadınların Aile İçinde Yaşadıkları Miras Problemleri	58
Tablo 4. Kadınların Miras Paylaşımının Nasıl Olması Gerektiği İle İlgili Düşünceleri.....	58
Tablo 5. Kadınların Miras Haklarını Devretmek Zorunda Kalmaları	59
Tablo 6. Kadınların Kendi Aile Geleneklerindeki Miras Paylaşım Usulu İle İlgili Düşünceleri.....	60
Tablo 7. Kadınların Aile İçerisindeki Statüleri.....	60
Tablo 8. Kadınların Miras Hakları ile İlgili Yaşadığı Sosyal Sorunlar	61
Tablo 9. Yaş ile Ailede Miras Paylaşım Konusunda Yaşana Problem Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	62
Tablo 10. Yaş ile Ailede Kız ve Erkek Yaklaşım Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	62
Tablo 11. Yaş ile Babadan Kalan Mirasın Erkek Kardeşe Devredilmesi Düşüncesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	63
Tablo 12. Yaş ile Ana ve Babayla Görüşme Sıklığı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	64
Tablo 13. Yaş ile Ailede Sözün Dinleme Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	64
Tablo 14. Yaş ile Mirastan Pay Alma Durumunda Kardeşlerle Aralarının Bozulması Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	65
Tablo 15. Kadınların Eğitim Durumları ve Medeni Kanun Miras Bilgileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	66
Tablo 16. Kadınların Eğitim Durumları ve Şer-i Kanun Miras Bilgileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	67

Tablo 17. Kadınların Eğitim Durumları ve Ailede Miras Paylaşımı Sırasında Problem Yaşama Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	67
Tablo 18. Kadınların Eğitim Durumları ve Miras Paylaşımının Medeni veya Dini Kurallara Uygun Olması Gerekliliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular .	68
Tablo 19. Kadınların Eğitim Durumları ve Ailedeki Kız veya Erkeklerle Yaklaşım Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	69
Tablo 20. Kadınların Eğitim Durumları ve Babalarından Kalan Mirası Erkek Kardeşleriyle Paylaşma Düşünceleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular .	69
Tablo 21. Kadınların Eğitim Durumları ve Erkek Kardeşlerinin Mirastan Pay Verme Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	70
Tablo 22. Kadınların Eğitim Durumları ve Miras Hakkını Alma Konusunda Toplum Baskısı Görüp Görmeme Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	71
Tablo 23. Kadınların Eğitim Durumları ve Mirastan Aldıkları Miras Oranı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	71
Tablo 24. Kadınların Eğitim Durumları ve Ailelerindeki Miras Paylaşımının Doğruluğu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	72
Tablo 25. Kadınların Eğitim Durumları ve Anne-Babalarıyla Görüşme Sıklıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	73
Tablo 26. Kadınların Eğitim Durumları ve Ailede Sözlerinin Dinlenme Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	74
Tablo 27. Kadınların Eğitim Durumları ve Mirastan Pay Alma Durumunda Kardeşlerle Aralarının Bozulması Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	74
Tablo 28. Kadınların Çalışma Durumları ve Medeni Kanun Miras Bilgileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	75
Tablo 29. Kadınların Çalışma Durumları ve Şer-i Kanun Miras Bilgileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	76

Tablo 30. Kadınların Çalışma Durumları ve Ailede Miras Paylaşım Sırasında Problem Yaşanma Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	76
Tablo 31. Kadınların Çalışma Durumları ve Babadan Kalan Mirasın Erkek Kardeşlere Devretme Düşüncesi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	77
Tablo 32. Kadınların Çalışma Durumları ve Erkek Kardeşlerinin Mirastan Paylarını Verme Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	78
Tablo 33. Kadınların Çalışma Durumları ve Miras Haklarından Aldıkları Oran Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	78
Tablo 34. Kadınların Çalışma Durumları ve Anne-Babalarıyla Görüşme Sıklıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	79
Tablo 35. Kadınların Çalışma Durumları ve Ailede Sözlerinin Dinlenme Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	80
Tablo 36. Kadınların Medeni Durumları ve Miras Hakkı Alma Konusunda Toplum Baskısıyla Karşılaşma Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	81
Tablo 37. Kadınların Medeni Durumları ve Anne-Babalarıyla Görüşme Sıklıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	81
Tablo 38. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Medeni Kanun Miras Bilgisi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	82
Tablo 39. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Şer-i Kanun Miras Bilgisi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	83
Tablo 40. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Babalarından Kalan Mirası Erkek Kardeşleriyle Paylaşma Düşünceleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular .	83
Tablo 41. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Miras Haklarını Alma Konusunda Toplum Baskısıyla Karşılaşma Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	84
Tablo 42. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Miras Haklarını Alma Oranları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	85

Tablo 43. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Anne-Babalarıyla Görüşme Sıklıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	86
Tablo 44. Ailenin Gelir Düzeyi ve Kadınların Mirastan Pay Almaları Durumunda Kardeşlerle Aralarının Bozulma Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	86
Tablo 45. Kadınların Erkek Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Ailede Kız ve Erkek Yaklaşımı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	87
Tablo 46. Kadınların Erkek Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Babadan Kalan Mirası Kardeşlere Devretme Düşünceleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	88
Tablo 47. Kadınların Erkek Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Miras Haklarını Alırken Eşlerinden Yardım Alıp Almama Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	88
Tablo 48. Kadınların Erkek Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Mirastan Feragat Etme Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	89
Tablo 49. Kadınların Kız Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Ailede Kız ve Erkek Yaklaşımı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	90
Tablo 50. Kadınların Kız Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Mirastan Aldıkları Oran Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	90
Tablo 51. Kadınların Kız Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Miras Haklarını Alırken Eşlerinden Yardım Alıp Almama Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	91
Tablo 52. Kadınların Kız Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Miras Hakkının Devredilmesi Sebep Olan Nedenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular ...	91
Tablo 53. Kadınların Kız Kardeşi Olup Olmama Durumları ile Miras Haklarından Feragat Edip Etmeme Durumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	92

EKLER LİSTESİ

Ek1: Anket Formu

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ANKET FORMU

Sayın Hanımefendi,

Bu anket soruları bilimsel bir araştırmaya veri elde etmek için hazırlanmıştır. Sizden isim, soy isim, adres bilgileriniz istenmemiştir. Amacımız Karabük ilinde miras konusunda hâkim olan ve uygulanan genel görüşü ortaya koymaktır. Sizden aldığımız bilgilerin değerlendirmelerini yaparak, bilimsel sonuçlara ulaşmak ve karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri getirmek bu çalışmanın temel hedefidir. Soruları dikkatle okuyup, görüş ve önerilerinizi yansıtan şıkkı işaretlemede göstereceğiniz dikkat, bizi bu hedefe ulaştıracaktır. Anket için zaman ayırıp, görüş ve fikirlerinizi bizimle paylaştığınız için sizlere şimdiden teşekkür ederim,

Saygılarımla...

ESRA YAMAN GÜVEN

1. Kaç Yaşındasınız () 20-35 () 36-50 () 51 ve üstü
2. Öğrenim durumunuz () Hiç okula gitmemiş () İlköğretim () Lise () Üniversite
3. Medeni Durumunuz () Evli () Bekâr () Boşanmış/Dul
4. Gelir Getirici Bir İşte Çalışıyor Musunuz? () Evet () Hayır
5. Ailenizin Toplam Gelir Düzeyi? () 1500 TL'ye Kadar () 1501-3000 () 3001 ve Üstü
6. Erkek ve Kız Kardeşiniz Var Mı? () Erkek () Kız () Her İkisi

7. Ne oranda medeni kanun miras bilginiz var?	Hiç	Çok az	Orta	Fazla	Çok fazla

8. Ne oranda şer-i (dini) kanun miras bilginiz var?	Hiç	Çok az	Orta	Fazla	Çok fazla

9. Ailenizde miras paylaşım problemi yaşadınız mı?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

10. Sizce miras paylaşımı medeni kanuna göre mi, dini kurallara göre mi olmalıdır?

- a) Medeni kanun b) Dini kanun

11. Ailenizde kız ve erkek çocuklara yaklaşım nasıldır?

- a) Kız - erkek ayrımı yapılmaz

- b) Erkek çocuk daha kıymetlidir
- c) Kız çocuk daha kıymetlidir

12. Babanızdan kalan mirası erkek kardeşlerinize devretmeyi düşünür müsünüz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) İstemem, ama devrederim/devrettim

13. Erkek kardeşleriniz size mirastan hakkınızı verir mi? Verdi mi?

- a) Verir/Verdi
- b) Kısmen verir/ Kısmen vermez
- c) Vermez/Vermedi

14. Miras hakkını alma konusunda bir toplum baskısı olduğunu düşünüyor musunuz?	Hiç	Çok az	Orta	Fazla	Çok fazla

15. Miras hakkınızı ne oranda aldınız? /Alabilirsiniz?	Hiç	Çok az	Az	Çok	Çok fazla

16. Miras hakkınızı almanız konusunda eşiniz destek verir mi?	Hiç	Çok az	Orta	Fazla	Çok fazla

17. Sizce ailenizde uygulanan miras paylaşım usulleri doğru mudur?	Hiç	Çok az	Orta	Fazla	Çok fazla

18. Anne ve babanız ile ne sıklıkta görüşürsünüz?	Hiç	Çok az	Orta	Fazla	Çok fazla

19. Ailenizde sözünüzün dinlenme derecesi nedir?	Hiç	Çok az	Az	Çok	Çok fazla

20. Mirastaki hakkınızı devretseniz, hangi nedenlerle bunu yaparsınız?

- a) Erkek kardeşlerimin hakkı olduğunu düşündüğüm için
- b) Maddi durumum iyi olduğu için
- c) Annem ve babam öyle isterlerdi
- d) Çevreden gelen bir toplum baskısı olduğu için

21. Miras hakkınızdan feragat ettiniz mi? / Edecek misiniz?

- a) Erkek kardeşim yok
- b) Etmedim / Etmeyeceğim
- c) Ettim/Edeceğim

22. Mirastan hakkınızı aldığınız takdirde ne oranda kardeşlerinizle aranız bozulur?/Bozuldu mu?	Hiç	Çok az	Orta	Fazla	Çok fazla

ÖZGEÇMİŞ

Esra Yaman Güven,19.04.1983 tarihinde Karabük'te doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Karabük'te tamamladıktan sonra, 2008 yılında Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Ankara'da özel bir kolejde göreve başladı ve burada iki yıl görev yaptı. 2014 yılında Karabük Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde yüksek lisans öğrenimine başladı. 2014-2016 yılları arasında Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Türk İslam Edebiyatı derslerini verdi. Halen Safranbolu'da yaşamakta ve aktif olarak çalışmamaktadır. Evli ve bir çocuk annesidir.